

Politieke arrestatie

<https://hdl.handle.net/1874/280283>

I 5

POLITIEKE ARRESTATIE.

ACADEMISCH PROEFSCHRIFT,

NA MAGTIGING VAN DEN RECTOR MAGNIFICUS

DR. W. KOSTER,

GEWOON HOOGLEERAAR IN DE GENEESKUNDE,

MET TOESTEMMING VAN DEN ACADEMISCHEN SENAAAT

EN

VOLGENS BESLUIT DER REGTSGELEERDE FACULTEIT,

TER VERKRIJGING VAN DEN GRAAD

VAN

Doctor in het Romeinsch en Hedendaagsch Regt,

AAN

DE HOOGESCHOOL TE UTRECHT

TE VERDEDIGEN

op Woensdag den 1sten Mei 1867, des namiddags ten 2 ure,

DOOR

KAREL EDUARD HAVELAAR,

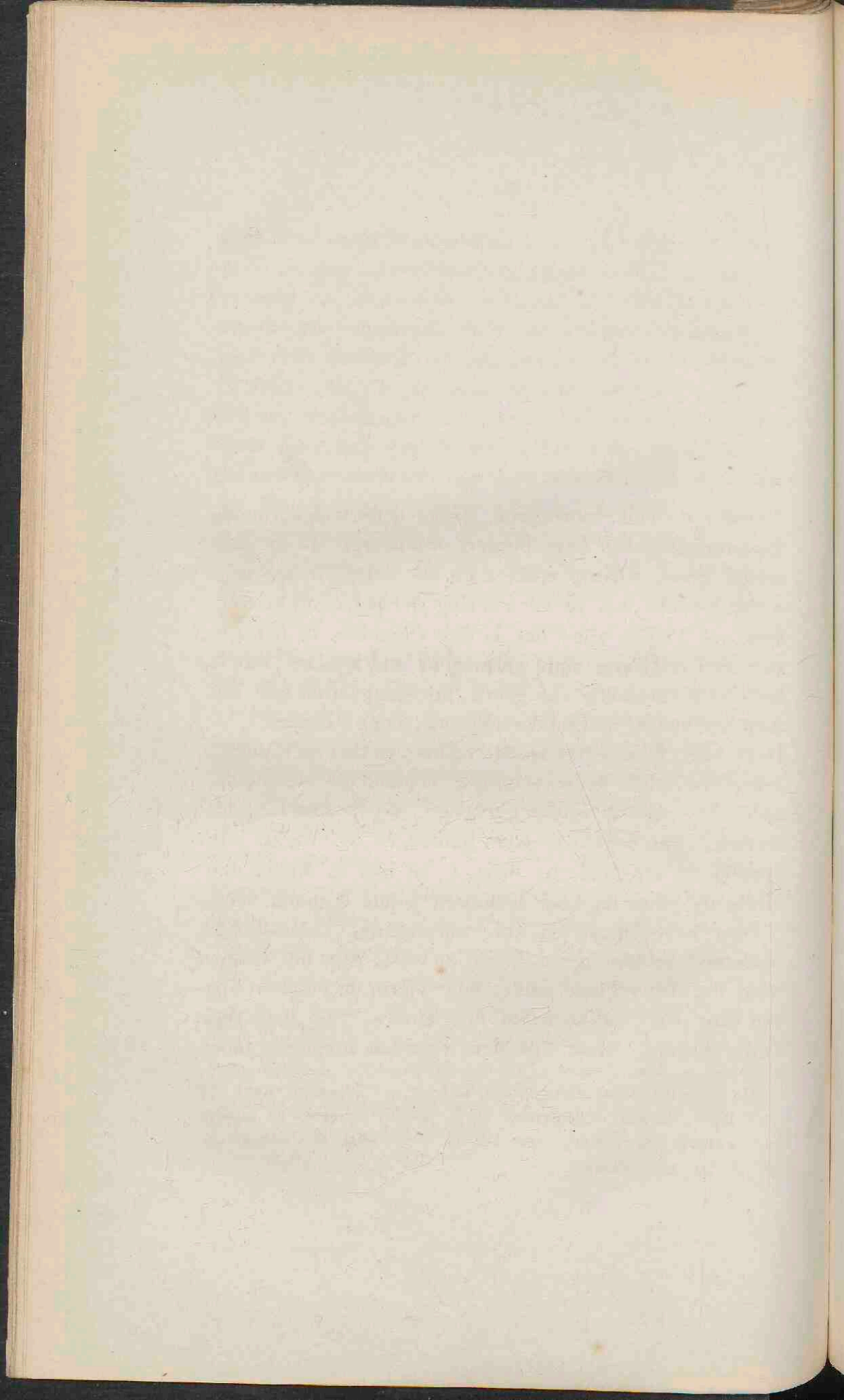
GEBOREN TE ROTTERDAM.

UTRECHT,
J. DE KRUYFF.

1867.

Aan mijne Moeder.

Onder de vele voorregten, welke eene welgeordende staatsinrigting aan hare burgers waarborgt, is er misschien geen, waarop zoozeer en zoo terecht hooge prijs wordt gesteld, als de verzekering der persoonlijke vrijheid. — Vrij te zijn, dat is den eigendom te bezitten van zich zelf, van zijne vermogens, van zijn wil, dat is het eerste vereischte van geluk, het aangeboren regt dat men een burger niet zonder noodzaak mag ontnemen. 1) — Deze leer, bij alle beschaafde volken, in theorie althans, gehuldigd, stelt de persoonlijke vrijheid als algemeene regel. De Staat is echter gerechtigd, bij overtreding der wetten, zijne regten te doen gelden en de burgers zijn verplicht er toe mede te werken, of iets te lijden ten einde de Staat dit naar behooren zoude kunnen doen.

Deze bevoegdheid en deze verplichting, noodzakelijk voor de handhaving van orde en rust, zijn het tevens voor die der vrijheid zelve, daar hierin de bescherming ligt van den zwakke tegen den sterke, van het regt tegen geweld. Maar niet dan waar het noodig is moet

1) *La Liberté* par Jules Simon T. I. pg. 5: L'homme ayant été créé libre, aucune organisation de la société humaine ne saurait être légitime, si elle n'a pour but et pour effet de protéger et de développer la liberté.

men deze magt aanwenden, men moet niet uit het oog verliezen dat gevangenneming (zelfs voorloopige en praeventive) een wezenlijke ramp is, die den burger treft in zijn goeden naam, door het vermoeden dat zij op hem doet drukken, in zijn fortuin, door de onmogelijkheid, waarin zij hem brengt, om zelf voor zijne zaken, eigendommen en nering te zorgen, in zijn persoon door het verlies der vrijheid en door de vele ongerieven steeds aan een kerker verbonden. Van daar dat elke noodelooze beperking der vrijheid onregt is, waartegen zorgvuldig moet gewaakt worden.

Tot bereiking van dit doel strekken voornamelijk twee middelen, beide evenzeer bij ons in acht genomen: het eerste is eene naauwkeurige omschrijving bij de wet van de gevallen waarin, en de wijze waarop men tot arresteren mag overgaan. — Ten einde dit te bereiken nam onze wetgever als grondregel aan. *„Niemand mag tot straf vervolgd of veroordeeld worden, dan op de wijze en in de gevallen bij de wet voorzien 1)”* en gaf aan dezen regel de ontwikkeling, welke wij in ons Wetboek van strafvordering en in andere afzonderlijke wetten vinden. — Het tweede middel is een geheele afscheiding der politieke en der regterlijke magt. Dit beginsel vinden wij in de Grondwet gehuldigd; waar wij lezen: *„De regterlijke magt wordt alleen uitgeoefend door regters, welke de wet aanwijst; 2) „Niemand kan tegen zijnen wil worden afgetrokken van den regter, dien de wet hem toekent;” 3) „Buiten de gevallen in de wet bepaald mag niemand in hechtenis worden genomen, dan op een bevel*

1) Wetb. v. Strafv. art. 1.

2) Grondw. art. 149.

3) Grondw. art. 150.

van den regter," 1) daar vinden wij werkelijke waarborgen voor de persoonlijke vrijheid. 2)

Slechts een artikel is er in de Grondwet welke deze afscheiding niet in het oog houdt, maar aan de politieke magt toelaat op het gebied van de regterlijke te treden: *"Wanneer een ingezeten, (art. 152) in buitengewone omstandigheden door het politiek gezag is gearresteerd, is hij, op wiens bevel zoodanige arrestatie plaats heeft gehad, gehouden daarvan terstond kennis te geven aan den plaatselijken regter, en hem voorts den gearresteerde binnen den tijd van drie dagen over te leveren. De criminele regtbanken zijn verplicht, elk in haar ressort, te zorgen dat zulks stiptelijk worde nagekomen."*

Niet alleen als uitzondering op een systeem, overigens in onze geheele wetgeving volgehouden, verdient dit art. opmerking, ook de vorm, waarin het gesteld is, moet onze aandacht trekken. De magt, hier aan het politiek gezag verleend, wordt als iets natuurlijks, als iets dat reeds bestaat voorgesteld, terwijl het artikel, het eenige toch in de Grondwet, dat van deze bevoegdheid gewaagt, zich slechts ten doel schijnt te stellen haar te beperken.

Hevige tegenstand is deze uitzondering op den algemeenen regel ten deel gevallen, reeds onder de vorige Grondwet door Mr. Thorbecke als *"een wapen uit de tijden van burgerkrijg"* voorgesteld, 3) werd zij, na de herziening, door hem een *brandmerk der Grondwet* genoemd. 4) —

1) Grondw. art. 151.

2) Vous êtes, zeide de heer Dupin tot de regtbank, les protecteurs les plus efficaces de la vie, de l'honneur et de la propriété des citoyens, de tous leurs droits en tête desquels est la liberté de leurs personnes. — (Mémoires de M. Dupin T. I. pg. 235.)

3) Mr. J. R. Thorbecke. Aanteekening op de Grondwet ad art.

4) Bijdrage tot de herziening der Grondwet ad. art.

Maar even geleerde schrijvers hebben hare vorediging op zich genomen, als een nuttig wapen ter zelfverdediging in de handen van eene nationale regering.

Het instellen van een naauwkeurig onderzoek naar dit artikel heb ik tot onderwerp van mijne dissertatie gekozen en heb mij daarbij voorgesteld in het tweede gedeelte het artikel zelf te behandelen, met betrekking tot de vraag of het werkelijk de afkeuring verdient, door Mr. Thorbecke daarover geveld, dan wel of de regering inderdaad zoodanige magt noodig heeft om de rust in den Staat te bewaren; terwijl het eerste gedeelte het onderzoek zal bevatten hoe dit artikel in onze Grondwet is gekomen? en welke de antecedenten zijn, die de politieke arrestatie in ons land heeft? Wij kunnen hier echter niet met de geschiedenis van ons eigen land volstaan, maar zullen eerst op die van Frankrijk dienen te wijzen. De reden welke ons hiertoe noopt is tweeledig: ten eerste hebben wij niet alleen, z. a. wij later zien zullen, het geheele beginsel uit Frankrijk overgenomen, maar zijn ook, gedurende de overheersching van Napoleon aan het, toen in Frankrijk van kracht zijnde, systeem van politieke arrestatieën onderworpen geweest; ten tweede, levert de geschiedenis van Frankrijk zooveel merkwaardige gezigtpunten en schoone lessen met betrekking tot ons onderwerp op, dat het jammer zoude zijn deze hier ongebruikt te laten.

Tevens zal het niet ongepast zijn eene kleine ruimte aan Engeland te wijden, een land zoo dikwerf als de bakermat der constitutie voorgesteld, waaruit de Fransche revolutie voor een groot deel hare begrippen der individuele vrijheid heeft overgebracht.

EERSTE GEDEELTE.

GESCHIEDKUNDIG OVERZIGT

DER

POLITIEKE ARRESTATIE.

GESCHIEDENIS DER POLITIEKE ARRESTATIE IN FRANKRIJK.

Te midden van de vele bloedige bladzijden, welke de geschiedenis der Fransche revolutie ons vertoont, onder al het afkeurenswaardige, dat zij ons nagelaten heeft, valt het wel niet te ontkennen dat wij, als zoovele lichtstralen in die duistere tijden, ons mogen verheugen in de afschaffing van misbruiken, die, het gevolg, men mag zeggen, het kenmerk eener vermolmde regering, gedurende het bewind der laatste Fransche Koningen, de natie met ijzere banden drukten. Onder deze misbruiken zijn er weinige tegen welke men eerder en met meer nadruk is opgekomen en op wier afschaffing men meer roemen kan, dan de noodlottige instelling der „*lettres de cachet*.”

Het eerst vindt men hiervan melding gemaakt in de Ordonnantie van Orleans van 1560; een maatregel onder François II door de regering uitgedacht, om zich

onafhankelijk te maken van de uitspraken van Parle-
menten en andere hooge regtscollegieën, zonder de
algemeene wetten oogenschijnlijk geheel omver te wer-
pen ¹⁾). Men bereikte hierdoor een dubbel doel, het
onttrekken aan straf van diegenen, welke voor de
regtbank vervolgd werden en het straffen van dezulken,
welke de rechtbank niet vervolgen kon ²⁾). Wat het eerste
betreft, zoodra men voor iemand een vonnis vreesde
kon men op vertoon van een *lettre de cachet* den be-
schuldigde opvorderen en naar een der daartoe aange-
wezen gevangenissen doen vervoeren, de rechtbank kon
dan haar proces voortzetten en, in strikten zin, hield
alzo het recht zijnen loop, maar den beschuldigde was
men kwijt en zoo lang hij onder bescherming van de
lettre de cachet stond, mogt de regterlijke magt niet,
tegen 's Konings bevel in, hem de, door haar opge-
legde, straf doen ondergaan ³⁾), ja niet zelden zag men

1) Dr. Engelbregt: Iets over Mirabeau, voornamelijk betreffende
zijne gevangenneming te Amsterdam. pg. 70.

Pailliet (*Droit public Français* pg. 190) is van een ander ge-
voelen en zegt, dat het eerste edict, waarbij de *lettres de cachet*
(toen nog slechts *lettres d'exil*) werden ingesteld, door Lodewijk
XIV in Julij 1705 is uitgevaardigd en eerst 20 Januarij 1706 in
de registers van het Parlement is ingeschreven.

2) *La liberté* par Jules Simon T. I. pg. 98. — Les rois dispo-
saient, sans forme de procès, de la liberté et même de la vie de
leurs sujets, arrêtaient des procédures commencées, faisaient sortir
de la conciergerie, par lettre de cachet, des prisonniers contre
lesquels le parlement avait commencé une instruction.

3) Madame de Staël. *Considérations sur les principaux événemens*
de la révolution Française T. I. pg. 251. L'autorité suprême du
roi lui permettait de dérober, par des lettres de cachet, un gentil-

personen van rang op deze wijze hunne, met gijzeling dreigende, crediteuren ontkomen en onder het bevel van den Vorst eene schuilplaats zoeken.

Maar op dezelfde wijze, waarop men iemand dus aan billijke straf kon onttrekken, kon men ook hen, die geheel buiten bereik van den regter vielen, waarop soms niets viel aan te merken, alleen „*puisque tel était le bon plaisir*”, van de vrijheid berooven en in kerkers opsluiten, waaruit alleen dezelfde willekeur verlossen kon, die hen er had ingebracht. Het is duidelijk welk een veld deze magt voor de grootste misbruiken opende, en werkelijk behoeft men niet zeer te huis te zijn in de geschiedenis der laatste Fransche koningen, om te weten op welk eene schaal dit middel gebruikt werd. De politie, welke reeds onder Lodewijk XIV eene politieke strekking had, kon in deze geen ruimen werkring hebben in een tijd toen het volk nog te zeer overtuigd was van de goddelijke, onbeperkte regten van den soeverein, om zich daar tegen te verzetten ¹⁾ en geen partijchap bestond, die voor de dynastie gevaarlijk kon wezen. Zij beperkte zich tot de intrigues

homme à l'action de la loi, quand il avait commis un crime. Le comte de Charolois en fut un exemple frappant dans le dernier siècle, et beaucoup d'autres du même genre pourroient être cités.

1) La liberté par Jules Simon T. I. pg. 102. — Quand le roi alloit jusqu' à punir les conseillers pour leurs votes ou pour leurs opinions exprimées sur les fleurs de lis, comme Henri II, qui fit arrêter deux conseillers en sa présence par son capitaine des gardes, comme Louis XVI, qui commanda à Vincent d'Agout d'employer la violence pour arrêter Goislard et d'Espréménil dans la grand' chambre, le parlement protestait, mais il subissait; il criait au despotisme, mais le despotisme allait de l'avant.

der hoogste kringen, de kabalen der hovelingen, en verlaagde zich niet zelden tot het indringen in den huiselijken kring, soms door de verachtelijkste middelen, om den Koning met de *chronique scandaleuse* te vermaken¹⁾; of wel zij diende om juist de veiligheid en rust zelf der burgers te belagen, waarvan ons een treffend voorbeeld wordt aangetoond door Jules Simon (La liberté T 1 pg. 231). „En 1749, zegt hij, on eut besoin de peupler le Mississipi; ce fut une affaire de police; on fit la presse dans les rues de Paris, et on enleva surtout les filles. — Un exempt déguisé, avec trois ou quatre hommes, faisait main-basse à la chute du jour sur les servantes qui se hasardaient dans la rue; on les poussait dans un fiacre, de là à la prison de Saint-Martin ou à l'hôpital Saint-Louis, puis au Havre pour l'Amérique. La police, quelques jours après, s'en prit aux enfants d'une dizaine d'années. — On avait déjà appliqué ce même système pour la même cause en 1720. — Il y avait bien quelque émeute parmi le peuple, quelque père qui courait sur les exempts pour leur disputer son fils. Mais on en était quitte pour pendre deux ou trois de ces mutins en place de Grève, et force restait à l'autorité royale.”

Kan het bij zoodanigen toestand verwonderen dat de *lettres de cachet* minder gebruikt werden, waar het de belangen van den Staat gold, dan om de wraakzucht van gunstelingen, of zelfs van bijzondere personen te voldoen: „Une plaisanterie de circonstance, une épigramme contre un édit, un favori ou une maîtresse conduisait à la Bastille. Lorsqu'on y enfermait

1) Le livre noir par M. Année. Introd. pg. 19, 57.

un philosophe, c'était plutôt pour avoir mal parlé d'une grande dame que d'un grand principe" ¹⁾ maar zelfs geen grond had men noodig om wie het ook ware, te doen opsluiten, de *lettres de cachet* toch behelsden er geen, en waren, als werkelijke wissels op iemands vrijheid, uit zich-zelf krachtig genoeg om voldoening te eischen, zonder dat men naar de oorzaak der schuld vroeg. — Ook voor bijzondere personen was het niet moeilijk, mits zij eenigen invloed hadden, zoodanige bevelschriften te verkrijgen, te minder daar zij in blanco, ook aan ondergeschikte ambtenaren werden toevertrouwd. — Hoe ook hiervan een schromelijk misbruik gemaakt werd, blijkt op niet oneigenaardige wijze uit een antwoord door Maurepas, op een verzoek om een *lettre de cachet*, aan den markies de Mirabeau gegeven: dat men voor de familie Mirabeau alléén er wel een Secretaris van Staat op mogt na houden. ²⁾ Onverdiend althans kan dit verwijt niet heeten, waar wij graaf Mirabeau op de tribune der Nationale Vergadering hooren zeggen: „Depuis le donjon de Vincennes et les différents forts du royaume, où je n'avais pas élu domicile, mais où j'ai été arrêté par différents motifs, il serait difficile de citer un fait, un écrit, un discours de moi, qui ne montrât pas un grand et énergique amour de la liberté. J'ai vu 54 lettres de cachet dans ma famille,

1) Revue Française. Mars 1829, pg. 184. La police politique.

I have been assured, zegt Blackstone (Commentaries on the laws of England vol I, pg. 150) that during the mild administration of cardinal Fleury, above 54000 *lettres de cachet* were issued upon the single ground of the famous bulle *unigenitus*.

2) Dr. Engelbregt. Iets over Mirabeau, blz. 71.

oui, messieurs 54 et j'en ai eu 17 pour ma part; ainsi vous voyez que j'ai été partagé en aîné de Normandie 1)." Al mogt hij zich niet beklagen over den „*donjon de Vincennes* 2), daar deze hem voor de doodstraf behoedde, welke het gevolg zoude geweest zijn van zijne ontvlugting met Sophie de Monnier, zoo niet een lettre de cachet hem gered had, al waren vele der kastijdingen, hem door den markies opgelegd, zoo al niet vaderlijk, dan toch niet onverdiend, zeker kan men moeilijk een meer afdoend bewijs verlangen van het misbruik, waartoe die bevelschriften geleid hebben.

Nadat alzoo gedurende meer dan twee eeuwen, het gezag van den regter zoo orgerlijk gekrenkt was geweest, kon het wel niet anders of een der eerste daden van de revolutie moest er in bestaan, hier tegen op te komen. Reeds den 5^{den} December 1788 had het Parlement den Koning verzocht: „de déclarer et consacrer la liberté individuelle des citoyens, par l'obligation de remettre immédiatement tout homme arrêté dans une prison royale, entre les mains de ses

1) Dr. Engelbregt t. a. p. blz. 72.

2) Het was terwijl Mirabeau hier was opgesloten, dat hij zijn werk schreef: *Des lettres de cachet et des prisons d'état*, waarin hij ons een zoo vreeselijk tafereel ophangt van den toestand der gevangenen, wat betreft zoowel hun voedsel als de onmogelijkheid waarin zij waren om hunne klagten aan de overheid te doen toekomen, een toestand welke hem doet uitroepen: „Telle est la vie que l'on mène dans ce sépulchre, appelé château, où les chagrins vengeurs et les pâles maladies et la triste et précoc vicillesse ont fixé leur demeure, et dont on ne sort le plus souvent que pour aller dans cet asyle sûr, où l'on brave la tyrannie.” (Des lettres de cachet et des prisons d'état sec. partie pg. 55).

juges naturels 1).” Maar eerst den 14^{den} September 1791 werden de *lettres de cachet* door de nieuwe Constitutie verboden, daar de *Déclaration des droits de l'homme et du citoyen*, welke aan het hoofd dezer staatsregeling stond, bepaalde: „Nul homme ne peut être accusé, arrêté ni détenu que dans le cas déterminé par la loi, et selon les formes qu'elle a prescrites. Ceux qui sollicitent, expédient, exécutent ou font exécuter des ordres arbitraires, doivent être punis.” En de Constitutie zelf bepaalde: „La constitution garantit, comme droits naturels et civils..... la liberté à tout homme d'aller, de rester, de partir, sans pouvoir être arrêté, ni détenu, que selon les formes déterminées par la constitution 2)” en verder: „Les citoyens ne peuvent être distraits des juges que la loi leur assigne, par aucune commission, ni par d'autres attributions et évocations que celles qui sont déterminées par la loi 3).”

Geheel in denzelfden geest luidde de Constitutie van 1793, als had men in deze beide staatsregelingen het bewijs willen leveren, dat geen wettelijke bepalingen in staat zijn de driften van een volk te beteugelen, wanneer dit, los van elk gevoel van orde en tucht, zich alleen aan zijne hartstogten overgeeft. De Constitutie van 1791 was nog niet afgeschafft, toen de dagen van 2 tot 6 September 1792 aanbraken en daarmee een bloedbad, in koelen bloede aangerigt, waarvan de geschiedenis geene weerga geeft; de Constitutie van 1793 was van kracht, toen de politieke moord van Marie Antoinette

1) Madame de Staël. *Considérations sur les principaux évènements de la révolution Française* T. I. pg. 159.

2) Titre premier.

3) Titre III. Chap. V, art. 4.

en van de Girondins Europa een schouwspel gaf, alleen reeds voldoende om de revolutie te schandvlekken.

Een onderzoek naar de magt van het Comité de salut public zoude hier overbodig zijn, het regeerde in een tijd van geweld en niet van wet. Hoe dit geweld gebruikt werd is genoeg bekend ¹⁾. Van meer gewigt is de Constitutie van 1795, niet alleen omdat zij gedurende 4 jaren van kracht is geweest, maar ook om den invloed, dien zij op onze wetgeving gehad heeft, z. a. wij later gelegenheid zullen hebben te zien. Als algemeene regel gold hier: Nul ne peut être appelé en justice, accusé, arrêté, ni détenu que dans les cas déterminés par la loi et selon les formes qu'elle a prescrites" ²⁾ Hierop evenwel was eene uitzondering gemaakt in art. 145: „Si le directoire est informé qu'il se trouve quelque conspiration contre la sûreté extérieure ou intérieure de l'état, il peut décerner des mandats d'amener et des mandats d'arrêt contre ceux qui en sont présumés les auteurs et les complices: il peut les interroger; mais il est obligé, sous les peines portées contre le crime de détention arbitraire, de les renvoyer par devant l'officier de police, dans le délai de deux jours pour procéder suivant les lois”.

1) Jules Simon. La liberté T. I. pg. 236. — On nous dispense sans doute de faire la même démonstration pour la Terreur. — Qui était libre en France, sous la Terreur? Les prêtres de toutes les religions étaient proscrits; un mot sur la politique, s'il n'était conforme à la doctrine de la secte dominante, entraînait la mort. La loi des suspects enchaînait la liberté de circulation, détruisait toute sécurité personnelle.

De Tocqueville, L'ancien régime et la révolution.

2) Droits de l'homme et du citoyen, art. 8.

Hier zien wij voor het eerst door de Grondwet eene magt tot arresteren aan het Uitvoerend Bewind gegeven en, de tijden in aanmerking nemende waarin die gemaakt werd, mogen wij niet zeggen dat die magt buitenge-
meen groot was, of dat de zorg voor de persoonlijke
vrijheid geheel was verwaarloosd, te minder daar hierin
nog bijzonder voorzien werd in den *code des délits et des peines*
welke in art. 581 zeide „Tout homme quelque soit sa
place ou son emploi, autres que ceux à qui la loi
donne le droit d'arrestation, qui donne, signe, exécute
ou fait exécuter l'ordre d'arrêter un individu, ou qui
l'arrête effectivement, si ce n'est pour le remettre sur
le-champ à la police dans les cas déterminés par la loi,
est poursuivi criminellement et puni comme coupable
de détention arbitraire.”

De volgende staatsregeling had veel overeenkomst
wat ons onderwerp betreft, met die welke wij juist
behandeld hebben. Ook in de constitutie van 13 De-
cember 1799 vinden wij bepalingen tot bescherming der
persoonlijke vrijheid. Art. 72 stelt de ministers verant-
woordelijk voor de bijzondere bevelen door hen gegeven,
indien die bevelen strijdig mogten zijn met de Constitutie,
de wetten of de reglementen, en art. 82 bepaalt: que
„tous ceux qui, n'ayant point reçu de la loi le pouvoir
d'arrêter, donneront, signeront, exécuteront l'arrestation
d'une personne quelconque; tous ceux qui, même dans
le cas de l'arrestation autorisée par la loi, recevront
ou retiendront la personne arrêtée dans un lieu de dé-
tention non publiquement et légalement désigné comme
tel et tous les gardiens ou géoliers, qui contreviendront
aux dispositions des trois articles précédents, seront
coupables du crime de détention arbitraire.” Maar

ook hier vinden wij de regering gemagtigd om, bij zamenzwering tegen den Staat, de verdachte personen te doen aanhouden, mits zij hen binnen tien dagen in vrijheid stelde of aan den regter overleverde, op straffe van zich schuldig te maken aan willekeurige gevangenhouding 1). De wijze waarop deze bevoegdheid gebruikt werd toont ons de geschiedenis van den ongelukkigen hertog van Enghien, die den 15^{den} Maart 1804 in het Duitsche stadje Ettenheim werd gevangen genomen, in haast over de grenzen gebragt en reeds den 21sten Maart te Vincennes de doodstraf onderging, na door een krijgsraad, naar het heette wegens deelneming aan zamenzwering, te zijn veroordeeld.

Dat in het *Senatusconsulte organique* van 18 Mei 1804, waarbij de eerste consul tot keizer verheven werd, deze magt niet werd beperkt, behoeft naauwelijks gezegd te worden en toch werd er eene Commissie ingesteld die, schijnbaar althans, veel moest bij brengen om misbruiken te voorkomen. De *commission sénatoriale de la liberté individuelle* bestond uit zeven leden, door den senaat uit zijn midden gekozen; tot haar konde ieder, die langer dan 10 dagen werd gevangen gehouden, zonder aan den regter te worden overgeleverd, zich wenden, hetzij in persoon, hetzij door middel van bloedverwanten of vertegenwoordigers. Oordeelde zij dat de te lange arrestatie „n'est pas justifiée par l'intérêt de l'État" dan verzocht zij den minister den persoon in vrijheid te stellen of aan den regter over te leveren.— Werd hieraan, na een binnen den tijd van een maand drie maal herhaald verzoek, niet voldaan, dan verzocht zij eene vergadering van den senaat, ten einde daarin

1) Art. 46.

zoude kunnen verklaard worden: „il y a de fortes présomptions que N. est détenu arbitrairement;” waarentrent dan in het wetgevend ligchaam moest beslist worden. Deze commissie evenwel, hoe nuttig die ook had kunnen werken, heeft nimmer eenige vrucht gedragen, „elle n’existait, zegt Pailliet, pour ainsi dire que dans les almanachs 1).”

Hiertoe nogtans beperkten de voorzorgen zich niet, waarmede Napoleon, met schijnbare bezorgdheid, de persoonlijke vrijheid beschermde: ook de Code d’Instr. Crim. en de Code Pénal waren rijk aan bepalingen dienaangaande. Maar wat baat het maatregelen te nemen, waar deze kunnen ontdoken en ongestraft getrotseerd worden? Alle die bepalingen, waardoor de vrijheid der burgers tegen willekeur scheen beschut, dienden in werkelijkheid slechts om die willekeur achter een mantel van wettigheid te verbergen.

Voorzeker waren de oorzaken, waaruit arrestatie kon voortvloeijen, naauwkeurig afgebakend, men kon die in zes gevallen onderscheiden 2): 1°. als maatregel der hooge policie, 2°. als lijfswang voor schuld, in de gevallen bij de wet bepaald, 3°. als kastijding door de vaderlijke magt, 4°. ten gevolge van het stichten van wanorde op de openbare teregtzittingen, 5°. wegens misdad of wanbedrijf, hetzij praeventief, hetzij na vonnis, 6°. ten gevolge van het opleggen van boeten ten voordeele van ’s rijks schatkist. Buiten deze gevallen mogt men niemand arresteren, op gevaar van zich aan onwettige gevangenhouding schuldig te maken.

Maar in de eerste plaats moeten wij die maatregelen

1) J. B. Z. Pailliet. Droit public français pg. 577.

2) Le Graverend. Traité de législation Criminelle, T. I. pg. 283.

der Hooge policie noemen, die „zoo veel leeds veroorzaakt hebben; en alleen eene ingebeelde zekerheid kunnen geven aan eene zwakke regering, welke geene andere sterkte heeft, dan die van geweld en overmagt; of aan een Overheerscher, wiens ontrust geweten hem overal, zelfs in de onschuldige zaken, dreigende spoken en schrikbeelden vertoont, en die zijne afhangelingen bezoldigt, om vol argwaan en wrevel de vreedzame woningen der in stilte klagende burgeren in te dringen; de heiligste betrekkingen baldadig te schenden, en hem slagtoffers in handen te leveren, wanneer zijne ontstelde ziel moet worden bevredigd, of voor een oogenblik tot rust gebragt.”¹⁾

In art. 615 en volg. van den Code d'Instr. Crim. werden voorzorgen genomen dat niemand gevangen gehouden wierd in eene plaats niet wettig tot gevangenis bestemd; voorzeker een eerste vereischte tot beveiliging der persoonlijke vrijheid, maar bij de toen bestaande inrigting der gevangenissen had men iemand gelukkig kunnen noemen, die op eene niet wettige plaats in arrest werd gehouden. Wel moesten er drie soorten van gevangenissen zijn: de *maisons d'arrêt*, voor diegenen welke voorloopig waren aangehouden; de *maisons de justice*, voor hen die teregt zouden staan en de *prisons pour peines* of *maisons de détention*, voor de veroordeelden; maar bijna nimmer werd dit onderscheid in acht genomen, de onschuldige werd met den boosdoener in denzelfden kerker opgesloten, ja vaak in hetzelfde lokaal. Hoe kan men de werkelijk barbaarsche folteringen, waartoe die verwarring aanleiding

2) Aanspraak van Mr. C. F. van Maanen, in Verbaal der vergadering van aanzienlijken in Amsterdam den 29sten Maart 1814, blz. 71.

gaf, beter schilderen, dan met de woorden van eene jonge vrouw? „J'ai été au moment de subir une condamnation capitale et j'ai vu marcher à l'échafaud ceux qui se trouvaient compris dans la même accusation que moi. Je redoutais beaucoup la mort; cette crainte était effrayante; eh bien, le supplice journalier que j'éprouve maintenant, est mille fois plus terrible; les sales horreurs que je suis obligée d'entendre de la part des femmes déhontées avec lesquelles on me force à vivre, sont un tourment qui me fait mourir à petit feu; j'envie le sort de mes amis; mes peines seraient finies, tandis qu'elles se renouvellent sans cesse ¹⁾.”

Eene kwelling van tegenovergestelden aard, waaraan men de beschuldigten in de gevangenis onderwierp, was het middel dat men, ter vervanging der pijbank, had uitgevonden om hen tot bekentenis te brengen, het beruchte *mettre au secret*. „Le secret, zegt Dupin, pris dans sa plus simple conception et abstraction faite de tous mauvais traitemens propres à le rendre plus insupportable, est la privation de toute communication avec ses parens, ses amis, ses conseils; une concentration obligée dans un lieu resserré, où l'on respire à peine, et d'où l'on ne peut ni voir, ni être vu ²⁾.” Is dit eene definitie van het *secret*, *abstraction faite de tous mauvais traitemens*, deze mogen er niet bij verzwegen worden, want zij waren een der voornaamste middelen om eene bekentenis of tegenspraak uit te lokken. Wil men een voorbeeld?

1) Bérenger. — De la Justice criminelle en France pg. 385.

2) von Feuerbach. Betrachtungen über die Oeffentlichkeit und Mündlichkeit der Gerichtspflege. Band II. s. 370.

Zie hier de woorden van een beschuldigde, wien men tegenwierp dat zijne verschillende verhooren hem in tegenspraak met zich zelf gebragt hadden en die als reden daarvan opgaf, dat men hem aan het *secret* had onderworpen: „On m'a soumis à cette douloureuse torture pendant cent un jours Les cinquante premières heures je ne reçus point de nourriture, et cependant trois fois durant cet intervalle on me fit paraître devant le magistrat pour répondre à ses questions. Au dernier interrogatoire (il était minuit), je ne pouvais plus me soutenir, je me mourais de faiblesse et de faim Quand il fut terminé, on me jeta dans un cachot. Je demandai du pain, le concierge me répondit brusquement qu'on ne faisait pas de distribution à cette heure. On ne me laissa point de lumière; je ne connaissais pas le lieu où je venais d'entrer, et je fus réduit à me coucher sur un pavé froid et humide Je demurai six semaines sans pouvoir obtenir de changer de linge. . . . Om ne m'accordait pas seulement de l'eau pour laver mon visage; d'anciennes blessures, dont je suis couvert, et que j'avais reçues en défendant mon pays, se r'ouvrirent; le guichetier me trouvait chaque matin baigné dans mon sang, et je ne recevais point de secours.” 1)

Werkelijk waar men in de gevangenissen zoo behandeld werd, daar geleek de bezorgdheid dat men iemand op andere plaatsen mogt gevangen houden (hoe prijzenswaardig op zich zelf ook) een bittere spot.

Niet minder streng was er gewaakt tegen het geval, dat arrestatie mogt worden aangewend door iemand, die er niet de bevoegdheid toe bezat, maar zij, die er de magt toe

1) Béranger t. a. p. pg. 392.

hadden, waren zoo vele dat de vrijheid der burgers maar luttel door zoodanige bepalingen werd beveiligd. 1) „Tout homme, zegt Rossi, qui met quelque intérêt à connaître la marche de la justice en Europe, sait combien de voix s'élèvent en France contre la facilité des arrestations, contre le nombre effrayant d'individus autorisés à jeter provisoirement dans une prison leurs concitoyens” 2). Vooral kan men de uitwerking beseffen die eene, bij zoo-vele personen berustende, magt moest hebben, wanneer men daarbij bedenkt, dat het stelsel van bespieden toen in Frankrijk in vollen zwang was. „Des armées d'espions couvraient la France; les uns revêtus d'habits dorés, recevaient d'énormes appointements et tâchaient de faire oublier par leur magnificence, la vilité de leurs rôles. — D'autres plus humbles, formaient ce qu'on appelait la police active. — Des inspecteurs-généraux parcouraient les provinces, ils allaient réveiller le zèle des subalternes, interroger les autorités locales, et solliciter les délations qu'un reste de pudeur eût empêché de faire d'office. — Tout tremblait parce qu'on savait que tout était accueilli.” 3)

Bij zoodanig stelsel was er maar een vereischte om de laatste waarborgen der veiligheid weg te nemen en het ontbrak niet, het was de moeilijkheid om een

1) Bérenger t. a. p. pg. 3. „Les magistrats placés sous l'influence du gouvernement, furent armés d'un grand pouvoir; ils purent priver les citoyens de leur liberté sur les plus légers prétextes, et les retenir longtemps dans les fers sans les mettre en jugement; leur autorité inquisitoriale n'eut point de limites, et les moyens de découvrir la vérité furent abandonnés à leur prudence discrétionnaire.”

2) von Feuerbach t. a. p. s. 353.

3) Bérenger t. a. p. pg. 287.

ambtenaar aan te klagen. — Wat de Ministers betreft, deze waren eerst dan met verbanning strafbaar, wanneer zij geweigerd hadden het onrecht te herstellen, nadat hun daartoe aanzoek was gedaan door de *commission sénatoriale de la liberté individuelle* (en wij hebben gezien hoe deze alleen in naam bestond); terwijl de bloote betuiging van den Minister dat er verrassing had plaats gehad, gevolgd van eene aanwijzing van den persoon, die zich hieraan had schuldig gemaakt en van herstel van het onrecht, voldoende was om hem te zuiveren, zonder dat hij tot bewijs geroepen werd ¹⁾. Niet minder waren de overige ambtenaren beschermd: reeds de Constitutie van het jaar VIII bepaalde „que les agents du gouvernement, autres que les ministres, ne peuvent être poursuivis pour des faits relatifs à leurs fonctions, qu'en vertu d'une décision du Conseil d'état.” Onder deze benaming van *agens du gouvernement* werden zoowel de hoogste staatsdienaren als de laagste agenten van politie begrepen. De wijze waarop deze bepaling misbruikt werd leert ons Pailliet, waar hij zegt: „Le Conseil d'état donnait si rarement l'autorisation nécessaire, (à moins qu'il ne s'agit de servir les vues de l'Empereur, par exemple de punir un maire trop indulgent envers les conscrits) ou étendait si loin ce qu'on appelait les faits relatifs aux fonctions des agents du gouvernement, que la demande d'autorisation, nécessaire pour les poursuivre, ne faisait ordinairement qu'attirer de nouveaux désagréments à ceux, qui avaient le courage et la force de la former ²⁾.”

1) Bourguignon. Manuel d'instruction criminelle T. II. pg. 617.

2) Pailliet. Droit public Français pg. 790.

Bij zoodanigen toestand der persoonlijke vrijheid zoude men meenen, dat Napoleon middelen genoeg in handen had om diegenen, welke hem hinderlijk waren, onschadelijk te maken; hij scheen echter van een ander gevoelen en wilde zich uitdrukkelijk die magt verzekeren, welke hij feitelijk reeds zoo lang bezeten had; het beruchte decreet van 3 Maart 1810 was in werkelijkheid een weder invoeren van de *lettres de cachet*, waarbij de laatste glimp van persoonlijke vrijheid werd prijs gegeven. Hoewel het ons plan is, alleen de hoofdtrekken van dit decreet te schetsen, is echter de considerans te merkwaardig om hier niet in zijn geheel medegedeeld te worden:

„Considérant, zoo heet het, qu'il est un certain nombre de nos sujets détenus dans les prisons de l'Etat, sans qu'il soit convenable, ni de les faire traduire devant les tribunaux, ni de les faire mettre en liberté.

„Que plusieurs ont à différentes époques, attenté à la sûreté de l'Etat, qu'ils seraient condamnés par les tribunaux à des peines capitales; mais que des considérations supérieures s'opposent à ce qu'ils soient mis en jugement; que d'autres, après avoir figuré comme chefs de bandes dans les guerres civiles, ont été repris de nouveau en flagrant délit, et que des motifs d'intérêt général défendent également de les traduire devant les tribunaux; que plusieurs sont, ou des voleurs de diligences, ou des hommes habitués au crime, que nos Cours n'ont pu condamner, quoiqu'elles eussent la certitude de leur culpabilité, et dont elles ont reconnu que l'élargissement serait contraire à l'intérêt et à la sûreté de la société; qu'un certain nombre ayant été employé par la police en pays étranger, et lui ayant manqué

de fidélité, ne peut être ni élargi, ni traduit devant les tribunaux sans compromettre le salut de l'Etat. Enfin que quelques-uns appartenant aux différents pays réunis sont des hommes dangereux, qui ne peuvent être mis en jugement, parce que leurs délits sont ou politiques, ou antérieurs à la réunion et qu'ils ne pourraient être mis en liberté sans compromettre les intérêts de l'Etat.

„Considérant cependant qu'il est de notre justice de nous assurer que ceux de nos sujets qui sont détenus dans les prisons de l'Etat le sont pour causes légitimes, en vue d'intérêt public et non par des considérations et des passions privées.

„Qu'il convient d'établir pour l'examen de chaque affaire des formes légales et solennelles ;

„Et qu'en faisant procéder à cet examen, rendre les premières décisions dans un Conseil privé, et revoir de nouveau chaque année les causes de la détention pour reconnaître si elle doit être prolongée, nous pourrions également à la sûreté de l'Etat et à celle des citoyens.”

Dit alles overwegende, bepaalt het decreet dat elk burger kan gevangen genomen worden op aanklagt van den Minister van Justitie, of van dien van Policie, door een besluit van het *conseil privé*, bestaande uit *le grand juge, deux ministres, deux sénateurs, deux conseillers d'état et deux juges du tribunal de cassation*. Dit besluit moest jaarlijks hernieuwd worden, en, ten einde niet door het vergeten van deze verlenging eenig gevangene te spoedig zoude worden vrijgelaten, moest jaarlijks een staat daarvan bij den *conseil privé* worden overgelegd. Wel waren er maatregelen genomen om te voorkomen, dat iemand zonder zoodanig bevelschrift wierd gevangen gehouden; wel was er een jaarlijksch bezoek voorgeschreven, ten

einde de klagten der gevangenen te hooren en de redenen, die zij voor hunne in vrijheidstelling mogten aanvoeren, maar de personen, met dit bezoek belast, werden door den Keizer zelf benoemd even als de bevelhebbers, die aan het hoofd der acht staatsgevangenen geplaatst waren.

De bevelen tot gevangenneming werden derhalve gegeven door een raad, slaafsch aan den Keizer onderworpen; redenen behoeften niet te worden opgegeven; gedurende een onbepaald aantal jaren kon het bevel hernieuwd worden, de gevangenen werden bezocht door commissarissen, bewaakt door gedweeë bevelhebbers, kan men zich eene verordening voorstellen, die grooter willekeur huldigt, die in ronder woorden den laatsten schijn van persoonlijke veiligheid vernietigt?

„Qu' y avait-il de plus monstrueux, zegt dienaangaande Châteaubriand (de Buonaparte, des Bourbons et de la nécessité de se rallier à nos princes légitimes. 2e édit. Paris 1814 pg. 24 ¹⁾), que cette commission nommée pour inspecter les prisons, et sur les rapports de laquelle un homme pouvait être détenu toute sa vie dans les cachots, sans instruction, sans procès, sans jugement, mis à la torture, fusillé la nuit, étranglé entre deux guichets? Au milieu de tout cela Buonaparte faisait nommer chaque année des commissions de la liberté de la presse et de la liberté individuelle. Tibère ne s'est jamais joué à ce point de l'espèce humaine.”

Geene stem verhief zich echter toen ter tijde in den Senaat om de regten van den burger te verdedigen; wel geschiedde dit vier jaren later, toen Napoleon zijne

1) Souvenirs de la France Napoléonienne door prof. Vreede.

magt verloren had en zelfs het, te voren meest gedweë, ligchaam het hoofd durfde opsteken en den niet meer geduchten meester den steen toewerpen, toen stond in het *senatus consulte* van 25 April 1814, waarbij Napoleon werd vervallen verklaard van den troon, onder de vele grieven tegen hem opgenoemd: „Qu'il a violé les lois constitutionnelles par ses décrets sur les prisons d'état.” Eene handelwijze, welke den gevallen keizer deed schrijven: „Aussi longtemps que la fortune s'est montrée fidèle à leur souverain, ces hommes sont restés fidèles et nulle plainte n'a été entendue sur les abus du pouvoir. Si l'Empereur avait méprisé les hommes, comme on le lui a reproché, le monde reconnaîtrait aujourd'hui qu'il a eu des raisons qui motivaient son mépris.” 1)

Wij hebben geruimen tijd bij het keizerrijk stilge staan; de belangrijkheid van het tijdvak, vooral voor Nederland, dat toen een gedeelte van Frankrijk heeft uitgemaakt, noopte ons tot deze uitweiding, welke de politieke arrestatie van eene zoo slechte zijde doet kennen. — Waar echter verdediging mogelijk is, mogen wij die niet verzwijgen, maar moeten ook hier aanmerken, hoe zelfs die maatregelen van Napoleon door de noodzakelijkheid der zelfverdediging, zoo al niet gebilijkt, dan toch eenigzins verschoond werden. — Voor de koningsgezinden was hij, als overweldiger van een troon, door goddelijk regt de eigendom der Bourbons, als verpersoonlijking der revolutie, waardoor zij aanzien, magt, rijkdom verloren hadden, geen gering voorwerp van haat; maar niet minder was hij dit voor de veteranen der revolutie, als de man, die het door

1) Manifeste du 4 Avril 1814. Pailliet t. a. p. pg. 613.

hen opgetrokken gebouw van gelijkheid, vrijheid en broederschap verwoest had, als een renegaat van die door hen zoo hoog geprezen beginselen. En dit zij niet zoo zeer gezegd van het volk, dat steeds wispelturig en door den roem van den dag verblind, in den held van de Pyramiden en Marengo, slechts den glans van den Franschen adelaar zag, als van de notabiliteiten der republiek, die bij de verheffing van Napoleon, den val van hun aanzien overleefden. — Tegen deze partijen moest hij voortdurend gewapend zijn; hij deed dit door alle vrijheid weg te nemen, misschien een niet ongewoon einde, waartoe te ver gedreven en verkeerdt begrepen zucht naar vrijheid een volk brengt!

Bij zijne terugkomst uit Elba liet Napoleon, na het hem aangeboden concept eener nieuwe constitutie verworpen te hebben, door Benjamin Constant, Regnault en Roederer een *acte additionnel aux constitutions de l'Empire* zamenstellen, waarbij hij in de inleiding verklaarde: „Nous avons résolu à combiner le plus haut degré de liberté politique et de sûreté individuelle avec la force et la centralisation nécessaires pour faire respecter, par l'étranger, l'indépendance du peuple français et la dignité de notre couronne” terwijl art. 61 bepaalde: „Nul ne peut être poursuivi, arrêté, détenu, ni exilé que dans les cas prévus par la loi et suivant les formes prescrites.” Men had hem evenwel te goed leeren kennen, om nog groot gewigt aan zoodanige betuigingen te hechten, en de *acte additionnel* werd door alle partijen met misnoegen ontvangen. „On ne peut dire, zegt Capestre, quel pitoyable effet produisit la publication de cet acte dans le Moniteur 1).”

1) Capestre. Les cent jours. T. II. pg. 145.

En elders: „L'effet de l'acte additionnel fut si mauvais que chacun s'empessa de se séparer de cette oeuvre 1).” Zijn kort daarop gevolgde val gaf Napoleon echter geene gelegenheid te toonen, in hoeverre zijne betuigingen hem ernst waren, maar bragt een geheel nieuwen toestand te voorschijn, onder de regering van Lodewijk XVIII.

De politieke arrestatie deed zich nu onder een gansch anderen vorm voor; wij ontmoeten hier geen *lettres de cachet* meer; geene bepalingen der Grondwet, welke die magt aan het Uitvoerend Bewind verleen; geene decreten als die van 1810, in een woord geene blijvende magt in de handen der regering, maar hiervoor treden de zoogenaamde *lois d'exception* in de plaats. De *Charte Constitutionnelle* bevatte in art 4 den algemeenen regel: „La liberté individuelle de tous les Français est également garantie, personne ne pouvant être poursuivi, ni arrêté que dans les cas prévus par la loi et dans la forme qu'elle prescrit”. — Op dit beginsel echter vinden wij, gedurende de regering van Lodewijk XVIII, telkens uitzonderingen gemaakt.

Reeds den 29sten October 1815 werd een wetsontwerp aangenomen dat de politieke arrestatie, al was het maar tijdelijk, herstelde en van den volgenden inhoud was: „Art. I Tout individu, quelle que soit sa profession, civile, militaire ou autre, qui aura été arrêté comme prévenu de crimes ou de délits, contre la personne ou l'autorité du Roi, contre les personnes de la famille royale, ou contre la sûreté de l'Etat, pourra être détenu jusqu'à l'expiration de la présente loi, si,

1) t. a. p. pg. 151.

avant cette époque, il n'a été traduit devant les tribunaux.

„Art. II. Les mandats à décerner contre les individus, prévenus d'un des crimes mentionnés à l'article précédent, ne pourront l'être que par les fonctionnaires à qui les lois confèrent ce pouvoir: il en sera par eux rendu compte, dans les vingt-quatre heures, au préfet du département, et par celui-ci au ministre de la police générale, qui en référera au conseil du Roi. — Le fonctionnaire public qui aura délivré le mandat, sera tenu, en outre, d'en donner connaissance, dans les vingt-quatre heures, au procureur du Roi de l'arrondissement, lequel en informera le procureur-général, qui en instruira le ministre de la justice.

„Art. III. Dans le cas où les motifs de prévention ne seraient pas assez graves pour déterminer l'arrestation, le prévenu pourra provisoirement être renvoyé sous la surveillance de la haute police, telle qu'elle est réglée au chapitre III du livre I. du Code Pénal.

„Art. IV. Si la présente loi n'est pas renouvelée dans la prochaine session des Chambres, elle cessera de plein droit d'avoir son effet.”

Kort daarop, den 2^{den} November van hetzelfde jaar, werd eene circulaire uitgevaardigd door den Minister van Policie De Cazes, welke van groot belang is, als een programma van de wijze waarop de regering beloofde van de haar toevertrouwde magt gebruik te maken. „Cette mesure extraordinaire, zegt hij, assurera la tranquillité de l'État, s'il en est fait une sage application; elle y apporterait le trouble, si les magistrats substituaient l'arbitraire à une juste sévérité, s'ils se rendaient les instrumens involontaires des pas-

sions particulières ou des préventions aveugles. L'unique objet de la loi est de suppléer à l'insuffisance des lois existantes, et de donner à une administration vigilante, la force d'action nécessaire pour prévenir des crimes que la justice est souvent hors d'état d'atteindre et de punir." Hij vestigt er de aandacht op, dat uitdrukkelijk bepaald was, dat alleen zij de arrestatie bewerkstelligen mogten, aan wie het volgens den Code d'Instr. Crim. geoorloofd was en zegt, dat de wet hierdoor heeft willen te kennen geven, dat het niet op enkele verdenking, op losse aanklagten is, dat men een burger van zijne vrijheid mag berooven, en dat deze bepaling alleen mag toegepast worden wanneer de onvoldoendheid, niet wanneer het ontbreken van getuigen belet de zaak voor de regtbank te brengen. Hij beveelt, dat de verdachte altijd binnen vier-en-twintig uren, na zijne arrestatie, zal ondervraagd worden over de verschillende punten, die er toe hebben kunnen leiden; zegt dat maar voor zeer enkele gevallen het *secret* kan bevolen worden en dat zelfs dan de verdachte steeds behoort te kunnen spreken met den *Procureur du Roi* of den *Procureur général*, wanneer hij dit verlangt, en dat hem steeds alle mogelijke gemakkelijheid zal verleend worden, om zijne requesten aan de regering te doen toekomen. In het algemeen wil hij dat men, buiten de spoed vereischende gevallen, zich er toe bepale, verdachte personen aan te wijzen en zijne orders af te wachten en mogt iemand gearresteerd zijn, wiens gevangenhouding onbillijk, of maar noodeloos mogt blijken te wezen, wil hij dat tot dadelijke invrijheidstelling worde overgegaan. — Na op het geregeld indienen van rapporten dienaangaande te hebben aangedrongen,

eindigt hij: „Le respect que commande en général la liberté individuelle, vous fait un devoir d'apporter, dans cette partie de vos fonctions, l'attention la plus scrupuleuse: le Gouvernement, qui ne veut exercer que dans l'intérêt de l'Etat le pouvoir extraordinaire dont il est momentanément revêtu, et qui réprimerait avec sévérité les abus ou même les négligences qu'offrirait la conduite des fonctionnaires chargés de concourir à l'exécution de la loi, doit trouver dans l'impartialité des préfets et dans la célérité de leurs rapports la garantie de sa responsabilité, comme tous les sujets fidèles de Sa Majesté, comme tous les hommes paisibles doivent y trouver celle de leur repos et de la protection qui leur est due”.

De wet schijnt echter zeer verkeerde uitwerking gehad te hebben; Pailliet leert ons dat, ten gevolge van de wijze waarop ondergeschikte beambten haar ten uitvoer legden, de laagste aanbrengrer werd gehoord en elke gevangenis in een Bastille herschapen werd. 1) De regering erkende dit, en dien ten gevolge verscheen den 8sten December 1815 eene circulaire van den Minister van justitie Barbé-Marbois, die als het ware eene aanvulling was van de circulaire van de Cazes; daar wij van deze juist een nittreksel gegeven hebben, zouden wij vreczen in herhalingen te vallen, door ook over die circulaire breedvoeriger, uit te weiden.

Deze wet was evenwel, zooals wij gezien hebben, van zeer tijdelijken aard en de policie had gedurende die eerste jaren der *restauration* de handen vol; zij had niet alleen te kampen tegen de republikeinen en

1) Pailliet t. a. p. pg. 791.

tegen de aanhangers van het keizerrijk; ook, en niet het minst, gevaarlijk voor de rust van den Staat waren de teruggekeerde *émigrés*, die, in waarheid „*plus royalistes que le roi*”, den toestand, die onder de oude Fransche koningen bestaan had, terug wilden roepen, en spoedig afkeerig werden van een Vorst, die begreep dat, bij veranderde omstandigheden, eene veranderde politiek noodzakelijk was. ¹⁾

Ten gevolge van deze moeilijkheden, zien wij den 12^{den} Februarij 1817 weder eene dergelijke wet in werking treden, die toestond, zonder verpligting om voor de regtbank te vervolgen, en op gezag van een bevel door drie Ministers onderteevend, al dezulken aan te houden, die van zamenzwering tegen den persoon des konings, tegen de zekerheid van den staat, of tegen de leden der koninklijke familie verdacht waren, evenwel alleen voor een tijd, en tot op de volgende zitting der kamers, wanneer de wet, zoo die niet vernieuwd werd, zoude gerekend worden van zelf te vervallen. Schoon juist deze laatste bepaling de magt der regering aanmerkelijk beperkte, was het niet zonder hevigen tegenstand dat zij die verkreeg. Velc

1) Het tijdvak besprekende dat onmiddellijk op de troonsbestijging van Lodewijk XVIII volgde, zegt Capefigue reeds (*Les cent jours*. T. I. pg. 136): „le parti royaliste se plaignait de cet oubli où la royauté le laissait: il avait compris la restauration comme un retour vers le vieux régime, et il murmurait hautement contre ce système, qui ménageait les uns et les autres, sans prendre couleur pour une opinion dessinée. Telle était la tendance des royalistes, que tôt ou tard un conflit devait éclater: ils ne se contentaient plus de ce que Louis XVIII faisait pour eux, et les ardents entouraient déjà M. le comte d'Artois comme une espérance.

waren de redenen, door de welsprekende opposanten in de Kamers te berde gebragt, om het schadelijke der wet aan te toonen: „Ce ne sera pas avec une telle justice, zeide de heer de Villèle, qu'on calmera les haines, qu'on éteindra les divisions, qu'on étouffera les partis dans notre nouvelle France, pas plus qu'on n'y fondera le règne de la Charte en nous privant des garanties, qu'elles nous avait données,” en de heer de Castelbajac, haar ook bestrijdende, zeide: „Serait-il politique de voter une loi, qui semblerait dire que nous sommes convaincus, que le Gouvernement ne peut point gouverner avec sa force militaire, sa gendarmerie, ses préfets et toutes ses administrations? Serait-il politique de dire: nous avons besoin de pouvoir arrêter à volonté, nous avons besoin de comprimer la pensée?” De wet werd wel aangenomen, maar, daar zij in de volgende zitting niet hernieuwd werd, verloor zij hare kracht den 1sten Januarij 1818.

In het volgend jaar was er derhalve geene wet, welke eenige buitengewone magt aan de regering toestond; dat echter de persoonlijke veiligheid hierdoor weinig gewonnen had, bewijst eene circulaire, welke de Minister de Serre reeds den 10^{den} Februarij 1819 moest uitvaardigen, naar aanleiding van de vele klagten, welke er gerezen waren: „1°. sur la facilité, la légèreté avec laquelle se sont faites les arrestations; 2°. sur une application, ou une prolongation abusives de l'interdiction aux prévenus de communiquer.” Daarom trachtte de Minister, door het aandringen op gematigdheid, aan deze klagten eenigzins te gemoet te komen, van welke hij zelf erkende, dat, zoo zij al niet vrij van overdrijving mogten wezen, vele daarvan toch maar al te

gegrond waren ¹⁾. Niet lang scheen echter, toen ter tijde, de Fransche regering zich van *lois d'exception* te kunnen onthouden, daar wij reeds in het volgend jaar een nieuwe dergelijke wet zien voordragen.

Op den 13^{en} Februarij 1820 werd de hertog van Berry, de neef van Lodewijk XVIII, vermoord, en de regering, beducht dat deze misdaad het gevolg mogt zijn van zamenzweringen, bevreesd voor de toen heerschende gisting der partijen en verlangend van meerdere magt voorzien te zijn, ten einde niet ongewapend te staan tegenover misdaden van dezelfde soort, als die welke juist was voorgevallen, die niet alleen gestraft, maar veeleer voorgekomen moesten worden ²⁾, diende reeds den 15^{en} Februarij een wetsontwerp in, dat, na eenige wijziging, den 15^{en} Maart door de Kamers werd aangenomen. Deze wet luidde als volgt:

„Art. I. Tout individu prévenu de complot ou de machination contre la personne du Roi, la sûreté de l'Etat et les personnes de la famille royale, pourra, sans qu'il y ait nécessité de le traduire devant les tribunaux, être arrêté et détenu en vertu d'un ordre, délibéré dans le Conseil des ministres et signé de trois ministres au moins et dont il lui sera laissé copie.”

„Art. II. Tout prévenu arrêté en exécution du présent article, sera directement conduit dans la maison d'arrêt du tribunal de l'arrondissement de sa résidence,

1) Von Feuerbach t. a. p. blz. 352.

2) Toclichting van het Wets-Outwerp door bⁿ. Pasquier, in *Choix de rapports, opinions et discours prononcés à la Tribune nationale. Session de 1819* pg. 189.

ou de l'arrondissement, dans lequel il aura donné lieu à la dite prévention. Le geôlier ou gardien de la maison d'arrêt remettra dans les vingt-quatre heures une copie de l'ordre d'arrestation au procureur du roi, qui, soit par lui-même, soit par un de ses substitués, entendra immédiatement le détenu, l'interrogera sur les faits qui seront à sa connaissance et sur les documents transmis par le ministère dressera procès-verbal des dires et des réponses du détenu, recevra de lui tous mémoires, réclamations et autres pièces et enverra le tout sans délai, par l'intermédiaire du procureur-général, au ministère de la justice, pour en être fait rapport au Conseil du roi, qui statuera.

„Art III. Ce rapport, la décision du Conseil, soit pour le renvoi du prévenu devant les juges compétents, soit pour sa mise en liberté, en lui donnant connaissance par écrit des causes de son arrestation, devront avoir lieu dans les trois mois au plus tard, qui suivront l'envoi fait des pièces ci-dessus au ministre de la justice par le procureur-général.

„Art. IV. Si la présente loi n'est pas renouvelée dans la prochaine session des Chambres, elle cessera de plein droit d'avoir son effet.

„Art. V. La présente loi ne déroge en rien aux dispositions du droit commun, relatives à la forme des arrestations et au tems, pendant lequel elles peuvent être faites.”

Ook deze wet ondervond grooten tegenstand toen zij in de Kamers werd aangeboden, men beschuldigde de regering dat, terwijl een ieder getroffen en verplet was door de nationale ramp, welke juist had plaats gehad, zij alleen met koele berekening zich haastte

die aan te wenden, om hare magt te vergrooten, om alle vrijheden te vernietigen, ja om eene contra-revolutie tot stand te brengen. Kalmer werd zij beoordeeld door Le Graverend ¹⁾, die haar wel noemt: „une dérogation au droit commun, aux principes protecteurs de la liberté individuelle”; maar er bij voegt: „Mais c’est une dérogation temporaire, que des circonstances extraordinaires ont déterminée. Cette mesure est analogue à celle qui prononce la suspension de *l’Habeas Corpus* chez nos voisins. La sévérité des principes peut, sans doute, céder à la grande considération du salut commun: néanmoins, si des exceptions sont jugées utiles dans les momens de crise, si le sage emploi de l’arrestation sans jugement peut alors être considéré comme un moyen de sauver l’Etat, on ne saurait trop se rappeler les dangers qui résulteraient de l’usage fréquent de ces ressources, et fixer les regards des ministres sur les abus toujours nombreux, qui se glissent dans l’exécution de ces lois d’exception, à raison de la multiplicité des agens subalternes qui doivent y participer.”

Wij sluiten met deze wet een tijdvak van groot belang voor de geschiedenis der politieke arrestatie, daar wij, in het verloop van vijf jaren, die drie malen bij de wet zagen geregeld. — De tijdsorde brengt ons nu tot de regering van Louis-Philippe, en ook daar zullen wij rijke stof voor ons onderwerp vinden.

Hebben wij kunnen opmerken, hoe elke nieuwe omwenteling in Frankrijk aan de opgekomen regering steeds nieuwe en meerdere vijanden berokkende, zoo

1) *Traité de la Législation criminelle* T. I. pg. 284.

ergens, dan vinden wij in den tijd van Louis-Philippe de waarheid hiervan bevestigd; deze regering toch had zoowel de legitimisten, als de republikeinen en Bonapartisten te bestrijden, zoowel de partij van den ontroonden Karel X, als de *société des amis du peuple*, zoowel de hertogin de Berry, als de *société des droits de l'homme* 1). Wij vinden in dit tijdvak geene *lois d'exception* als in 1815 en 1820, maar evenwel is het voor ons onderwerp belangrijk, zoo niet door de geschiedenis van wetten, dan toch door de niet minder nuttige geschiedenis der feiten, daar arrestatiën om politieke redenen toen niet tot de zeldzaamheden behoorden, en de, toen aan het hoofd der policie staande, *préfet*, steunende op art. 10 Code d'Instr. Crim, menigeen in bewaring liet brengen, van wien hij den volgenden dag wanordelijkheden vreesde. — Terwijl wij dit schrijven, hebben wij voor ons de gedenkschriften van den *préfet de police* Gisquet, waarvan het tweede en het derde deel, bijna uitsluitend aan politieke arrestatiën gewijd, een schat van bijzonderheden bevatten, welker vermelding, hoewel zij allen het lezen overwaardig zijn, te zeer buiten ons bestek zoude gaan om ons dit genoeg te kunnen veroorloven; ik heb daarom getracht een paar merkwaardige gevallen er uit te zoeken en deze in korte woorden hier in te vlechten. — Behalve het belangwekkende van de feiten zelf, vermeld door hem die ze bestuurd heeft, heb ik hier ook, en niet het minst, het oog gehad op onpartijdigheid, in elk onderzoek een hoofdvereischte, die

1) Verg. Lucien de la Hodde. Hist. des sociétés secrètes et du parti Républicain de 1830 à 1848. (Bruxell., 1850).

ons voorschrijft, waar wij vroeger, handelende over de *lettres de cachet* en over het decreet van 3 Maart 1810, op afkeurende wijze over deze aan de regering verleende magt spraken, ook uit dit tijdperk gevallen aan te halen, medegedeeld door iemand die, ten gevolge van zijne betrekking en overtuiging, het gebruik maken van arrest op politiek gezag krachtig verdedigt en goedkeurt.

Waar wij zoeken naar merkwaardige gebeurtenissen, valt terstond ons oog op de maanden Mei en Junij van het jaar 1832. Het begin van de eerste maand, kenmerkte zich terstond door het verijdelen van een oproer, door de republikeinen beraamd, dat op den jaardag van Napoleons dood moest losbreken; Gisquet, die er van verwittigd was, liet den avond te voren de hoofden van deze beweging in hechtenis nemen en, zoo ooit arrestatie, op het geschikte oogenblik aangewend, goede gevolgen had, dan was het hier, waar de zaamgezworenen den volgenden dag, hunne opperhoofden missende, den aanslag niet durfden wagen en alle bloedverlies voorkomen werd.

Het onweder evenwel was slechts voorbij getrokken om spoedig daarna met meer kracht los te breken, ditmaal echter niet in het leven geroepen door de partij der republikeinen, maar door de weduwe van hem, wiens dood wij zagen dat de aanleiding tot de wet van 1820 is geweest. Bekend is de inval van de hertogin de Berry, die, als regentes ten behoeve van haren minderjarigen zoon Hendrik, Frankrijk wilde heroveren en de Bourbons weder op den voorvaderlijken troon plaatsen. Tot dit doel moest een gelijktijdige opstand in het zuiden en in het westen haar den weg banen en Mar-

seille moest, nadat het de Orleanisten verjaagd en haar ontvangen had, het steunpunt worden, waarop de benden uit de Vendée konden rekenen. Overtuigd van het welslagen van eene onderneming, naar haar oordeel zoo wel beraamd, stevent de hertogin, slechts door enkele personen gevolgd, naar Marseille, rekenende de witte vlag reeds van den torentop te zien waaijen, dan niet gering was hare teleurstelling toen zij, daargekomen, bevond dat het oproer reeds gedempt was en de stad nog steeds aan Louis Philippe behoorde. Zij was echter de vrouw niet om zich door eene eerste nederlaag uit het veld te doen slaan en zette bedaard haren togt naar de Vendée voort. Hier bragt zij wel eene aanzienlijke wapening onder het, aan het oude stamhuis steeds zoo getrouw gebleven, volk te weeg, maar gemis aan eenheid en samenwerking der verschillende benden, veroorzaakte verbrokkeling van kracht en gaf de koninklijke troepen gelegenheid, door verschillende kleine overwinningen, de kern van een opstand te dempen, die zich in den beginne zoo dreigend liet aanzien. De hertogin evenwel bleef, vergeefs op hulp van het buitenland wachtende, de partijschappen in de Vendée aanzetten, hoezeer dit ook een nutteloos verspillen van krachten en opofferen van de haar getrouw geblevenen mogt heeten en ofschoon vele pogingen werden aangewend om haar van dit noodlottig plan af te brengen; pogingen voornamelijk in het werk gesteld door de Châteaubriand, Hyde de Neuville en den hertog de Fitz-James, drie der voornaamste legitimisten, hoewel zij geen werkzaam aandeel in den opstand namen. Deze drie mannen stelden een adres op aan de hertogin, ten einde haar te bewegen het land te verlaten en

boven het aan door de hand van Berryer, die tevens, om hare vlucht gemakkelijker te maken, een paspoort naar Engeland voor zich en zijn zoon aanvroeg. De onderhandelingen hierover met de hertogin, die steeds hardnekkig bleef weigeren aan het verzoek gehoor te geven, veroorzaakten een vrij langdurig verblijf van Berryer te Nantes, waardoor hij in de magt der politie kwam, die, wetende dat hij met eene zending belast was, zonder er de strekking van te kennen, meende dat het tot aanzetting van den opstand was en hem op bevel van het ministerie den 5^{den} Junij 1832 in de gevangenis in genoemde stad opsloot, alwaar hij tot October van dat jaar bleef, om toen door de *cour d'assises* van Blois te worden vrijgesproken.

Ook de drie opstellers van het adres liet de minister van binnenlandsche zaken den 15^{den} Junij in bewa- ring brengen, daar hij meende dat zij een hoofdcomité vormden om de verschillende woelingen te besturen. Reeds den 16^{den} werden zij voor den regter van instructie gebragt, doch hun weigeren om te antwoorden veroorzaakte eene verlenging van gevangenschap tot 30 Junij, toen, niettegenstaande zij bij hun zwijgen volhardden, de ware toedragt der zaak aan het licht kwam en zij terstond op vrije voeten werden gezet. Den 6^{den} November eindelijk viel de hertogin zelve in handen der regering, door het verraad van haren vertrouweling, zekeren jood Deutz, waardoor de opstand als geheel geëindigd konde beschouwd worden.

Niet lang echter duurde de rust onder eene regering, voornamelijk door binnenlandsche onrust gekenmerkt. Reeds in de laatste maanden van 1832 vormde zich eene vereeniging van republikeinen, *société des droits*

de l'homme, welke, zich allengs uitbreidende, hare vertakkingen over geheel Frankrijk uitstreckte en, met de aan haar onderworpen *société d'action*, een middelpunt van revolutie vormde, hetwelk in April 1834 een oproer smeedde. Gisquet, toen *préfet de police*, wendt zich tot den minister van Binnenlandsche Zaken, Thiers, met verzoek om verlof tot het arresteren van de leden van het hoofd-comité en van twee honderd der] overige gevaarlijkste republikeinen; de minister evenwel, huiverig van dezen maatregel, die de publieke opinie, de geheele drukpers, misschien de meerderheid der kamers tegen hem in het harnas zoude jagen, wilde de verantwoordelijkheid niet alleen op zich nemen, maar belegde een ministerraad, waarin Gisquet werd uitgenoodigd zijn verzoek te verdedigen. Op de vraag of, naar zijn inzien, de arrestatie het oproer zoude voorkomen, antwoordde hij dat hij dit voor ondoenlijk hield, maar toen hem daarop werd tegengeworpen, waartoe het dan moest dienen, zeide hij: 1) „Elles serviront à rendre le succès facile et peu coûteux lors du combat; elles épargneront le sang, elles jetteront à l'avance le désordre dans les rangs des factieux; le plus grand nombre, privés de leurs chefs de file, ne paraîtront pas dans la lutte; elles serviront à mettre d'avance en notre pouvoir tout l'état-major de l'armée ennemie au moment où elle s'apprête à vous livrer bataille. Si vous me laissez carte blanche, je suis persuadé que la répression exigera peu d'efforts, peu de sacrifices. Si, au contraire, vous permettez aux

1) Mémoires de M. Gisquet, ancien préfet de police, écrits par lui-même. T. III. pg. 268.

républicains composant le comité central et aux chefs sous leurs ordres de terminer leurs dispositions, d'exercer dans les classes pauvres et sur tous les points de la ville leur dangereuse influence, si vous leur donnez le temps de se placer chacun à la tête d'une colonne, le soulèvement s'étendra davantage, et la collision sera plus longue, plus périlleuse; cent cinquante ou deux cents hommes auxquels on a l'habitude d'obéir mettront dans la balance non-seulement leur valeur personnelle, mais encore leur clientèle et le prestige de leur nom."

Dien zelfden dag (12 April) werd het verzoek van Gisquet toegestaan en onverwijld hadden de arrestatiën plaats. De gevolgen beantwoordden ten volle aan de verwachting, die de *préfet de police* er van had. Schoon niet in staat om de beweging te voorkomen, had de maatregel evenwel ten gevolge dat de oproerlingen, van hunne leiders beroofd, niet dat overleg, die eenheid, vooral niet die geestdrift en dat aantal konden ontwikkelen, welke het gevaar zoo dreigend maakten. Het oproer, den 13^{den} April begonnen, werd dan oock reeds den 14^{den} gedempt, terwijl dezelfde beweging in Lyon vier dagen duurde en het voornaamste deel der stad in de handen der muitende menigte speelde.

Deze arrestatiën, zeiden wij hierboven, hadden plaats krachtens art. 10 Code. d'Instr. Crim., waarbij aan den *préfet* der departementen en aan den *préfet de police* te Parijs magt was gegeven „de faire tous les actes nécessaires à l'effet de constater les crimes, délits et contraventions, et d'en livrer les auteurs aux tribunaux;” dit middel is men sedert blijven aanwenden. 1) Sedert

1) In 1821 schreef de heer Bayoux, zelf regter te Parijs:

1820 zijn er — behalve de dusgenaamde September-wetten van 1835 — geen *lois d'exception* meer geweest; de Constitutie, zoo zij dien naam mag dragen, welke tegenwoordig in Frankrijk heerscht, die namelijk van 14 Januarij 1852, gewijzigd, ten gevolge der verheffing tot het keizerrijk, door het *Senatus-consult*, van 30 October 1852, geeft aan de regering geene magt tot arresteren, hoewel zij ook den algemeenen regel der persoonlijke vrijheid mist. Dat desnietteenstaande politieke gevangennemingen onder Napoleon III niet tot de zeldzaamheden behooren, is geen geheim; de waarborgen van persoonlijke vrijheid zullen in het Fransche keizerrijk, ook na het *couronnement de l'édifice*, wel nimmer die ontwikkeling bereiken, welke wij reeds vroegtijdig in Engeland gewaarborgd zien, door de instelling, welke het nu ons werk zal zijn nader te beschouwen.

„L'incarcération préalable n'est plus chez nous qu'une forme presque obligée; c'est à tel point qu'on trouve extraordinaire que, même dans un simple délit, elle ne soit pas employée.” — (Von Feuerbach t. a. p. blz. 352.)

DE HABEAS CORPUS ACTE.

De geheele loop der strafvordering verschilt in Engeland zoozeer van dien welke bij ons in zwang is, dat wij hieromtrent een enkel woord zullen dienen te zeggen, alvorens over de *Habeas corpus* acte te spreken. —

Een groot punt van onderscheid met ons regt bestaat hierin, dat in Engeland de *processus accusatorius* gevolgd wordt; buiten de beleedigde partij — bij misdaden tegen den staat, den koning, of wie voor hem in de plaats treedt, bij misdaden tegen bijzondere personen, deze, of hun *attorney* — is er niemand die zich over het opsporen, ontdekken, vervolgen of voorbrengen van den misdadiger bekommert (hiervan is alleen het geval van moord uitgezonderd). De beleedigde persoon brengt, nadat hij zich van de noodige bewijsmiddelen voorzien heeft, de zaak voor den vrederegter (*justice of peace*), bezweert zijne aanklagt en krijgt een bevelschrift tot voorbrenging (*warrant*) tegen den verdachte, welk bevelschrift met de handteekening en het zegel van den regter moet voorzien zijn, en de redenen moet bevatten der gevangenneming.

Zoodra de *constable* dezen gevonden en met zijn staf aangeraakt heeft, brengt hij hem voor den vrederegter. — De aanklager moct dan met de getuigen terstond gereed zijn zijne beschuldiging vol te houden, waarna de regter hem, naar bevinding, hetzij geheel, hetzij onder borgtocht vrij laat, of tot aan de eerste teregtzitting doet gevangen houden; dit laatste kan echter alleen plaats vinden bij misdaden die met den dood gestraft worden, daar bij alle anderen borgtocht is toegelaten, welke, volgens eene wet in het eerste jaar van koning Willems regering uitgevaardigd, niet onmatig mag zijn. — Bij de eerste *assisen* wordt dan de zaak voorgebragt en afgehandeld, daar van zitting tot zitting alle huizen van voorloopig arrest moeten geledigd worden, (van daar de naam *for goal delivery*) en het is een plicht der gezworenen, na het sluiten der zitting, deze huizen te bezoeken om te zien of er welligt iemand is achtergebleven ¹⁾.

Dit is de loop der strafvordering wegens misdrijven tegen bijzondere personen. Bij misdrijven tegen den staat vinden wij eenige afwijkingen, hoewel in de hoofdzaak de gang dezelfde blijft.

In de eerste plaats geschiedt hier de aanklagt niet door bijzondere personen, maar door een ambtenaar; vervolgens wordt de plaats van den vrederegter hier ingenomen door den Geheimen Raad.

„The power of the privy council is to inquire into all offences against the government, and to commit the offenders to safe custody, in order to take their trial

1) Vergel. von Feuerbach. Betrachtungen über die Oeffentlichkeit und Mündlichkeit der Gerechtigkeitspflege. Band II. seite 338 en 351.

in some of the courts of law. But their jurisdiction herein is only to inquire, and not to punish ¹⁾."

Wat het bewaren van de orde en rust betreft, deze is opgedragen aan de *sheriffs*, of de hun ondergeschikte ambtenaren (*under-sheriffs, bailiffs, coroners, justices of peace, constables*) waartoe hun de noodige magt is gelaten. "As the keeper of the king's peace, both by common law and special commission, he is the first man in the county, and superior in rank to any nobleman therein, during his office. He may apprehend, and commit to prison, all persons who break the peace, or attempt to break it; and may bind any one in a recognizance to keep the king's peace. He may, and is bound *ex officio* to pursue, and take all traitors, murderers, felons and other misdoers, and commit them to gaol for safe custody ²⁾."

Wij hebben hier eene korte beschrijving gegeven van de wijze waarop in Engeland vervolging wegens misdad plaats heeft, ten einde beter inzicht te hebben in

1) Blackstone. Commentaries on the laws of England. Vol. I. pg. 240.

2) Blackstone t. a. p. Vol. I. pg. 349.

Over de magt der mindere ambtenaren, zegt dezelfde schrijver (t. a. p. Vol. I. pg. 362): "The general duty of all constables, both high and petty, as well as of the other officers, is to keep the king's peace in their general districts; and to that purpose they are armed with very large powers, of arresting, and imprisoning, of breaking open houses, and the like: of the extent of which powers, considering what manner of men are for the most part put into these offices, it is perhaps very well that they are generally kept in ignorance." —

Verg. verder de Bosch-Kemper, Het Wetboek v. Strafvordering aan ervaring en wetenschap getoetst (1847), bl. 26 volgg.

de waarde der acte, welke het hoofdonderwerp van deze afdeeling moet uitmaken, en kunnen nu overgaan tot het beschouwen van de wetten, welke bepaaldelijk ter bescherming der persoonlijke vrijheid gemaakt zijn.

Reeds de magna carta bepaalde: „Nullus liber homo capiatur, vel imprisonetur, nec super eum ibimus — nisi per legale iudicium parium suorum vel per legem terrae.” Verschillende opeenvolgende oude statuten wilden: dat niemand van zijne vrijheid beroofd zoude worden op beschuldiging of verzoek van den koning of zijn raad, tenzij na geregtelijke aanklagt of volgens 's lands wet.

Ook in de *petition of right* is verklaard: „That no free-man shall be imprisoned or detained without cause shewn, to which he may make answer according to law 1).”

Onder de regering van Karel I eindelijk werd de grond gelegd van de *Habeas corpus act*, toen door de bepaling: dat zoo iemand van zijne vrijheid mogt beroofd worden op bevel van eenige onwettige regtbank, of van den koning zelf, of volgens een *warrant* van de *council-board* of van een der leden van de *privy council*, hij dan, op verzoek van zijn advokaat een bevelschrift van *Habeas corpus* zoude krijgen om hem voor de *court of king's bench or common pleas* te brengen, die zoude beslissen of de reden van zijne gevangenneming regtmatic was en daaromtrent handelen, als het regt vorderde. Deze bepaling werd onder Karel II (in 1679) uitgewerkt, door de zoogenaamde *Habeas corpus act*, waarbij de wijze om zoodanig bevelschrift te verkrijgen zoo naauwkeurig en krachtig werd voorgeschre-

1) Blackstone t. a. p. Vol. I. pg. 150.

ven „that so long as this statute remains unimpeached, no subject of England can be long in prison, except in those cases in which the law requires and justifies such detaining ¹⁾.”

De inhoud van deze wet komt ongeveer op het volgende neer: een ieder die gevangen genomen of van zijne vrijheid beroofd is, heeft recht een beveldschrift van *Habeas corpus* te vragen ten einde in vrijheid gesteld te worden, zoo het blijkt dat de gevangenhouding onwettig is; hiervan zijn echter uitgezonderd: zij die verdacht zijn van hoogverraad, of van medepligtigheid daaraan, personen door wettig vonnis veroordeeld, en zij die niet in staat waren de noodige borgtocht te geven. — Het verzoekschrift kan door den gevangene zelf, of door iemand te zijnen behoeve, gerigt worden tot elken regter de *justice of peace* ingesloten, mits er binnen de vijf mijlen van de plaats der arrestatie geen hogere regter aanwezig zij. — Het moet eene opgave bevatten van den persoon, door wien en de plaats, waar de partij wordt gevangen gehouden; de reden of het voorwendsel voor zoodanige gevangenhouding, voor zoover die den verzoeker bekend is of anders zijn vermoeden daaromtrent. Zoo de arrestatie krachtens een *warrant* of ander beveldschrift plaats had, moet afschrift hiervan er bijgevoegd worden, ten zij blijke dat deze is gevraagd en geweigerd geworden, of dat er genoegzame reden was waarom die niet kan gevraagd worden. De feiten, in zoodanig request vermeld, moeten door den verzoeker zelf, of door een ander geloofwaardig getuige, onder eede wor-

1) Blackstone t. a. p. Vol. I. pg. 150.

den bevestigd. De regtbank of magistraat zal dan zonder verwijl een bevelschrift van *Habeas corpus* uitvaardigen waarop door hem in wiens bewaring de persoon gehouden wordt, terstond een schriftelijk, onderteekend antwoord moet worden ingezonden, behelzende verklaring of hij den persoon onder zijne bewaring heeft; zoo ja, het gezag waarop en de reden waarom zoodanige gevangenneming heeft plaats gehad, met afschrift van den *warrant* die dit bevolen heeft. Zoo hij hem wel onder zich gehad heeft, maar aan een ander heeft overgegeven, moet hij verklaren aan wien, wanneer, waarom en op wiens gezag zoodanige overgave heeft plaats gehad. Dit antwoord moet hij bezweren en tevens zijn gevangene voor den regter brengen (tenzij deze door ziekte verhinderd is, wanneer de regter zich tot het onderzoek naar hem zal begeven) aldaar zijne verklaring staven en bewijzen.

De regter zal dan den gevangene hetzij geheel, hetzij onder borgtogt vrij laten of hem naar de gevangenis terugzenden. Zware straffen zijn bedreigd zoowel tegen het weigeren van afschrift van den *warrant* als tegen het geen gehoor geven aan het bevelschrift van *Habeas corpus*; terwijl in het laatste geval de uitvoering daarvan dan aan een ander ambtenaar, zal worden opgedragen. Eindelijk bepaalt de *Habeas corpus* acte dat geen inwoner van Engeland naar een gevangenis kan gezonden worden in Schotland, Ierland, Jersey, Guernsey of eenige andere plaats aan gene zijde der zee, waar hij niet geheel onder bescherming der Engelsche wet zoude staan.

Dit is voornamelijk de inhoud van eene wet, waaraan de Engelschen zoo groot gewigt hechten dat zij die

als een der voornaamste bolwerken van de persoonlijke vrijheid beschouwen ¹⁾, en waarop ook door schrijvers uit andere landen met niet minder ingenomenheid gewezen wordt ²⁾.

In sommige gevallen evenwel kan deze wet, voor een bepaalden en korten tijd, buiten werking gesteld worden, en aan de regering de magt gegeven worden om verdachte personen te arresteren zonder hiervoor eenige reden op te geven. Dit kan echter alleen geschieden „*in cases of extreme emergency* ³⁾” en de beoordeeling wanneer die aanwezig zijn is niet aan de regering overgelaten maar moet door eene wet bepaald worden, waarin tevens de duur der schorsing wordt opgegeven; terwijl na het eindigen daarvan, de regering verplicht is verantwoording te doen van de wijze, waarop zij van de haar verleende magt heeft gebruik gemaakt.

Behalve deze wet zijn er nog een paar bepalingen, welke hier ter plaatse vermelding verdienen als niet onbelangrijk voor de bescherming der vrijheid. Als zoodanig noemen wij: het regt dat ieder Engelschman heeft om in zijn land te blijven, zoo lang hij verkiest en er niet uit te kunnen verwijderd worden, dan volgens wettelijke bepalingen; wel kan de koning, krachtens zijn praerogatief het *ne exeat regnum* uitspreken, maar geene magt dan die van het Parlement kan een onderdaan noodzaken zijn land te verlaten. Dit strekt zich

1) Blackstone t. a. p. Vol. I. pg. 152. „The Habeas Corpus act, that second *magna carta* and stable bulwark of our liberties.”

2) von Feuerbach t. a. p. Band II. seite 351.

3) Blackstone t. a. p. Vol. I. pg. 151.

zoo ver uit dat de koning niemand, uitgezonderd militairen, zelfs om staatsdienst, tegen diens wil, naar den vreemde kan zenden, niet eens als gezant of als gouverneur van Ierland; daar dit in werkelijkheid een verbloemde ballingschap zoude kunnen wezen.

Eene tweede bepaling, waarop wij hier de aandacht willen vestigen, is het verbod van in hechtenisstelling van een der leden van het Parlement, gedurende de zitting, alsmede gedurende veertig dagen voor en na dien tijd; hiervan zijn echter uitgezonderd zij die zich schuldig hebben gemaakt aan *treason, felony and breach of the peace*. Deze uitzondering geeft Blackstone aanleiding te betoogen dat het geheele privilegie van geene wezenlijke waarde is. Daar alle misdrijven beschouwd worden als *contra pacem domini regis*, vallen alle onder de uitzondering „so that the chief if not the only privilege of parliament, in such cases, seems to be the right of receiving immediate information of the imprisonment or detention of any member, with the reason for which he is detained.” — Dat dit privilegie evenwel niet steeds in dezen zin is opgevat, bewijst een proces in 1763 gevoerd, dat wij hier te eerder aanhalen, daar het in verschillende opzigten toont hoe de regten der persoonlijke vrijheid in Engeland verstaan worden.

Den 30sten April van gezegd jaar werd John Wilkes, lid van het Parlement, gearresteerd krachtens een algemeen *warrant* „to seize the authors, printers and publishers of the North Briton N°. XLV, together with their papers.” — Zoodra mogelijk werd voor hem een

1) Blackstone t. a. p. Vol. I. p. 179.

bevelschrift van *Habeas Corpus* gevraagd en verkregen, en, nadat deze zaak door de *Court of common pleas* was onderzocht, sprak lord Camden toen *Lord chief justice* het volgend oordeel uit ¹⁾ over het beroep van Wilkes op zijne hoedanigheid van lid van het Parlement en als zoodanig gerechtigd tot het privilegie van vrijdom van arrest, behalve in de gevallen van *treason, felony and breach of the peace*: „We are all of opinion that he is entitled to that privilege, and that he must be set at liberty. We are all of opinion that a libel is not a breach of the peace: it tends to a breach of the peace, and that is the utmost. Let Mr. Wilkes be discharged from his imprisonment ²⁾.”

Dezelfde zaak kwam later nogmaals voor toen Wilkes eene actie tot schadevergoeding instelde: toen liep het onderzoek evenwel over een ander punt: de wetigheid van *general warrants*, waarbij dezelfde *Lord chief justice* zeide: „The defendants claim a right, under a general warrant and bad precedents, to force persons' houses, break open escritaires, seize papers where no inventory is made of the things taken, and no persons' names specified in the warrant, so that messengers are to be vested with a discretionary power to search wherever their suspicions or their malice may lead them. — As to the damages, I continue of opinion

1) Lord Campbell. The lives of the lord Chancellors and keepers of the Great Seal of England Vol. V. pg. 247.

2) Ecnigen tijd later nam het Parlement een besluit, waarbij het verklaarde „that privilege of parliament does not extend to the case of writing or publishing seditious libels.” Lord Campbell t. a. p. Vol. V. pg. 248.

that the jury are not limited by the injury received. — Damages are designed not only as a satisfaction to the injured person, but likewise as a punishment to the guilty, and as proof of the detestation in which the wrongful act is held by the jury 1)”. De jury bepaalde de schadevergoeding op 1000 pond st.

Wij meenden dit voorbeeld hier te moeten aanhalen, daar het de verschillende, door ons behandelde, regten in een helder licht stelt en ons toont hoezeer men in Engeland aan zijne vrijheid gehecht is en hoe gestreng de minste inbreuk daarop gestraft wordt.

Na deze korte uiteenzetting van een systeem, hetwelk ter bescherming der persoonlijke vrijheid zoo hoog geroemd wordt, dat zelfs de Vereenigde Staten van Noord-Amerika, niettegenstaande hunne overdreven vrijheidszucht, zich gelukkig rekenden het te kunnen navolgen, moeten wij ons wenden tot ons eigen vaderland en zien in hoeverre ook daar voor de veiligheid der burgers gezorgd is 2).

1) Lord Campbell t. a. p. Vol. V. pg. 249.

2) Zie nog wegens de geschiedenis der persoonlijke vrijheid in Engeland, Dr. Heinr. Marquardsen, Ueber Haft und Bürgschaft bei den Angelsachsen. Vorstudie zu einer Gesch. des Habeas Corpus Rechts, (Erlangen 1852), en Mittermaier, Archiv d. Criminalrechts (1849, s. 29—73).

GESCHIEDENIS DER POLITIEKE ARRESTATIE
IN NEDERLAND.

In ons vaderland biet de geschiedenis der Politieke Arrestatie, uit den aard der zaak, minder belangwekkende gezigtpunten aan dan in Frankrijk; in een groot land, dat sedert eene eeuw voortdurend door staatsstormen beroerd is geweest, kwam dit middel meer te pas, werd het meer met vrucht gebruikt, maar ook meer misbruikt, dan in een kleinen staat, waarvan de geschiedenis, ja vele oorlogen en roemrijke wapenfeiten vermeldt, maar die inwendig slechts zelden werd getroffen door tooneelen van burgerkrijg en oproer. — Mogt de geschiedenis der Politieke Arrestatie echter minder belangrijk bij ons zijn, voor een ander, met het door ons behandelde naauw verbonden, onderwerp levert Nederland eene rijke stof op; ik bedoel voor de persoonlijke vrijheid. Reeds in een tijd, toen vele andere landen nog aan willekeur waren prijsgegeven, had bij ons het begrip der burgerlijke vrijheid aanmerkelijke schreden gedaan: zij was steeds beschouwd als eene der grondzuilen onzer staatsinrigting en is, door alle tijden heen, met de meeste naauwge-

zetheid vastgehouden; mogten wij hier en daar inbreuk op dit begrip gemaakt zien, de weinige voorbeelden die hiervan zijn, de zachte behandeling van de dus gearresteerden, maar vooral de groote ophef die van deze gevallen gemaakt is, strekken krachtig ten bewijze hoezeer zoodanige maatregelen tegen den geest des volks indruischten.

Reeds in vroege tijden vinden wij de gevallen, waarin iemand van zijne vrijheid beroofd kon worden, streng geregeld: in de costumen van Middelburg van 1458 komt de bepaling voor ¹⁾, dat de officier, buiten be-
trapping op heeter daad, niemand mogt gevangen nemen, en dat hij zijn gevangene binnen drie dagen voor de regtbank moest brengen. Maar vooral in de ordonnantiën, welke op gezag van Filips II, met zoo groot talent, door Viglius zijn vervaardigd, werd dit punt met bijzondere zorg behandeld ²⁾. — In overeenstemming met het beginsel reeds door Damhouder aangegeven, wordt in art. I van de ordonnantie op de criminele justitie verboden aan „allen officiers tot apprehensie van eenighe persoonen te procederen, noch de selve daghen, om in persoone te compareren ten zy inghevalle van drye stucken” welke waren: 1°. Ontdekking op heeter daad; 2°. decreet van den regter; 3°. aanklagt van een bijzonderen persoon; welk laatste geval echter toen reeds bijna in onbruik was. — Van het beginsel, dat buiten deze drie gevallen, de officieren geen bepaalden persoon mogten

1) Prof. de Bosch Kemper. Inleiding op het Wetboek van Strafvordering, pg. CVL.

2) Prof. de Bosch Kemper *ibid.* pg. LXXXVII.

vervolgen, bestond geene uitzondering, „ten sy nochtans in sekere speciale saecken, ghelyckerwys als de selve vagabonde ende landloopers waren, of daer merckelyck peryckel soude wesen vander vlucht, ende daer 't feyt te seer greflyck ende afgrysselyck soude wesen, ende dat de saecke by den officier wel claerlycken bevonden warc: in welcken ghevalle sal onse officier binnen vierentwintig uyren nae de apprehensie, den rechters daer van adverteren, midtsgaders vander oorsaecke van diere, ende hoe hem daer af blyckt om by den selven t'ordineren, oft die apprehensie ende aentastinghe oprecht is oft niet.” — Elke andere gevangenneming werd verklaard „van gheender weerden ende abuyssif teghens den rechte ende equiteyt” en werd in de instructie voor de cipers strengelyk bevolen, uit kracht van geen ander bevel, dan van den regter, tenzij landloopers op bevel van den officier, in de gevangenis op te nemen. Art. II van de ordonnantie op den stijl bepaalt dezelve 3 gevallen, waarin men tot gevangenneming kan overgaan, waarbij art. IV nog voegt, dat wanneer er geene gevangenneming op heeter daad heeft plaats gehad, er voorloopige informatiën zullen worden ingewonnen en dat op dezelve „de rechters, soo verre daer van ghenoechsaemlyck blycke, ymmers by halve preuve, vehemente oft probabel suspitie, sullen decernerer provisie van persoenele apprehensie ende vanghen, oft van adjournement persoeneel, nae de qualiteyt, van de delicten ende misdaden, oft van de persoonen, ende nae dat die materie ghedisponneert sal wesen.” — Ook art. VI van deze ordonnantie bevat de bepaling, dat de officier zijn gevangene binnen drie dagen voor den regter moet brengen.

Schoon nu deze ordonnantiën weinig werden nageleefd, door de kort daarop volgende omwenteling en reeds bij de Gentsche bevrediging werden geschorst, toonen zij daarom niet minder hoezeer men reeds toen ter tijde het beginsel huldigde, dat de persoonlijke vrijheid der burgers de algemeene regel is en dat men deze niet zonder noodzaak mag beperken.

Aan dit beginsel bleef men vasthouden, nadat de omwenteling van 1572 onze gewesten een nieuw tijdperk had doen intreden. De magt der Baljuwen in het gevangennemen was zeer beperkt en overal was een streven om de persoonlijke vrijheid tegen willekeur te waarborgen. Wel werd, met het oog op de beroerten, waaraan ons land toen was prijsgegeven, een regel ingevoerd, „waer by aen de Overheden van de steden de Macht is gegeven om politiquelyk, en sonder Rechtspleging en Vonnis van Schepenen, jae selfs sonder redenen daer van te moeten geven, een Burger de Stad te ontseggen, en hem daer uyt te doen vertrekken 1);” maar tot gevangenneming strekte deze magt zich niet uit.

Na aldus aangetoond te hebben hoe de persoonlijke vrijheid zorgvuldig bewaakt werd, mogen wij de keerzijde niet verzwijgen en moeten wijzen op een paar gebeurtenissen die, in de eerste jaren van onze republiek voorgevallen, ons leeren hoe ook hier de praktijk soms verre achter de theorie bleef. — Wij bedoelen in de eerste plaats de teregtstelling van Oldenbarnevelt en de gevangenneming van Rombout, Hogerbeets en van Hugo de Groot, het gevolg van de ongelukkige verdeeld-

1) Verhandeling van de vrijheid in den Burgerstaet pag. 36.

Resolutie van 10 September 1591. Meijer Esprit, orig. et progrès des Instit. judic. T. IV p. 222, 229.

heden zoowel van staatkundigen als van godsdienstigen aard, gedurende het twaalf-jarig bestand ontstaan. — De wijze te vermelden, waarop deze gevangennemingen plaats hadden, zoude hier geheel overbodig zijn; zij nemen eene te gewigtige plaats in de geschiedenis van ons vaderland in, om niet door ieder gekend te zijn. Van veel belang daarentegen zal het wezen op de Verantwoording van de Groot te wijzen, waarin hij het onwettige van zoodanige arrestatie aantoonde ¹⁾.

„Die het arrest ofte apprehensie hebben gedecerneert, zegt hij, zyn geweest pure particuliere personen, geen autoriteyt nochte macht hebbende om yemant te arresteren ofte te apprehenderen.” Wel beriepen zij zich op eene lastgeving van de Staten-Generaal, maar het bestaan van zoodanige resolutie wordt door de Groot ten stelligste ontkend: „genomen ooc de heeren Staten Generaal hadden speciale voorgaande last gegeven, so en soude evenwel de Acte niet laten nul te zijn, by gebrec van Jurisdictie: Want de Staten Generaal geen Jurisdictie en competeert, over de ondersaten van de respective Provincien.” — Een ander gewichtig punt van onwettigheid was het arresteren zonder voorgaande informatie: „nu is kennelije, dat, na de oude ende altydt geobserveerde Rechten van Holland, niemant om saken van misdaat mach werden ghegijsst ofte ghevanghen, sonder precedente informatie, ten waar yemant waar bevonden op de heete daat, ofte dat eenige parthyen over hem aan de Justitie

1) Hugo de Groot. Verantwoordingh van de wettelycke Regiering van Holland ende West-Vrieslant, Cap. XIII. Van de nulliteyten ende excessen, begaan in het arresteren van onse personen.

klaagden... Dit point, van niemandt te vangen sonder informatie, is soo hoogh geacht gheweest bij de Staten van de Landen, dat het selve genoeg als een fundamentele Wet werdt geallegeert, by alle de Remonstrantien, die ghedaan zijn jegens de proceduren van de Justitie."

Wij hebben hier alleen eenige punten opgegeven waardoor elke gevangenneming onwettig zoude wezen, zonder van de bijzondere omstandigheid te gewagen dat de Groot, als lid van de vergadering van Holland, gedurende de zitting dier vergadering, onder vrijgeleide was. — Voorzeker kan niets de waarborgen, welke de wetten toen reeds voor de veiligheid der burgers inhielden, in zoo helder daglicht stellen als dit protest, waar die wetten geschonden waren.

Eene andere inbreuk op de persoonlijke vrijheid had eenige jaren later plaats, maar even als de teregtstelling van Oldenbarnevelt en de gevangenneming van de Groot, blijft ook deze nog zoo zeer in het geheugen, dat dit reeds aanwijst hoe zeldzaam zoodanige willekeurige handelingen in ons land zijn. — „De Loevesteinsche gevangenschap, zegt van Hasselt, duurde niet veel langer dan drie weken; maar de herinnering duurde jaren en duurt nog. — Zij liet een angel in het hart van velen en een wond die bijna anderhalve eeuw bloedde. Gelukkig is die thans geheeld 1).”

De aanleiding tot deze daad was gelegen in de vele twisten, die dadelijk na den Munsterschen vrede in ons land ontstonden, vooral over het afdanken van troe-

1) Mr. W. J. C. van Hasselt. De Loevesteinsche gevangenschap. Amsterdam, 16 Mei 1845.

pen; waarmede naauw verbonden was de vraag omtrent de magt van den Kapitein Generaal. — Voorzigtigheid schreef voor nog eenigen tijd gewapend te blijven, maar, aan den anderen kant, was bezuiniging na den langdurigen oorlog, noodzakelijk. Na vele onderhandelingen dienaangaande, verraste prins Willem II plotseling het geheele land door het doen arresteren van zes leden der Staten van Holland, te weten: M^r. Jacob de Witt, gecommiteerde raad en oud-burgemeester van Dordrecht; Johan de Wael, burgemeester en M^r. Aelbert Ruyl, pensionaris van Haarlem; M^r. Jan Hendrikz Duyst van Voorhout, burgemeester van Delft; M^r. Nanning Keiser, pensionaris van Hoorn en Nicolaas Stellingwerf, pensionaris van Medemblik. Op den 31sten Julij 1650 werden zij gearresteerd en naar het slot Loevestein gezonden, alwaar zij in zachte gevangenschap gehouden werden en aan de meesten werd toegestaan hunne betrekkingen te zien, hoezeer ook telkens speciale permissie van den Prins daartoe vereischt werd. — Voor Duyst van Voorhout duurde de detentie tot den 15^{den} Augustus; voor de Witt, de Wael en Ruyl tot den 18^{den}, en eindelijk voor Keiser en Stellingwerf tot den 20sten Augustus, zoodat de twee, die het laatst hunne vrijheid herkregen, daarvan niet langer dan 3 weken waren beroofd geweest. De drie laatst bevrijde schijnen echter nog eene verklaring te hebben moeten onderteekenen, de inhoud waarvan niet voldoende blijkt; volgens den heer van Hasselt zoude het waarschijnlijk eene verbindtenis zijn geweest om in het vervolg geen deel aan de regering te zullen nemen. — Zoo dit zoo is werpt het voorzeker eene buitengemeen grootere blaam op de Loevesteinsche gevangenschap: ditmaal

zoude het middel dan juist op die wijze gebruikt zijn, welke vele tegenstanders van Politieke Arrestatie als een der hoofdbezwaren er tegen opperen, namelijk om zich te ontdoen van lastige, doch in den kring van hunne bevoegdheid blijvende, tegenstanders. Hoe dit zij, de gevangenneming is eene daad van onwettigheid en geweld geweest, schoon het werkelijk kwaad aan de personen gedaan niet zoo heel groot was. — Veertien dagen of drie weken arrest, waarbij men bejegend wordt „met alle behoorlicke discretie ende civilité” kunnen niet als een zoo groote ramp beschouwd worden ¹⁾.

1) Tot staving van het op de andere bladzijde, gezegde haal ik een paar brieven aan van den Prins aan den bevelhebber van het slot Loevestein. Deze, en nog meerdere over hetzelfde onderwerp, zijn te vinden bij Mr. W. J. C. v. Hasselt.

„Syne Hoogh^t last ende autoriseert mits dezen een Licut. Coronel van Meteren, Comand^t tot Workum en Loevestein de gearresteerde Heeren de Witt, de Wael, Ruyl, Duyst van Voorhout, Keizer ende Stellingwerf in goeder verzekeringe te brengen van hier op den Huyse van Loevestein voorn^t. Alwaar hy deselve wel ende sorgvuldiglyck sal hebben te logeren ende bewaren, haar luyden ondertusschen bejeghenende ende tracterende met alle behoorlicke discretie ende civilité.

Lastende S. Hoogh^t allen den gheenen dien het soude mogen aangaan hem van Meteren in desen geene verhinderinge te doen, maar veel eer alle behulpzaamheid en assistentie.

In 's Gravenhage, den lesten July 1650.

Get. G. P. D'ORANGE.

Ter ordonna^e van S. Hoogh^t,

Get. C. HUYGENS.

Monsieur; j'ay résolu de faire relascher le Sr Duyst van Voorhout de sa détention et désire en suite que comme la présente

Gedurende de oude republiek kwam, in het door ons behandelde punt, weinig verandering; wel werden van tijd tot tijd z. a. in 1666 en in 1734 Commissien benoemd om over eenige regtsquestien onderzoek te doen, doch deze bleven doorgaans zonder gevolg. De commissie evenwel van 1734 bragt een opstel voort over de criminele dagvaardingen en incarcerationen, dat voor ons niet van belang ontbloot is.

Dit stuk, door J. M. Kemper aan den thesaurier Hop toegeschreven, levert over het punt der gevangenneming de volgende bepalingen ¹⁾: Buiten landloopers, vreemdelingen en crimineel veroordeelden, vermogten geene ingezetenen gevangen genomen te worden, dan in drie gevallen: 1°. in *flagranti delicto*, 2°. in geval er vrees voor ontvlugting was, en op het misdrijf de dood of ten minste lijfstraf was gesteld, terwijl tevens de zaak, zoo ten opzichte van het *corpus delicti* als van den dader, evident was, en 3°. ingeval de regter een decreet

vous sera rendue, vous le laissez sortir en franchise et se retirer où il voudra, demeurant Monsieur,

V^{re} très aff^é à vous f^e service,

(S.) G. P. D'ORANGE.

à Hondsholredijk, ce 15e Aoust 1650.

Monsieur; c'est ici finalement pour vous dire, que vous aurez à relascher aussi le Sr Stellingwerf, pour se retirer en liberté après qu'il aura signé et mis en vos mains la mesme déclaration que je vous ay envoyée p^r les Srs Ruyl et Keiser, dont encor autre Copie va cy-jointe pour cest effect. Je suis

V^{re} très aff^é à vous f^e service,

(S.) G. P. D'ORANGE.

à le Haye ce 20e Aoust 1650.

1) Prof. de Bosch-Kemper. Inleiding op het Wetboek van Strafvordering. pg. CXXVII.

van apprehensie had verleend (Art. 1—4). Wanneer zonder decreet van den regter iemand in hechtenis was genomen, moest de officier binnen 24 uren aan den President van de regtbank daarvan kennis geven, die onverwijld de regtbank zoude te zamen roepen (Art 5).

De tijdorde, welke wij volgen, brengt ons nu tot die omwenteling, welke op het einde der vorige eeuw zoo groote veranderingen heeft gebragt, ook in onze staatsregeling. De revolutie van Frankrijk tot ons overgewaaid, of liever door Frankrijk ons opgedrongen, had den stadhouder Willem V de wijk doen nemen naar Engeland, en onze Vereenigde Nederlanden herschapen in eene Bataafsche republiek. Vrede bragt deze republiek echter niet met zich, daar reeds dadelijk uit de geschillen over de inrigting van dezen nieuwen staat zelf, twee partijen ontstonden: die der Moderaten of Federalisten, en die der hevige republikeinen of Unitarissen.

Na fellen strijd tusschen deze twee partijen, in de beide, elkander opvolgende Nationale vergaderingen; zegevierden de Unitarissen, die de moderaten uitwierpen, en de tweede vergadering veranderden in een constituerend ligchaam (22 Jan. 1798).

Het uitvoerend bewind werd inmiddels gesteld in handen van 5 leden: Pieter Vreede, Wybo Fynje, van Langen, Fokker en Wildrik. — Het voortbrengsel van dit constituerend ligchaam was de Constitutie van 1798; waarbij een vertegenwoordigend ligchaam, waarvan jaarlijks een derde moest aftreden, werd ingesteld. — In deze staatsregeling vinden wij reeds het beginsel gehuldigd, dat wij in onze tegenwoordige Grondwet in art. 152 aantreffen. — Na in de algemeene beginselen, art. 29, als regel te hebben gesteld „niemand mag beschuldigd

of in verzekering genomen worden, dan uit kracht der Wet in de gevallen en volgens de wijze door Haar voorgeschreven" laat zij er in art. 31 op volgen: „zij, die, buiten den Regter, in geval van noodzakelijkheid, gevat worden, zullen, uiterlijk binnen vier-en-twintig uren daarna aan hunnen bevoegden Regter worden overgebracht." En in art. 106 der staatsregeling zelve: „Het (Uitvoerend Bewind) draagt overeenkomstig de Wetten, zorg voor de inwendige en uitwendige veiligheid van den Staat, en doet, in geval van aanslag tegen dezelve, de verdagte Persoonen in verzekering nemen, en onverwijld ondervragen; doch levert dezelve, binnen vier en twintig uren daarna aan den Regter over." In verband waarmede art. 15 van de manier van procederen in lijfstrafelijke regtszaken, zeide: „Iemand die buiten een regter, op order of van wege een agent van inwendige politie of eenige andere geconstitueerde magt, is gearresteerd, zal door den regter worden overgenomen enz."

Deze bepalingen waren ontleend aan de Fransche Constitutie van 1795 ¹⁾ die, zoo als wij zagen, in art. 145, aan het Directoire de bevoegdheid gaf om, indien het onderrigt was van het bestaan eener zamenzwering tegen de in- of uitwendige veiligheid van den Staat, de verdachte personen te doen aanhouden, mits het die binnen twee dagen aan de geregtelijke politie overleverde. — Hier zien wij dus den oorsprong van ons tegenwoordig artikel, en is het de plaats er op te wijzen, hoe dit niet van inheemsche herkomst is en zich in het hart van ons volk zelf heeft ontwikkeld, maar hoe het, in tijden van onrust en omwente-

1) Thorbecke. Aanteekening op de Grondwet, artikel 167.

ling, uit Frankrijk tot ons is overgebracht. — Men kan niet ontkennen, dat de instelling der Politieke Arrestatie in ons land geene gelukkige kindsheid gehad heeft. Zij was toch naauwelijks nog in de staatsregeling van 1798 opgenomen of er werd reeds misbruik van gemaakt, en eerlang werd het gebruik er van aan de instellers zelf als beschuldiging toegevoegd.

Niet lang mogt het land rust genieten na de invoering der nieuwe staatsregeling. Den 4^{den} Mei veranderde het Constituerend ligchaam, dat zijn taak als geeindigd beschouwde, zich zelf in eene vertegenwoordigende vergadering, waarbij alleen het ontbrekende derde zoude gekozen worden, terwijl het Uitvoerend Bewind onveranderd aanbleef, evenwel slechts voor korten tijd, daar reeds den 12^{den} Junij al weder een *Coup d'Etat* de geheele regering verdreef en een nieuw Uitvoerend Bewind de bovenhand behield, onder den naam van „Intermediair Uitvoerend Bewind,” waarvan het eerste werk was eene vertegenwoordiging, op regelmatige wijze, te doen verkiezen. In de eerste vergadering van deze bood het nieuwe Bewind eene Memorie van verantwoording aan van zijn gedrag op den 12^{den} Junij, de redenen bevattende waarom het het vorig bewind had onttroond, eene memorie, welke, uit den aard der zaak, voornamelijk eene akte van beschuldiging tegen hunne voorgangers was. Wij zullen er hier eenige gedeelten van overnemen, daar zij op treffende wijze aantoon, hoe art. 31 der Staatsregeling toen verstaan werd ¹⁾.

1) Memorie door de leden van 't Intermediair Uitvoerend Bewind der Bataafsche Republiek aan de 1^e Kamer van 't vertegenwoordigend ligchaam, houdende hunne verantwoording van het door

„Had het Bataafsche Volk regtmatige redenen van bezwaar in te brengen wegens de willekeurige remotiën, die het in deszelfs midden zag vermenigvuldigen, eigendunkelyke arresten vervulden hetzelfde met een billijken angst.

„Wy bedoelen hiermede niet alleen zulke Arresten, die korte dagen na den 22 January (1798) geschied, onder de algemeene benaming van maatregelen van zekerheid, ten minsten in schyn, konden worden verontschuldigd, even weinig als de forsche en onrechtvaardige Publicatie van den 12^{den} April, omtrent die Representanten gearresteerd, welke, uit hoofde van goedelyke bezwaren, geen sessie ter Constituerende Vergadering hadden genomen of gehouden; maar wy bedoelen nog andere Arrestatiën, welke, geheel afwykende van de gewone regtspleging, aan den eigendunkelyken wil der Bewindlieden alléén hunnen oorsprong verschuldigd zyn geweest. Wy bedoelen de Arresten, in den geest van het vernietigd Bestuur; door de alóm verspreide Departementale en Plaatzelyken Commissiën van Binnenlandsche Correspondentie, gedaan, en van welke onder anderen twee gevallen, waarvan het eene zeer onlangs is gebeurd, den Agent van Justitie proefondervindelyk hebben doen zien, welke gevolgen de vermenging van het Politieke en Judiciëele, op het wezentlyk belang der Ingezetenen, in een Land van Commerce hebben moet.”

Hierbij verwees de Memorie naar een brief van de Gecommitteerden uit het Committé van Justitie van Am-

hen verrigte op en na den 12^{den} Junij 1798 met een schets van hetgeen verder dient te worden verrigt.

In den Haag, ter 's lands drukkerij 1798, blad. 46 en vld.

sterdam aan den Agent van Justitie Tadama, waaruit blijkt, dat zekere Daniël Rees door het Committé van Binnenlandsche Correspondentie in hechtenis was genomen en 12 dagen gehouden, alvorens hem aan den competenten regter over te leveren; en naar een brief van den Baljuw van Edam, mede aan den Agent van Justitie Tadama, kennis gevende dat een oud man, die zich in eene herberg onbehoorlijke uitdrukkingen had laten ontvallen, door het Committé niet alleen was gevangen genomen, maar zelfs veroordeeld tot geldboete.

Een groot punt van beschuldiging was de arrestatie van de burgers Kretschmar en Pompe van Meerder. voort. De Memorie zegt dienaangaande 1):

„Reeds voor den middag van den 12^{den} Juny, zag men twee der Commissarissen eener vriendelyke maaltyd, den vorigen avond, bij gelegenheid der terugkomst van den Generaal Daendels, gegeven, in hunne Huizen in verzekering nemen, en wanneer deze tyding in de Eerste Kamer was bekend gemaakt, wierd er volgens het getuigenis van den burger Fronhoff, Lid dezer Kamer, een uitroep van vreugde gehoord, en een aanhef van diverse Leden om het Schavot op te rigten, en hen benevens de overige Commissarissen, zonder form van Proces, den Kop voor de voeten te leggen, zynde die uitroep door verscheiden Leden te gelyk geschied.”

Echter schijnt ook het Intermediair Bewind zich niet van politieke arrestatiën te hebben kunnen onthouden en voelde het zich na al die aanklagten verplicht, zich zelf wegens gelijke misslagen te verontschuldigen. „Zoo wy al eens genoodzaakt waren, zegt

1) Bladz. 53.

de Memorie 1), omtrent enkele Personen anders te handelen dan wy wel hadden gewenscht, zoo wy ons verplicht zagen dezen en genen in verzekerde bewa- ring te neemen, zulks moet niet zoo zeer aan ons, maar aan onze Voorgangers in het Bestuur worden gewoeten, daar de gang der Menschelyke zaaken mede- brengt, dat even als de eens gebaande weg ten goede makkelyk kan worden gevolgd, zoo ook het kwaade, niet altyd in eens, en, zonder vrees voor erger, kan worden uitgerooid, en dat sterk werkende middelen, in het byzonder voor een tyd, noodzakelyk zyn, wan- neer de Natie, aan haar gebruik gewoon, gevaar loopt, om, het nalaaten derzelve, voor zwakheid, aan te zien, en, daar in, een grond van buitensporigheid te vinden; en zulks is geduurende ons tusschen-bestuur te meer het geval geweest, naarmate dat het veranderd sys- thema, en, de door ons aangekondigde gematigdheid, de weinige Voorstanders van Regeeringloosheid, met hunne hoofden, stouter en onbeschaamder maakten. Van deze maatregelen echter hebben wy slechts dan gebruik gemaakt, wanneer de nood zulks volstrekt vorderde, en, met die gematigdheid, welke Staat- kunde toeliet, en Menschlievendheid gebood; terwyl wy ons by Ul. aanwezen, onder anderen, ook daar mede, verblyden, dat de vastheid van een Constitutio- neel Bestuur, de oplettendheid der Publicke Aanklagers en de onpartydigheid der Rechters, het spoedig ophouden van alle de Judiciëele, of, zeer kortstondige Constitutio- neele andere Arresten, voorzeker met zich brengen zal."

Wij hebben door het overnemen van gedeelten der

1) Bladz. 61.

Memorie eenige willekeurige maatregelen aangewezen, welke aan het Uitvoerend Bewind werden ten laste gelegd; wij mogen nu ook niet verzwijgen de verantwoording van deze bewindslieden, vrijwillig aanvaard door den welsprekenden Pieter Vreede, ons ook hierbij evenwel tot het punt der arrestatiën bepalende. — Hoezeer toch het gcheele geschrift, door hem den 9^{den} Oct. 1798 bij de Eerste Kamer der Wetgevende Vergadering ingediend, de lezing overwaard is, zoude het ons te ver van ons onderwerp afbrengen, hier meer uit te putten dan wat strikt op het door ons behandelde betrekking heeft. Na reeds verscheidene punten der Memorie te hebben wederlegd, komt hij tot dat der gevangennemingen 1):

„'T is waer, eenige arrestatiën van Personen hebben plaets gehad. De veiligheid van het ogenblik scheen dit te vorderen. Maer waren hunne verblyfplaetzen, plaetzen van schrik en bekommering; of genoot men daer inwendig alle gemak, gerustheid en vermaak? Dat zy opkomen en getuigen, die dit lot is te beurt gevallen, ik zal hunne veelvuldige dankzeggingen voor de goede behandeling, die zij genoten, aenvoeren, die zy te meermalen ongevraagd ons hebben doen overbrengen. En lieve God! uit de bewaerplaetzen van Staetsgevangenen zelfs, zouden dankbetuigingen voortkoomen, die het Bewind de kroone der menschlievenheid op het hoofd drukken; En dit Bewind zoude tog

1) Bladz. 52 van de Verantwoording van Pieter Vreede, lid van het voormalig Uitvoerend Bewind, aen de Balaefche Natie en aen haere Vertegenwoordigers. Ingegeven bij de Eerste Kamer der Wetgevende Vergadering den 9. October 1798. Te Leiden by H. Coster en P. H. Trap.

een Schrikbewind genoemd worden! 'T is waer, op den laetsten dag van ons bestaen, hebben wy nog twee Burgers, Pompe van Meerdervoort, en Cretsmar doen in arrest neemen, daer wy een door hen geteekend Convocatie-Billet tot de Maelyd van den vorigen dag, in handen kregen, dat ons toescheen, in den toenmaligen stand der zaeken, om den inhoud, de aendagt van het Gouvernement te verdienen. Maer dat het besluit sprecke en ons regtvaerdige by het Bewind, op dat zelfde uur genomen; door my zelfs aen den Generaal Joubert, toen hy hun ontslag kwam vragen, te kennen gegeven — dat deeze zaak was overgegeven in handen van den competenten Rechter. — Maer neen, de Beul was reeds ontboden, om die Burgers zonder form van Proces op te hangen. — En zouden zulke uitstrooisels en onwaerheden onder duizend anderen, ons Bewind als een schrikbewind aenkondigen, en daervoor doen doorgaen! Zoude hier toe eene kreupele verklaring van eenen enkelen Fronhoff dienen; en het verward geschreeuw van eenige Leden der Vergadering, tot bevestiging verstrekkon! Zoude dit voldoen, als waere er by de Vergadering werkelyk een Decreet daar toe genomen! Opwegen tegen een reeds gevallen besluit by het Uitvoerend Bewind, dat billykheid en gematigdheid ten grondslag had?"

Aan het einde van dit belangrijk pleidooi gekomen, moet de indruk die er ons van overblijft, wel deze zijn: dat de eerste schreden, die de magt tot arresteren, aan het politiek gezag verleend, in ons Vaderland deed, weinig bemoedigend waren om op dien voet in volgende Staatsregelingen door te gaan. Aan den eenen kant zien wij misbruik van deze magt ma-

ken, als in het geval van Daniel Rees en in dat ons door den Baljuw van Edam medegedeeld; aan den anderen kant, ook daar waar de regering binnen hare bevoegdheid bleef en de gearresteerde personen terstond aan den regter overgaf, als bij de arrestatie van Kretschmar en van Pompe van Meerdervoort, de gevangenneming toch de gemoederen tegen haar in het harnas jagen, ja tot een punt van beschuldiging tegen haar worden. Elke regering is echter in tijden van woelingen geneigd, uit een gevoel van zelfverdediging, tot zoodanige maatregelen hare toevlugt te nemen; in hoe verre dit gebillijkt kan worden, in hoe verre de bestaande wetten voldoende zijn om haar tegen rustverstoorders en oproerlingen te beschermen, zullen wij later onderzoeken; wij moeten nu weder tot den draad van onze geschiedenis terugkeeren en zien welke bepalingen de volgende Staatsregelingen omtrent de politieke arrestatiën behelsden.

De Staatsregeling van 1798 had slechts een kort bestaan: ons vaderland had met de revolutie zijne zelfstandigheid verloren, en moest nu de politiek van Frankrijk volgen; daar was op het einde van 1799 eene nieuwe staatsvorm gekomen, daar had Napoleon de revolutie weten te bedwingen en onder zijne magt te brengen; eerlang, den 16 October 1801, werd ook bij ons eene nieuwe staatsregeling ingevoerd.

De slechte antecedenten welke men van politieke arrestatie gezien had, hadden ten gevolge, dat deze magt nu meer beperkt werd; aan het hoofd der nieuwe Grondwet bleven slechts de bepalingen die de persoonlijke vrijheid verzekerden; Art. 7 zeide: „Geen Ingezeten kan in hechtenis genomen worden, dan volgens

de Wet" en Art. 8 „Ieder Ingezeten moet binnen drie-maal vier en twintig uren, na dat hij aan den Rechter is overgegeven, verhoord, en aan hem opgave gedaan worden van de reden zijner gevangenneming. De Wet bepaalt de straf tegen de Rechters, die hierin nalatig zijn. De verhooren en opgave van de redenen der gevangenneming, binnen den bovengemelden tijd, niet geschiedende, wordt de Gevangene dadelijk ontslagen" ¹⁾.

Evenwel was de magt van arresteren nog niet bij uitsluiting aan den regter overgelaten, maar ook, in sommige gevallen, toevertrouwd aan het zoogenaamde *Syndicaat*, hetwelk, bestaande uit drie *Nationale Procureurs* of *Syndici*, belast was met het surveilleren van „alle Collegien en Magistraten, Nationale en Departementale of mindere Geconstitueerde Autoriteiten, Rechtbanken of Ambtenaren, het toezien of dezelve ook iets verrigten, strijdig met de Constitutie of vastgestelde Wetten, en

1) Niettegenstaande deze bepalingen vond in 1804 het Staats-Bewind zich verplicht om Philippus Verbrugge (een voorwerp, hetwelk door deszelfs langdurige, onafgebrokene en boosaardige woelingen, naar men beweerde, bij aanhoudendheid getoond had, en bleef betoonen, aan dit Land een vijandelijk hart toe te dragen) wegens een schrijven in het weekblad *de Themis*, „te apprehenderen, en denzelven onder Militaire Escorte over de Grenzen dezer Republiek te doen brengen, met intimidatie, indien hij zich mogte verstouten, wederom binnen dezelve te komen, of daarin zich te onthouden, dat als dan de noodige maatregelen zouden worden gesteld, waar door hij belet zoude worden, immer de rust of veiligheid van den Staat te kunnen storen." (Publicatie van 6 Julij 1804 in Volledige verzameling der Publicatiën voor de ingezetenen der Bataafsche Republiek van 3 Nov. 1803 tot 22 Oct. 1804. D. XII.)

het aannemen van alle klagten deswegens om op dezelfde te inquireeren ¹⁾” — Omtrent deze instelling bepaalde art. 101: „Het Syndicaat oeffent geen magt uit hoegenaamd, en vermag niemand te laten arresteren, dan na verleende autorisatie van het Gerechtsgof, uitgezonderd alleen in het enkel geval, dat eenige autoriteit of ambtenaar, of ook particuliere Personen ontdekt wierden, dadelijk iets te ondernemen tegen de veiligheid van den Staat of deszelfs Constitutie, of onmiddelijk gereed te zijn, om zulks te doen; doch in dit geval moet de reden van het arrest onmiddelijk aan het Nationaal Gerechtshof worden bekend gemaakt, hetwelk dezelve beoordeelt en de arrestatie dienvolgens bekrachtigt of annulleert.”

Deze magt aan het Syndicaat verleend kan als een overgang beschouwd worden van de staatsregeling van 1798, waar de politieke arrestatie was toegestaan, tot die van 1805, waar art. 6 eenvoudig bepaalt dat: „Niemand kan in hechtenis genomen worden, dan volgens de Wet.” Zonder dat vervolgens aan eenige politieke magt de bevoegdheid werd gelaten, om de persoonlijke vrijheid aan te randen. Geheel hetzelfde las men dien aangaande in de constitutie van 1806, toen koning Lodewijk den troon beklom. Art. 4 bepaalde even eens: „Niemand kan in hechtenis genomen worden, dan volgens de wet,” en de Wet schonk evenmin aan de regering de magt tot arresteren.

Maar de Regering matigde zich dit regt aan. (Verg. Art. 20 der Instructie voor den Directeur-Generaal voor de Justitie en Policie van het koninkrijk Holland,

1) Artikel 99.

14 Julij 1806 ¹⁾. — En toen wij in 1810 bij het Fransche keizerrijk werden ingelijfd, werd ook bij ons de persoonlijke vrijheid bij gewone strafvordering voorzeker gehandhaafd, maar de uitzondering voor de gevallen, waarin het belang van den Staat zulks vorderde, leverde een ruim veld op voor de willekeurigste gevangennemingen.

„Ieder weet, zegt Jhr. Mr. J. de Bosch Kemper ²⁾, welk een schandelijk misbruik van deze uitzondering onder den dwingeland is gemaakt, en hoe men, terwijl men aan den eenen kant de individuële vrijheid met schoonschijnende vormen in het gewone leven handhaafde, dezelve in het staatkundige ten eenemale vernietigde.”

Wij hebben bij het geschiedkundig overzicht der politieke arrestatie in Frankrijk dezen tijd uitvoerig geschetst en kunnen derhalve hier volstaan met daarnaar te verwijzen, en het tijdvak, waarin ons land zoo diep in rampen gedompeld was, verder met stilzwijgen voorbijgaan. Wij komen derhalve tot het tijdstip, waarin Nederland, bevrijd van den druk, waaronder het gezwogd had, zijne zelfstandigheid herkreeg en, dien ten gevolge, weder eene eigen staatsregeling. — De tijden van woeling en onrust, welke deze omwenteling vergezelden, de krachtige maatregelen, in zoo bange omstandigheden noodig, om de rust in den Staat te herstellen

1) Hij heeft de magt om alle suspecte personen, waar zij zich ook binnen het Rijk bevinden, met of zonder hunne papieren, naar gelang van zaken en omstandigheden, provisioneel en civiliter, door de daartoe bevoegde autoriteiten te doen arresteren, en op onze autorisatie (van den Koning) te doen ondervragen.”

2) De Bosch-Kemper, Wetboek van Strafvordering. D. I. bladz. 33.

en te bewaren, waren waarschijnlijk de oorzaak dat men in de Grondwet van 1814 het beginsel der politieke arrestatie weder huldigde en in art. 101 bepaalde: „Wanneer een Ingezeten in buitengewone omstandigheden door het politiek gezag mogt worden gearresteerd, is hij, op wiens bevel zoodanige arrestatie heeft plaats gehad, gehouden daarvan terstond aan den plaatselijken regter kennis te geven, en voorts den gearresteerden binnen den tijd van drie dagen aan deszelfs competenten regter over te leveren. De criminele regtbanken zijn bevoegd en verplicht, elk in haar ressort, te zorgen, dat zulks stiptelijk worde nagekomen.”

Het verdient opmerking dat deze Grondwet alleen in de buitengewone gevallen voorzag, en de bepaling dienaangaande uit de staatsregeling van 1798 trok, terwijl zij den regel voor de gewone gevallen, welke art. 29 dier staatsregeling opgaf, niet overnam. Ook luidde de aanhef van het art. eenigzins zonderling. „Ten einde, zoo heette het, aan de Ingezetenen dezer Landen te waarborgen de onschatbare voorregten van burgerlijke vrijheid zullen de volgende regelen de grondslagen der wettelijke beschikkingen uitmaken.”

Nu moge men zeggen dat de magt tot arrestatie, aan het politiek gezag verleend, noodzakelijk is voor de rust en veiligheid van den Staat, een waarborg voor de burgerlijke vrijheid zal zij wel nimmer zijn ¹⁾, en

1) (Tijdeman en Meijer). Briefwisseling van eenige regtsgeleerden over de aanstaande Nederlandsche wetgeving. blz. 327. „Ik beken, dat ik hier een tamelijk zwakken waarborg der onschatbare voorregten van de burgerlijke vrijheid vinde. De beoordeeling der *buitengewone omstandigheden* hangt toch eeniglijk af van het politiek gezag, dat

het artikel laadt, door dezen aanhef, den schijn op zich als of het de pil wilde vergulden, door de politieke arrestatie, die toch sedert 1798 in geen onzer staatsregelingen meer voorkwam, als een natuurlijk iets aan te stippen, en de aandacht te vestigen op de waarborgen tegen misbruik van deze magt gegeven. Wij zien hier den oorsprong van den eenigzins zonderlingen vorm waarin ook nu nog ons art. 152 vervat is, alwaar ook deze magt niet uitdrukkelijk wordt vastgesteld, maar als iets dat bestaat wordt aangenomen, terwijl het artikel alleen de strekking schijnt te hebben deze magt te beperken.

Toen in 1815, door het veranderen van het souverain Vorstendom in een constitutioneel koningschap, eene nieuwe Grondwet tot stand moest komen, verbeterde men de fout in 1814 begaan en stelde als regel voor de gewone gevallen in art. 168 het volgende vast: „Behalve het geval, dat iemand op heeter daad wordt betrapt, mag niemand in hechtenis worden genomen, dan op een bevel van den regter, inhoudende de redenen der gedane aanhouding, en welk bevel bij, of onmiddellijk na de aanhouding moet beteekend worden aan den genen tegen wien hetzelfde is gerigt. De wet bepaalt den form van dit bevel en den tijd binnen welken alle aangeklaagden moeten worden verhoord”. Terwijl

de arrestatie beveelt; en dus maakt dit bijvoegsel geene restrictie van belang. Zoo zoude dan alle politiek gezag, van den Minister of Gouverneur af, tot den geringsten Dorpschout toe, elk Ingezeten, zonder vorm van proces kunnen doen opligten, aan zijn beroep, en zijn geängstigd huisgezin ontrukken, en in arrest houden; slechts zorg dragende, hem even binnen de driemaal 24 uren weer los te laten? terwijl de Officier bij de Regtbank zich met dat arrest binnen dien gestelden tijd niet heeft te bemoeijen.”

voor de buitengewone gevallen art. 169 bepaalde. „Wanneer een ingezetene in buitengewone omstandigheden, door het politiek gezag mogt worden gearresteerd, is hij, op wiens bevel zoodanige arrestatie heeft plaats gehad, gehouden daarvan terstond kennis te geven aan den plaatselijken regter, en hem voorts den gearresteerde binnen den tijd van drie dagen over te leveren. De criminele regtbanken zijn verplicht elk in haar ressort te zorgen, dat zulks stiptelijk worde nagekomen.”

Zoo als men ziet, was dit artikel bijna eensluidend met art. 101 der Grondwet van 1814, hoezeer men het zonderlinge hoofd van dit artikel had weggelaten.

Waar wij over de Grondwet van 1815 spreken mogen wij een voorval niet vergeten waarbij de regering op noodlottige wijze van hare magt gebruik maakte. Den 3^{den} December 1819 werd de Belg van der Straeten gevangen genomen wegens drukpersdelict en droeg deze zijne verdediging op aan zeven advocaten. In een memorie, deswegen door hen zamengesteld, zeiden deze: „L'art. 227 de la loi fondamentale eût tendu un piège aux belges animés par le patriotisme (vertu trop rare), si l'auteur d'un écrit rédigé dans un but d'utilité générale, mais qui attaque les actes ministériels, en signalant leurs vices, était exposé à perdre la liberté et peut-être la vie, dans les angoisses d'une prison. L'habitude de sévir contre les hommes qui déplaisent aux puissans, de les emprisonner, s'ils sont indigènes, de les exiler, s'ils sont étrangers, anéantirait toutes les sûretés du royaume ¹⁾.” De Regering vond in deze

1) De Gerlache. Histoire du Royaume des Pays-Bas, depuis 1814 jusqu'en 1830 T. I. pg. 360.

woorden aanleiding om ook de advocaten te arresteren en in hunne betrekking te schorsen; wel werden zij spoedig door de regtbank vrijgelaten, maar de schorsing bleef voortduren. Zoodanige handelwijze mag te meer verwondering baren, wanneer men bedenkt dat zij bevolen werd door den Minister van Maanen, denzelfde van wien wij de zoo schoone woorden aanhaalden (blz. 12) tegen de willekeurige handelingen, waartoe de maatregelen der hooge politie onder Napoleon aanleiding hadden gegeven.

In het aangehaalde artikel 169 is later, noch bij de Grondwet van 1840, noch bij de herziening in 1848 eenige verandering gekomen; wel was dit het geval met het bepaalde omtrent de gevangenneming in gewone strafzaken. Art. 168, woordelijk hetzelfde gebleven in de Grondwet van 1840, werd bij de herziening in 1848, in art. 151, volgenderwijze wedergegeven: „Buiten de gevallen in de wet bepaald, mag niemand in hechtenis worden genomen, dan op een bevel van den regter, inhoudende de redenen der gedane aanhouding. Dit bevel moet bij of zoo spoedig mogelijk na de aanhouding beteekend worden aan dengene, tegen wien het is gerigt. De wet bepaalt den vorm van dit bevel, en den tijd binnen welken alle aangeklaagden worden verhoord.”

Wij willen omtrent deze verandering ons bepalen met mede te deelen hetgeen dienaangaande door Prof. de Bosch Kemper is aangeteekend ¹⁾.

„De practische noodzakelijkheid, zegt hij, waarin het gezag zich dikwijls bevond, om beschonkene en onrustige personen in arrest te nemen, of verdachte

1) De Bosch-Kemper. Staatsregt. D. III. blz. 109.

misdadigers aan te houden, heeft de grondwettige bepaling voor 1848 herhaalde malen doen overtreden.

„Van daar heeft men bij de laatste grondwetsherziening den aanhef van het artikel veranderd en eenvoudig bepaald: *Buiten de gevallen in de wet bepaald mag niemand enz.*, terwijl men ook de woorden, *onmiddelijk na de aanhouding*, veranderd heeft in *zoo spoedig mogelijk*. Door deze verandering is meerdere ruimte gelaten aan de policie-wet en het Wetboek van Strafvordering, om gevallen aan te wijzen, waarin ook buiten betrapting op heeter daad inhechtenisneming geoorloofd is. — Tot heden is aan artikel 151 der Grondwet nog geene uitvoering gegeven dan in de wet op de vreemdelingen van 13 Augustus 1849 Stbd. n° 39. Daar alles van wettelijke voorschriften is afhankelijk gemaakt, is de individuele vrijheid behoorlijk tegen willekeur beschermd.”

Welke nu de inhoud is van de hier genoemde wet op de vreemdelingen, zullen wij later tot een punt van onderzoek maken, eveneens als de bepalingen, welke men in 1830 in ons Wetboek van strafvordering heeft opgenomen, tot wering van onwettige gevangenhouding ook door de regering. Wij hebben hier alleen willen nagaan, wat de geschiedenis van ons land leert aangaande de persoonlijke vrijheid, en meer in het bijzonder aangaande de beperking van deze vrijheid door de politieke arrestatie; wij hebben gezien hoe, reeds van de vroegste tijden af, de leer der individuele vrijheid bij ons gehuldigd werd, en steeds, bij latere wetten en ontwerpen, tot een onderwerp van bijzondere voorzorg is gemaakt; wij hebben opgemerkt welke noodlottige gevolgen de inbreuken, op dit beginsel

gehad hebben; wij hebben opgeteekend, hoe de politieke arrestatie ontstaan is in tijden van woeling en onrust, en, met uitzondering van een korten tusschentijd, in onze volgende staatsregelingen gehandhaafd. — Meer mogen wij hier ter plaatse niet zeggen, bevreesd als wij zijn, dat wij reeds te veel geprejudicieerd hebben op eene quaestie, welke ons in het volgend gedeelte van dit proefschrift moet bezighouden, het al of niet wenschelijke van de magt tot gevangennemen, aan het politiek gezag verleend.

TWEEDE GEDEELTE.

ARTIKEL 152

DER

G R O N D W E T.

Tot het tweede gedeelte van deze verhandeling gekomen, hebben wij de tweede vraag te beantwoorden, of artikel 152 der Grondwet werkelijk die hooge mate van afkeuring verdient, door sommige schrijvers daar over uitgesproken; dan wel of zoodanige magt voor de regering noodzakelijk is, om zich zelf te kunnen verdedigen en de orde en rust in den Staat te bewaren.

Het onderzoek naar het wenschelijke of afkeurenswaardige van eene bepaling is doorgaans van relativen aard: weinig instellingen zijn zoo slecht dat er geene goede, weinige zoo goed dat er geene schaduwzijde aan te zien is; ook hier is dit het geval, waar wij in ons geschiedkundig overzicht deze magt telkens door de regering zagen verlangd, telkens door de oppositie bestreden.

Wij zullen ons onderzoek hiernaar inrigten; eerst zien, welk nut het kan opleveren zoodanige magt aan het politiek gezag te verleenen, vervolgens aan welk

gevaar zij de vrijheid der burgers blootstelt, om ten slotte na de vergelijking dezer twee punten, tot eene vaste conclusie te komen.

Welk nut kan artikel 152 der Grondwet opleveren?

Deze vraag hangt naauw zamen met eene andere en kan slechts beantwoord worden, na de oplossing daarvan: welke zoude de toestand zijn, zoo wij artikel 152 misten? Laat ons eerst dit artikel een oogenblik wegdenken, en zien, welke dan de waarborgen zouden zijn voor de veiligheid van den staat. Ten einde dit punt naauwkeurig na te gaan willen wij onderzoeken, in welke gevallen iemand van zijne vrijheid beroofd kan worden. Dit kan geschieden of door voorloopige arrestatie, of na regterlijk vonnis. Wat het eerste betreft, hierin onderscheiden wij weder twee gevallen, men kan namelijk gearresteerd worden hetzij zonder, hetzij krachtens een bevel van den regter.

Zonder bevel van den regter kan iemand in 3 gevallen worden aangehouden: 1°. door politie-maatregel; 2°. krachtens de Vreemdelingenwet en 3°. bij betrapping op heeter daad.

1°. *Men kan gearresteerd worden door politie-maatregel.* „De zorg der politie,” zegt de Bosch Kemper, ¹⁾ strekt zoo wel om de feiten te voorkomen, waardoor de rust en de veiligheid van den Staat gestoord, of de regten der politie gekrenkt kunnen worden, als om misdrijven, indien zij gepleegd zijn, te ont-

1) Jhr. Mr. J. de Bosch-Kemper. Handleiding tot de kennis van het Nederlandsch Staatsregt en Staatsbestuur. Deel III. blz. 799.

dekken en de daders op te sporen." — „Hare algemeene bevoegdheid," zegt hij op eene andere plaats, „strekt zich uit om door toezigt, waarschuwing, verbod, feitelijken dwang, des noods met geweld, de wet, het provinciaal reglement en de plaatselijke verordening te doen naleven, waar zulks gevorderd wordt." Ik heb gemeend deze twee zinsneden in haar geheel te moeten weergeven, daar het mij onmogelijk was, in korter woorden een juister tafereel op te hangen van de veelzijdige bemoeijingen, aan de zorg der policie toevertrouwd. Daar haar voornaamste doel is, het bewaren van de rust, moet haar van zelf, binnen een beperkten kring, de noodige magt gelaten worden, om naar goeddunken to handelen, daar nu eens gepaste gestrengheid, dan weder gemagtigde zachtheid beter zullen werken, ter voorkoming van wanordelijkheden en herstelling van gestoorde rust, dan een vaste gedragslijn in staat zoude zijn het te doen.

Hare magt is bij ons voornamelijk nog geregeld door Fransche verordeningen waaronder die van 5 Brumaire an IX. Hier leert ons art. 9: „Les commissaires-généraux de police prendront les mesures propres à prévenir ou dissiper les attroupements, les coalitions d'ouvriers pour cesser leur travail ou enchérir le prix des journées, les réunions tumultueuses ou menaçant la tranquillité publique" Art. 34 bepaalt: „Les commissaires-généraux de police et leurs agents pourront faire saisir et traduire aux tribunaux de police correctionnelle les personnes prévenues de délits du ressort de ces tribunaux" en Art 35: „Ils pourront faire saisir et remettre aux officiers chargés de l'administration de la justice criminelle les individus surpris en flagrant délit, arrêtés à la clameur

publique ou prévenus de délits qui sont du ressort de la justice criminelle.”

Hier ter plaatse dienen ook, als krachtige steunen voor de werking der policie, te worden aangehaald: de wet van 31 Augustus 1853 (Stbl. no. 83), waarbij bepaald wordt dat, indien de zorg voor de handhaving eener plaatselijke verordening, welke strekt tot handhaving der openbare rust, of veiligheid zulks vordert, door den gemeenteraad last kan gegeven worden in de huizen der ingezetenen, huns ondanks, in te dringen; en de wet van 22 April 1855, houdende dat openbare vergaderingen in de open lucht tot gemeenschappelijke beraadslaging niet worden toegelaten, dan na bekomen verlof, en dat in alle vergaderingen waar het publiek wordt toegelaten, ook de ambtenaren der policie toegang hebben.

Door zoodanige bepalingen wordt het de policie mogelijk gemaakt te waken tegen handelingen en gesprekken, voor de rust en veiligheid van den Staat gevaarlijk, over het algemeen echter zal ook zij aan den regel getrouw moeten blijven, dat men niet tot gevangenneming mag overgaan, dan waar zulks inderdaad noodzakelijk is.

2°. *Kan iemand worden aangehouden krachtens de wet van 13 Augustus 1849 (Stbl. no. 39).* Toen wij in het geschiedkundig overzicht de veranderingen bespraken door artikel 168 der Grondwet van 1815 ondergaan, ten gevolge waarvan de woorden: „Behalve het geval dat iemand op heeter daad betrapt wordt, mag niemand in hechtenis genomen worden, dan op een bevel van den regter.” nu in artikel 151 van onze tegenwoordige Grondwet luiden: „Buiten de gevallen bij de wet bepaald enz.” deelden wij mede hetgeen dien aan-

gaande door de Bosch-Kemper gezegd werd; en onder anderen de woorden: „Tot heden is aan art. 151 der Grondwet nog geene uitvoering gegeven dan in de wet op de vreemdelingen van 13 Augustus 1849 (Stbd. n°. 39).” Deze wet evenwel had niet tot stand kunnen komen, zonder dat er nog eene andere wijziging in de Grondwet was gemaakt. In 1815 namelijk (en de Grwt. van 1840 bragt hier in geene verandering) zeide art. 4. „Allen die zich op het grondgebied van het Rijk bevinden, hetzij ingezetenen of vreemdelingen, hebben gelijke aanspraak op bescherming van persoon en goederen.”

Dit artikel gaf aanleiding tot groot verschil van gevoelen, in hoeverre de regering bevoegd was gevangenneming, uitzetting of zelfs wering van vreemdelingen te gelasten en in hoeverre, bij tractaten, hunne uitlevering kon toegezegd worden. ¹⁾

Aan deze onzekerheid is een einde gemaakt door de toevoeging in 1848 aan het art. van de zinsnede: „De wet regelt de toelating en de uitzetting van vreemdelingen, en de algemeene voorwaarden op welke, ten aanzien van hunne uitlevering, verdragen met vreemde mogendheden kunnen worden gesloten.” De uitvoering van dit artikel zien wij in de wet van 13 Augustus 1849.

Als eerste vereischte tot het geoorloofd verblijf van vreemdelingen in Nederland vinden wij hier: dat zij voldoende middelen van bestaan hebben (Art. 1) en van

1) Vergelijk G. K. van Hogendorp. Bijdragen tot de huishouding van staat. D. VIII. blz. 324. Thorbecke. Aanteekening op de Grondwet ad art. de Bosch-Kemper. Wetboek van Strafvordering. D. I. blz. 10. 95 vlgd. Dezelfde, nalezing blz. 108. Voorduin. Gesch. der Grondwetherziening.

een regelmatig buitenlandsch paspoort voorzien zijn (Art. 2). Maar zelfs over hem, die aan deze hoofdvereischten voldoet, is aan de regering buitengewone magt toegestaan, daar Art. 12 bepaalt, dat zij hem, die gevaarlijk voor de publieke rust is, kan doen uitzetten, er bijvoegende: „De vreemdeling, wiens uitzetting door Ons is bevolen, is verplicht binnen veertien dagen na be- komen kennisgeving, het Rijk te verlaten. Gedurende dien tijd kan hij gebruik maken van de bevoegdheid, bij art. 20 dezer wet verleend, (het betoog dat hij Neder- lander is of met dezen gelijk gesteld moet worden) en inmiddels in verzekerde bewaring gezet worden. — Wan- neer hij van die bevoegdheid geen gebruik gemaakt, of de Hooge Raad zijne bezwaren ongegrond bevonden heeft, wordt aan den last tot uitzetting onmiddellijk gevolg gegeven” enz. Het volgend art. geeft aan de regering de bevoegdheid om aan vreemdelingen, gevaarlijk voor de publieke rust, eene bepaalde plaats binnen het koninkrijk tot verblijf aan te wijzen, of hun het ver- blijf op eene bepaalde plaats van het rijk te ontzeggen. Art. 15 eindelijk bedreigt met straf de vreemdelingen die, voor dat het bevel tot uitzetting herroepen is, in Nederland terugkeeren.

Wij vinden hier derhalve eene magt aan de regering toegestaan om vreemdelingen in hechtenis te stellen; echter voor niet langeren tijd dan 14 dagen, welke nog door hen verkort kan worden, zooveel zij zelf verkiezen, door zich namelijk niet op art. 20 te beroepen.

3°. *Bij ontdekking op heeter daad*, dat is: wanneer het misdrijf, terwijl hetzelve gepleegd wordt, of terstond nadat hetzelve is gepleegd, ontdekt wordt, of wanneer iemand terstond daarna als dader door het openbaar

gerucht wordt vervolgd, of bij hem goederen, wapenen, werktuigen of papieren worden gevonden, welke aanduiden dat hij dader of medepligtige is (Art. 38 Strv.). In dat geval is ieder dienaar der openbare magt verplicht, en een iegelijk bevoegd, den verdachte aan te houden en tot een der ambtenaren van het O. M. of een der hulpofficieren te brengen (Art. 39 Strv.). Deze maatregel echter kan alleen toegepast worden wanneer tegen het misdrijf eene lijf of onteerende straf is bedreigd, of, bij correctionele strafzaken, in het geval van diefstal, oplichting, misbruik van vertrouwen, verwonding, bedelarij en landlooperij (Art. 88 Strv.). De officier van justitie zal dan bevelen dat de vermoedelijk schuldige voor hem worde gebracht; na zijn verhoor zal hij tegen hem een bevel van voorloopige aanhouding mogen uitvaardigen en daarbij aanduiden de plaats, alwaar de aangehoudene zal worden in verzekering gebracht (Art. 43 Strv.); terwijl hetzelfde artikel, als voorzorgsmaatregel tegen misbruik van deze magt, er dadelijk op laat volgen dat eene bloote aangifte geen genoegzamen grond levert tot zoodanige aanhouding van een gezeten burger. Deze voorloopige aanhouding nu moet binnen den tijd van 6 dagen door de regtbank worden bekrachtigd, bij gebreke waarvan, de beklaagde van regtswege en zonder eenigen anderen vorm, in vrijheid zal worden gesteld (Art. 53 S.).

De arrestatie op bevel van den regter, kan aangewend worden door den regter-commissaris of door de regtbank.

1°. *Door den Regter-commissaris* kan een bevel daartoe op requisitoir van den officier van justitie worden verleend, wanneer er gegronde vrees bestaat voor de vlugt van den beklaagde. Deze behoort dadelijk na zijne aan-

houding te worden ondervraagd; de regter-commissaris moet binnen driemaal 24 uren van het verleenen van dit bevel verslag doen aan de regtbank, die uiterlijk binnen 3 dagen het zal bevestigen, of moet gelasten dat de beklaagde in vrijheid worde gesteld (Art. 77 Strv.). Indien bij dit onderzoek naar een misdrijf, waartegen geene voorloopige aanhouding is toegelaten, meer gewichtige bezwaren tegen den gedaagde zijn ontstaan, kan de regter-commissaris tegen hem een bevel daartoe nitvaardigen; in dat geval moet de officier van justitie binnen tweemaal 24 uren het bevel, benevens de verhooren en alle processtukken, aan de regtbank ter bekrachtiging aanbieden (Art. 93 Strv.). Mogten eindelijk uit een der verhooren van een beklaagde, of door een afgelegd getuigenis, merkelijke bezwaren tegen derden ontstaan, en het belang der Justitie eene onmiddelijke voorziening vorderen, dan zal de regter-commissaris, ter requisitie van den officier van justitie, de voorloopige aanhouding van dien derde mogen bevelen. Ook hier evenwel moet de officier van justitie zorgen, dat binnen tweemaal 24 uren het bevel aan de regtbank ter bekrachtiging worde aangeboden (Art. 100 Strv.).

2°. *Op bevel van een arr. regtbank of prov. hof, welke dit kunnen verleenen, indien zij, bij de misdrijven, waarbij voorloopige arrestatie geoorloofd is, bevinden dat er genoegzame gronden van bezwaar aanwezig zijn (Art. 88). Zulks moet de regter naar den aard der zaak beoordeelen. Prof. de Bosch-Kemper zegt hieromtrent: 1) „Als algemeen beginsel geldt, dat*

1) Wetboek van strafvordering D. II. pg. 41.

geene gevangenneming gedurende het voorloopig onderzoek geoorloofd is, wanneer een bevel van dagvaarding in persoon genoegzaam is. Het is toch de wil van den Ned. Wetgever geweest, dat buiten noodzakelijkheid nimmer eene gevangenneming, gedurende de instructie, zoude plaats hebben. In tweederlei opzigt kan eene gevangenneming gedurende de instructie noodig zijn: 1°. Uithoofde van vrees voor vlugt, waardoor het onmogelijk zoude worden aan den schuldige de straf te voltrekken, en 2°. uithoofde van vrees, dat de beklaagde zijne vrijheid zal misbruiken, om den regter de middelen tot een grondig onderzoek te ontnemen," en een weinig verder, (blz. 45) zegt hij: „Buiten vrees voor ontvlugting, en vrees, dat, door de vrijheid van den beklaagde, het juiste uitvorschen der waarheid onmogelijk zal worden gemaakt, zijn mij geene andere redenen in de algemeene regtsgeleerdheid bekend, welke naar goed regt aanleiding zouden kunnen geven tot eene gevangenhouding bij het voorloopig onderzoek, ofschoon ik moet opmerken, dat de Ned. Wetgever geheel aan het oordeel van den regter heeft overgelaten, om te bepalen, in welke gevallen eene gevangenneming noodzakelijk zoude zijn, en het zeer wel mogelijk is, dat er nog andere goede redenen kunnen bestaan, om een bevel van gevangenneming, in plaats van dagvaarding in persoon, uit te vaardigen. Intusschen behooren die redenen altijd haren grond in het regt en de billijkheid te hebben, daar zelfs in die gevallen, waarin iets aan het oordeel van den regter is overgelaten, deze nimmer naar willekeur, of naar eigen goedvinden, maar steeds naar de regelen der regtsgeleerdheid moet oordeelen.”

Tot het tweede punt genaderd: de gevallen waarin iemand, na geregteijk vonnis, van zijne vrijheid beroofd kan worden, kunnen wij ons bepalen tot dat gedeelte van den Code Pénal, dat handelt over politieke misdrijven.

Wel kan men ons tegenwerpen, dat gevangenneming na vonnis, geheel buiten ons onderwerp valt, daar politieke arrestatie, zoo als die bij ons geregeld is, wel nimmer hiervoor in de plaats zal treden, maar de gevallen, waarin de Code Pénal eene daad strafbaar noemt, staan in te naauw verband met die, waarin men tot voorloopige aanhouding mag overgaan, om hier niet vermeld te worden. Wij willen echter geene opsomming geven van de verschillende misdrijven en de straffen, daar op gesteld, dit zoude ons leiden tot een uitschrijven van ons Strafwetboek, dat tot niets nut zoude wezen, wij wenschen alleen de aandacht te vestigen op enkele artikelen, welke ons ter bescherming van de veiligheid van den Staat bijzonder belangrijk voorkwamen.

De Code Pénal verdcelt de politieke misdrijven in twee afdeelingen, die namelijk tegen de uitwendige, en die tegen de inwendige veiligheid van den Staat. 1) *De eerste afdeeling* ziet voornamelijk op het verraad, door een burger jegens zijn vaderland gepleegd, door zich met diens vijanden in verbinding te stellen, hetzij feitelijk, door de wapenen tegen zijn land op te nemen hetzij door den vijand inlichtingen te geven, waarvan deze, ten nadeele van den Staat, gebruik kan maken; ten bewijze hoe onredelijk gestreng deze bepalingen zijn, kan dienen art. 78, dat met verbanning strafbaar stelt:

1) Verg. hierbij Carl v. Schirach, Ueber politische Verbrechen. Halle 1851 (Archiv des Criminalrechts, Beilage—Heft).

„Si la correspondance avec les sujets d'une puissance ennemie, sans avoir pour objet l'un des crimes énoncés en l'article précédent, a néanmoins eu pour résultat de fournir aux ennemis des instructions nuisibles à la situation militaire ou politique de la France ou de ses alliés." Niet minder gestreng gesteld is art. 82, waarbij hij met straf bedreigd wordt, die bij toeval plannen van vestingen enz. onder zich heeft en die in handen, niet alleen van eene vijandige, maar zelfs van eene onzijdige Mogendheid gegeven zal hebben. 1)

De tweede afdeling bevat de misdaden tegen de inwendige veiligheid van den Staat; een punt vooral niet minder gewichtig voor ons onderwerp, daar de geschiedenis ons leert dat politieke arrestatie juist het meest is toegepast, bij vermoedelijke aanslagen tegen den persoon van den Vorst en tegen de bestaande regering en juist tegen zulken toeleg wordt hier bijzonder gewaakt; wij vinden hier de misdaden tegen den persoon van den Vorst (Art. 86), of tegen zijn geslacht, de omstooting, of verandering van de hooge regering, of van de orde der opvolging tot den troon; het te wapen roepen van inwoners tegen het koninklijk gezag; (Art. 87) het verwekken van burgeroorlog, of eindelijk de verwoesting, moord en plundering van eene, of meerdere gemeenten (Art. 91) als misdaden van buitengewoon belang behandeld; waartegen niet alleen de doodstraf bedreigd is, maar bij welke ook de aanslag en zamenspanning met misdaad wordt gelijk gesteld en deze in

1) Het ontwerp van Elout en Donker-Curtius van 1804, maakte tusschen Staatsverraad en Staats-schennis teregt het onderscheid, of de misdaden tegen het Vaderland met of zonder vijandig oogmerk gepleegd waren.

uitgebreiden zin genomen zijn, daar er (Art. 88) aanslag plaats heeft, zoodra er eene daad gepleegd is, of begonnen is gepleegd te worden, om tot het volbrengen dezer misdaden te geraken, alhoewel zij niet voleindigd zijn geworden, en zamenspanning (Art. 89), zoodra twee of meer zamenspanners het besluit tot de onderneming onderling afgesproken en bepaald hebben, schoon de aanslag nog geen werkelijk bestaan verkregen heeft; welke twee artt. met een ruim doel gesteld zijn, volgens de woorden der fransche regering, ter toelichting van den Code Pénal ¹⁾. „Ainsi le crime commence et existe déjà dans la seule résolution d'agir, arrêtée entre plusieurs coopérateurs: le suprême intérêt de l'Etat ne permet pas d'attendre et de ne considérer comme criminels que ceux qui ont déjà agi.” Wanneer er geene bepaalde zamenzwering is, maar eenvoudig een voorstel gedaan, en niet aangenomen, tot een aanslag op den persoon van den Vorst, wordt dit reeds met tuchthuis van 5—10 jaren gestraft; betreft dit enkele voorstel een der leden van het Vorstelijk geslacht, of wel een omverwerpen der regering, of het opzetten der burgers, dan wordt de voorsteller verbannen (Art. 90). Zijn een van alle de hier behandelde misdaden gepleegd, of slechts gepoogd, door een zaamgerotten hoop (*bande*) dan zullen de ontwerpers en aanvoeders met den dood gestraft worden, welke straf ook bedreigd is tegen diegenen der overige, die op de plaats zelf des oproers geweest zijn (Art. 97).

Behalve de hier genoemde bepalingen, afzonderlijk voor deze misdaden gemaakt, zijn er nog enkele, die zij met

1) Bourguignon. Manuel d'instr. crim. ad art.

andere misdrijven gemeen hebben, doch die wij hier bijvoegen, daar dit gedeelte van den Code Pénal voor ons onderwerp het belangrijkste is en het er dus meer op aankomt, dit tafereel van de voorzorgen, door den Staat tot zijn eigen behoud gemaakt, zoo volkomen te maken, als ons bestek het toelaat. De eerste bepaling is die van Art. 102, welke zij gemeen hebben met alle misdrijven tegen de inwendige veiligheid van den Staat, die namelijk, dat als schuldig aan de misdaden en zamenspanningen, hier vermeld, zullen gestraft worden, al degenen die door gesprekken of redevoeringen, op openbare plaatsen en bijeenkomsten gevoerd, door aangeslagen plakaten, of door gedrukte geschriften, de inwoners tot het plegen daarvan regtstreeks zullen opgezet hebben. Mogt evenwel deze opruijing geen gevolg hebben gehad, dan zal de straf in uitbanning bestaan. De tweede bepaling, welke ik bedoelde, betreft alle misdrijven tegen de veiligheid van den Staat en wel het verzwijgen van deze, waar bepaald is, dat zij, die van zoodanige misdaden kennis bekomen hebben en die niet binnen 24 uren aan de autoriteiten zullen gcopenbaard hebben, zelfs al mogten zij niet medepligtig zijn, toch gestraft zullen worden, waar het geldt een misdaad tegen den persoon van den Koning met tuchthuis van 5—10 jaren en, in de overige gevallen, met gevangenzetting van 2—5 jaren en boete, zonder dat zij, tot hunne verontschuldiging, mogen aanvoeren, dat zij er zich tegen verzet hebben, of het niet hebben goedgekeurd. (Art. 103—107).

De laatste bepaling eindelijk, welke ik bedoelde en welke ook op alle misdaden tegen de veiligheid van den Staat toepasselijk is, is die van art. 108, dat zij

van straffen zullen vrijgesteld worden die, voor dat er eenige vervolging begonnen zij, het eerst aan de gestelde magten kennis zullen gegeven hebben van de bestaande zamenspanningen en misdaden, en van de schuldigen of medepligtigen; zelfs zij die, na den aanvang der vervolging, de inhechtenisneming van dezen bewerkt zullen hebben. Hoezeer men deze en de vorige bepalingen uit een zedekundig oogpunt af mag keuren¹⁾, zeker is zij niet het minst geschikt om de rust in den Staat te bewaren, daar zij, door wantrouwen onder de zaamgespannenen op te wekken, de kracht van zoodanige gevaarlijke vereenigingen breekt.

Buiten de hier behandelde misdrijven tegen de inwendige veiligheid van den Staat, zijn er nog andere, waartegen, hoezeer zij ook met zware straffen bedreigd zijn, echter niet in die mate gezorgd is, als tegen de eerstgenoemde.

Tot zoodanige misdrijven behooren: het zonder magtiging van het wettig gezag, aanwerven van gewapende benden, (Art. 92) of zich aanmatigen van een militair bevel, of het weigeren van zijne troepen af te danken, (Art. 93) of het gebruiken van troepen, die men onder zich heeft, tegen eene wettige ligting van krijgsvolk; (Art. 94) het door brand, of door het aanleggen van een mijn vernielen van staatsgebouwen (Art. 95) en het vormen van, of deelnemen aan gewapende benden tot het veroveren of plunderen van staatseigendommen, (Art. 96) zelfs het ondersteunen van zoodanige benden, door haar van wapenen enz. te

1) Hierbij te verg. G. H. G. Ras, Specim. de vinculi cognationis et affinitatis vi et efficacia in Iure Criminali, (Traj. ad Rhenum 1848, p. 7 sq).

voorzien, (Art. 96) of haar, des bewust, en buiten dwang, schuilplaats te verleen; (Art. 99) terwijl zij van straf bevrijd zijn, die zonder eenig bevel in zoodanige benden gevoerd te hebben deze, op de eerste aanmaning, verlaten hebben of zelfs daarna zich, buiten de plaats der oproerige zamenrotting, laten vatten, zonder tegenstand te doen en ongewapend (Art. 100). — Alle de hier opgenoemde misdrijven worden met den dood, met ballingschap of met tuchthuis van 5—15 jaren gestraft, terwijl bovendien de bepaling van art. 102 en die omtrent de niet-aangifte van misdaden, ook hier van toepassing zijn.

Wij hebben nu bij misdaden van staatkundigen aard de toepasselijkheid nagegaan van art. 151 der Grondwet en gezien, in welke gevallen iemand van zijne vrijheid kan beroofd worden, het zal ons nu niet moeilijk vallen te onderzoeken, in hoeverre er bovendien nog nut in kan gelegen zijn om aan het politiek gezag de magt van art. 152 te verleen.

Voor alles moeten wij doen opmerken, dat de strekking van ons art. zeer verschilt van die, welke wij in ons geschiedkundig gedeelte aantoonde, dat aan sommige fransche verordeningen, onder andere aan het decreet van 3 Maart 1810, ten grondslag ligt, daar toch was, blijkens de considerans, aan het hoofd van dit decreet, de bedoeling der regering, zoodanige menschen gevangen te nemen en te houden, die, hoezeer gevaarlijk voor de rust van den Staat, geene misdrijven begaan hadden, welke onder de bepaling van den Code Pénal vielen, hetzij dat het daden betrof welke niet strafbaar waren, hetzij strafbare daden, welke niet voldoende waren bewezen, of ook om

diegenen, welke, zoo zij aan een regtsgeding onderworpen werden, veroordeeld zouden worden, hier aan te onttrekken, indien men, om staatkundige redenen, verlangde, dat zij niet in regten betrokken wierden. Dat ons art. met een geheel ander doel in de Grondwet is opgenomen, behoeft geene nadere verklaring, daar de tijd van drie dagen alsdan ten eenenmale onvoldoende zoude zijn; veeleer moet het strekken om, in gevallen waar de rust van den Staat bedreigd wordt, met die snelheid te werk te kunnen gaan, welke het gevaar kan vorderen.

De geschiedenis van ons eigen land, zoowel als het art. zelf, toont aan, dat het om misdaden van staatkundigen aard is, dat deze magt aan de regering verleend is; mogt zij al soms bij andere gevallen met regt aangewend worden, de reden van haar bestaan is toch uitsluitend in de politiek te zoeken; verder volgt uit de geschiedenis, in verband met het artikel, „dat de aanhouding alleen ter zake van een strafbaar feit kan geschieden, wegens hetwelk iemand voor den regter kan worden terecht gesteld. Ter zake van een staatkundig wan-gedrag, zoo het niet bij de wet strafbaar is, mag zelfs in buitengewone gevallen, niemand gevangen genomen worden” ¹⁾.

Nadat wij de strekking van het art. aldus beperkt hebben, blijkt van zelf wanneer het zijne toepassing zal vinden, namelijk in de hierboven aangegeven gevallen van misdaden tegen de veiligheid van den Staat.

Deze zullen of door verscheidene personen in ver-

1) Prof. de Bosch-Kemper. Wetboek van Strafvordering. D. I. pg. 34.

eeniging gedaan worden en het gevolg zijn van zamenzwering, of door een persoon afzonderlijk, hetgeen wel voornamelijk te pas zal komen bij aanslagen op een der leden van het Vorstelijk Huis; — over beide deze gevallen werd gesproken bij de gewigtige debatten over de, hier boven vermelde, Fransche wet van 1820, na den moord van den hertog de Berry voorgesteld. „Un complot, zeide de heer de Courvoisier, ¹⁾ pour troubles d'Etat par la guerre civile, la révolte, la dévastation ou le pillage, se trahit nécessairement par quelque acte extérieur; il faut trouver des complices, échauffer des esprits et remuer des bras: l'autorité est nécessairement avertie; la loi lui donne les moyens de prévenir et de réprimer, le juge d'instruction peut décerner un mandat de dépôt; et, si le bien public exige impérieusement cette mesure, de légères présomptions suffisent pour la motiver.”

Terwijl Lafayette over het tweede geval, juist de omstandigheid onder welke de wet was voorgesteld, zeide: ²⁾

„En est il un seul qui puisse penser que cette loi, antérieurement promulguée eût pu détourner le coup fatal; qui puisse penser, que si un ministre, un fonctionnaire, un citoyen quelconque en eût eu la moindre connaissance, il n'y avait point dans les ressources actuelles de la police, dans un Code où certes la sûreté des familles régnautes n'a pas été oubliée, dans notre procédure et dans les vices mêmes de notre forme d'instruction, plus de moyens qu'il n'en fallait pour avoir prévenu le crime.”

1) Choix de rapports, opinions et discours prononcés à la tribune nationale. Session de 1819. pg. 216.

2) Ibid. pg. 264.

In beide de hier aangehaalde gezegden, geloof ik dat, voor onze wetgeving, veel waars onmiskenbaar is; wel is er den Staat veel aan gelegen misdaden als die wij hier bespreken te voorkomen en niet, eerst nadat er een aanvang mede gemaakt is, die te onderdrukken, maar ik geloof dat voor zooverre het voorkomen mogelijk is, de bestaande wetgeving daarin voorziet, en politieke arrestatie geenerlei steun zoude aanbren- gen. Ten einde toch niet geheel willekeurig en in den blinde te werk te gaan, zal ook het politiek gezag geene gevangenneming kunnen bevelen voor dat er iets omtrent de ware bedoeling van den schuldige gebleken zij, en is die, op werkelijk voldoende wijze aan het licht gekomen, zoo valt hij dadelijk in de gevallen door de strafwet bepaald. Na het te voren behandelde, zal een enkel woord voldoende zijn om de gronden aan te toonen waarop ik deze bewering staaf.

De wet van 13 Augustus 1849 (Stbl. n°. 39) geeft reeds aan het politiek gezag de magt om vreemdelingen uit te zetten en inmiddels in verzekerde bewaring te nemen; tegen deze is dus, zoo zij gevaarlijk voor de publieke rust zijn, behoorlijk gewaakt. Maar ook tegen gevaarlijke burgers meenen wij te kunnen aantoonen dat de Staat genoegzaam beveiligd is.

Wij hebben gezien hoe door de bepalingen, omtrent het openbaren en verheelen der misdrijven tegen den Staat, het geheim houden van gevaarlijke plannen is bemoeijelijkt. Het geval nu van zamenzwering zien wij dat strafbaar is, niet alleen wanneer twee of meer zamenspanners het besluit tot de onderneming onderling afgesproken en bepaald hebben, schoon de aanslag nog geen werkelijk bestaan verkregen mogt heb-

ben ¹⁾, maar zelfs wanneer er nog geene bepaalde zamenspanning is, maar enkel een voorstel gedaan en niet aangenomen om er eene aan te gaan ²⁾. Terwijl dit bepaald is voor zamenspanningen, is de wetgever niet minder ruim geweest in zijn begrip van aanslag, waar hij in art. 88 C. P. zegt, dat die bestaat zoodra er eene daad gepleegd, of begonnen is gepleegd te worden om tot het volbrengen dezer misdaden te geraken, alhoewel zij niet voleindigd zijn geworden. — Neemt men nu hierbij in aanmerking, dat er bij misdaden, van zoodanig gewigt als die welke wij hier behandelen, en waarop zoo zware straffen staan, wel steeds gevaar voor ontvlugting zal zijn, zoodra de schuldige merkt dat men hem op het spoor is, dat dus de regter-commissaris wel steeds, ook al is er geene betrapping op heeter daad, een bevel tot gevangenneming zal kunnen uitvaardigen; bedenkt men daarbij dat ten deze de politie niet geheel werkeloos behoeft te blijven, maar, door het nagaan van verdachte personen en het zich bevinden op de bedreigde plaats, veel onheil kan voorkomen, dan zal men toestemmen dat de bescherming door de wet verleend aan het Vorstelijk Huis tegen aanslagen, aan den Staat tegen zamenzweringen niet geheel onvoldoende is, ook al wierd dit Huis niet reeds beschermd, zooals bij ons werkelijk het geval is, door de liefde zijner onderdanen, en de Staat door het weinig woelziek karakter zijner burgers; waar deze aan de bestaande wetgeving zoo magtigen steun aanbieden, geloof ik dat art. 152 uit

1) Art. 89 C. P.

2) Art. 90 C. P.

de Grondwet konde verwijderd worden, zonder den Vorst aan moord, of den Staat aan onwentelingen bloot te stellen.

Welk is het gevaar waaraan art. 152 ons blootstelt?

Na het beantwoorden der vraag, welke het nut kan zijn van de magt bij art. 152 der Grondwet, aan het politiek gezag toegekend, is het tweede punt, hetwelk wij ons ter behandeling voorgesteld hebben: het onderzoek welk het gevaar kan zijn, waaraan deze magt ons blootstelt? Door haren geringen omvang, het, in buitengewone omstandigheden, drie dagen in arrest houden, zal dit gevaar niet groot zijn, zoolang de regering binnen den kring van hare bevoegdheid blijft, zij kan hierdoor hoogstens eene onverdiende, noodelooze onaangenaamheid aan een burger berokkenen; anders is het evenwel, zoodra de regering hare bevoegdheid overschrijdt, dan is de veiligheid der burgers werkelijk bedreigd en de schutsmuur weggenomen, welke hen tegen willekeur beschermt.

Misbruik van gezag kan zich hier op twee verschillende wijzen openbaren: 1°. als de regering van hare magt gebruik maakt in gevallen waarin het haar niet geoorloofd is; 2°. als zij de berooving der vrijheid verder uitstrekt, dan de Grondwet dit toelaat. Beide deze gevallen wenschen wij nader te ontwikkelen ten einde te zien of vrees voor misbruik van gezag, naar onze overtuiging, het eenig werkelijk gevaar, waaraan de burger in dezen kan bloot staan, een overwegend bezwaar is.

1°. *Welke zijn de waarborgen, dat de regering van*

hare magt alleen gebruik zal maken, wanneer het haar geoorloofd is?

De bevoegdheid is blijkens ons art alleen voor buitengewone gevallen verleend, dat is, zegt Prof. de Bosch Kemper ¹⁾, in zoodanige, waarin eene gevangenzetting ter handhaving van de rust noodzakelijk gevorderd wordt. Hoe onbepaald de uitdrukking ook klinken moge, ligt het evenwel in den aard juist van buitengewone gevallen, dat deze moeilijk nader te omschrijven zijn, zoo als dan ook geen gevolg is gegeven aan den wensch van de 7de afd. de Staten-Generaal in 1829, bij de deliberatiën over dit art., geuit: dat zij bij eene speciale wet zouden worden bepaald. Bij elke concrete gelegenheid zal men derhalve moeten nagaan, of de arrestatie werkelijk voor de rust van den Staat noodzakelijk kan geacht worden.

Onze Staatsregeling levert krachtige waarborgen op voor eene gematigde en regtvaardige toepassing dezer magt: in de eerste plaats verwijzen wij naar den waarborg, die er in gelegen is, dat de Ministers aangesteld en ontslagen worden door een Vorst uit een Stamhuis, dat steeds te zeer het geluk en de vrijheid van onzen Staat heeft voorgestaan om ergerlijke inbreuken daarop toe te laten.

Maar ook art. 53 der Grondwet geeft ons een

1) Prof. de Bosch-Kemper. Wetboek van Strafvordering. D. I. blz. 34. Verg. voorts Mr. L. J. H. Bouman, Arrestatie op politick gezag. Korte beschouwing van Art. 151 en 152 der Grondwet, in de Themis van 1857, bl. 326—344, en Mr. P. van Vollenhoven, in nederl. Jaarboeken van de HH. den Tex en van Hall, 1840, bl. 486 volgg.

schutsmuur tegen willekeur, de verantwoordelijkheid der Ministers, steeds als een der bolwerken van de vrijheid beschouwd, is in onze Constitutie geene doode letter. „De ministers zijn verantwoordelijk,” zegt art 53, en art. 73 voegt daarbij: „hunne verantwoordelijkheid wordt geregeld door de wet.” Aan deze artikels der Grondwet is uitvoering gegeven door de wet van 22 April 1855 (Stbd. n°. 33), houdende regeling der verantwoordelijkheid van de hoofden der ministeriele departementen. Volgens deze wet kunnen de ministers, die beschikkingen nemen of bevelen geven of bestaande beschikkingen of bevelen handhaven, waardoor de bepalingen der Grondwet, van wetten, of algemeene maatregelen van inwendig bestuur van den Staat, of van zijne koloniën en bezittingen in andere werelddeelen worden geschonden, hetzij door den Koning, hetzij door de Tweede Kamer der Staten-Generaal in staat van beschuldiging worden gesteld; ¹⁾ de procureur-generaal bij den Hoogen Raad wordt dan belast met de vervolging voor dit regterlijk college, ²⁾ hetwelk den minister kan veroordeelen tot verbanning voor den tijd van 3—10 jaren, of tot gevangenisstraf van 3 maanden tot 3 jaren. ³⁾

In de ongunstige onderstelling, dat de Koning zijn vertrouwen schonk aan ministers, die zoozeer de vrijheid miskennen, vinden wij dan in deze wet eene bescherming tegen willekeur. ⁴⁾ Trouwens het bezit van

1) Art. 3, d. en 4.

2) Art. 20.

3) Art. 29.

4) Evenwel wordt tot het in staat van beschuldiging stellen van ministers, nog al veel gevorderd. Art. 18 zegt dat de Tweede

een ministerielen zetel geeft uit den aard der zaak slechts eene tijdelijke magt; de strijd der partijschappen, welke sedert jaren onze Staten-Generaal verdeeld heeft en bewerkte dat nu eens deze, dan weder gene rigting het roer van den Staat in handen had, maakt dien voortdurend onzeker en wisselvallig; hoezeer deze, telken male herhaalde, afwisseling in vele opzigten nadeelig is, toch levert dit in zooverre een waarborg tegen willekeur, als de woorden waarheid bevatten, door den heer Pasquier in 1828 geuit ¹⁾: „Le despote, qui serait certain de descendre de son trône au bout de trois mois ou de cinq mois, ne serait pas un despote bien redoutable, à moins qu'on ne le suppose un insensé.”

Behalve de hier opgegeven waarborgen, is er nog een die, hoewel wij hem het laatst noemen, echter niet als de minst gewigtige moet beschouwd worden: de vrijheid van drukpers is eene te krachtige bescherming tegen misbruik van gezag, om hier niet genoemd te worden als eene der voornaamste redenen, welke ons de vrees benemen, dat politieke arrestatie ook aangewend zal worden in andere gevallen, dan die welke de Grondwet bedoelt.

„Niemand heeft voorafgaand verlot noodig, zegt art. 8 der Grondwet, om door de drukpers gedachten of gevoelens te openbaren, behoudens ieders verantwoordelijkheid volgens de wet;” bij deze woorden voegt art. 4 der wet van 16 mei 1829 (Stbd. n°. 34): „De bepalingen van art. 2 en 3 dezer wet, (welke de artikels over hoon

Kamer de aangeklaagde feiten toetst „aan het regt, de billijkheid, de zedelijkheid en het staatsbelang!” — Dit alles opent meer dan ééne achterdeur.

1) Choix de rapports t. a. p. pg. 266.

en laster ook toepasselijk verklaren, zoo die aangedaan zijn aan openbare autoriteiten of aan ligehamen, al zijn er niet uitdrukkelijk personen genoemd), zullen het regt om over de handelingen der openbare magten zijne gedachten te kunnen uiten en die te oordeelen, geenszins kunnen krenken." Wij behoeven over deze bepalingen niet veel te zeggen, het is te zeer algemeen erkend, dat de vrijheid van drukpers eene der eerste grondzuilen is van de veiligheid der burgers om daar over uit te weiden; maar zeker is het, dat wanneer een ministerie de geheele dagblad-pers tegen over zich ziet, en weet hoe grooten invloed die op de gemoederen der burgers uitoefent, en hoe die steeds gereed staat voor hunne vrijheden in de bres te springen, het niet spoedig zal overgaan tot willekeurige inhechtenisnemingen, overtuigd, dat het nut, hetwelk het onschadelijk maken van een lastig persoon kan bezorgen, meer dan opgewogen wordt door het groote nadeel, dat het bekend worden van zoodanige daad in het gemoed der burgers zoude te weeg brengen.

2°. *Misbruik van gezag kan zich ook openbaren*, zeiden wij hierboven, *als zij de berooving der vrijheid verder uitstrekt, dan de Grondwet dit toelaat.* — De tijd, gedurende welken de regering iemand gevangen kan houden, is tot drie dagen beperkt. Welke zijn nu de voorzorgen door de wet genomen, om eene langere arrestatie te voorkomen en hoe moet er met den gearresteerde gehandeld worden, wanneer de tijd van drie dagen verstreken is?

Eene eerste voorzorg vinden wij in het artikel zelf der Grondwet, in de bepaling dat hij, op wiens bevel zoodanige arrestatie plaats heeft, daarvan terstond kennis

moet geven aan den plaatselijken regter; hierdoor is deze bekend met het oogenblik der arrestatie en bijgevolg met het tijdstip, waarop de gearresteerde hem moet worden overgeleverd.

Hier is het de plaats eene vraag te behandelen, welke beantwoording van gewigt is, bij de beoordeeling van de waarde der genomen voorzorgen. Hoeft gedurende die drie dagen de politieke magt vrije beschikking over den gearresteerde, mag zij hem gevangen houden, op de plaats die haar goeddunkt? De regering scheen in 1863 deze vraag in ontkennenden zin te beantwoorden, daar zij in haar ontwerp van herziening van het wetboek van strafvordering uitdrukkelijk bepaalde: „Een ingezetene, krachtens art. 152 der Grondwet aangehouden, kan alleen worden opgenomen in eene der gevangenissen, bedoeld bij het tweede lid van art. 8” (gevangenissen bestemd tot bewaring van beklaagden). — De Raad van State oordeelde evenwel in zijn advies over het ontwerp dat dit met de bedoeling der Grondwet streed, en zeide: „Krachtens die bepaling der Grondwet heeft dus het politiek gezag, mits terstond kennis gevende aan den plaatselijken regter van de op zijn bevel gedane aanhouding, gedurende drie dagen vrije beschikking over den aangehoudene. De werking der justitie begint eerst van het oogenblik dat de aangehoudene aan den plaatselijken regter is overgeleverd, of dat die overlevering niet binnen den gestelden termijn heeft plaats gehad.

„Met deze duidelijke strekking van het Grondwetsartikel zijn, naar 's Raads inzien, de bepalingen van het ontwerp niet overeen te brengen. Blijkbaar is men daarbij van het denkbeeld uitgegaan, dat de aanhou-

ding op bevel van het politiek gezag altijd gepaard gaat met dadelijke in-hechtenis-stelling; aanhouding en opneming in eene gevangenis zijn daarbij, als het ware, als óéne en dezelfde zaak beschouwd; van overlevering aan den plaatselijken regter is daarbij nergens sprake. Daaraan schijnt dan ook toe te schrijven, dat men ten eenenmale heeft voorbijgezien, dat door de toepassing van de hier voorgestelde bepalingen het Grondwettig regt van het politiek gezag in meer dan één opzicht zal worden gedeerd.

„Vooreerst toch zal het voorschrift van art. 36, dat een ingezetene, krachtens art. 152 der Grondwet aangehouden, alleen kan worden opgenomen in eene der gevangnissen bedoeld bij het tweede lid van art. 8, menigmaal het politiek gezag in de uitoefening van zijne bevoegdheid bemoeijelijken en belemmeren. Immers niet zelden kan het geval zich voordoen dat het politiek gezag het noodig oordeele iemand aan te houden en voorloopig in verzekering te stellen en hem te dien einde, hetzij in zijne eigen woning, hetzij op eene andere geschikte plaats, te laten bewaren, zonder het daarom oirbaar of noodzakelijk te achten hem dadelijk in eene gevangenis te doen overbrengen en hem in de registers van die gevangenis te doen inschrijven. Hoe met den aangehoudene zal worden gehandeld en waar hij in verzekerde bewaring zal worden gehouden, tot zoolang hij aan den plaatselijken regter worde overgeleverd, moet overgelaten worden aan de prudentie der magt, die het bevel tot zijne aanhouding heeft uitgevaardigd.”

Met dit gevoelen kon zich evenwel de Vice-President, de heer Mackay, niet vereenigen, deze zeide in een

afzonderlijk advies, bij dat van den Raad van State gevoegd. „De Raad meent, dat het politiek gezag de bevoegdheid moet hebben den gearresteerde te plaatsen waar hij wil, des noods in des gearresteerden eigen woning, en dat de verplichting tot plaatsing in eene gevangenis, en nog wel met verplichte inschrijving op het register der gevangenis, veel te ver gaat, waar de gearresteerde nog niet aan de justitie is overgeleverd. Volgens den Raad heeft het politiek gezag gedurende drie dagen vrijheid van handelen, behoudens de dadelijke kennisgeving aan den plaatselijken regter.

„De ondergeteekende wil gaarne aannemen, dat het politiek gezag met gematigdheid kan handelen en den gearresteerde b.v. zelfs in zijn eigen huis als arrestant doen blijven. Maar het kan ook gebeuren dat het politiek gezag in plaats van met zooveel bescheidenheid te werk te gaan (men denke aan de buitengewone omstandigheden, waarin dat gezag alleen bevoegd is tot zulk een maatregel over te gaan), den gearresteerde in een lokaal zou kunnen houden, dat veel minder dan eene gevangenis was.

„Met het wets-ontwerp gelooft de ondergeteekende, dat de verplichting om den politiek gearresteerde in eene gevangenis op te sluiten een waarborg is: *a.* tegen het plaatsen in een minder aangenaam lokaal dan het eigen huis; *b.* tegen het in het geheim zetten en het verlengen van den termijn van drie dagen, zonder dat de justitie hiervan iets ontwaart.”

Ik geloof dat deze woorden veel waarheid bevatten en dat het geheel in de bedoeling der Grondwet ligt, dat de magt, welke zij slechts in korte trekken in ons art. omschrijft, door andere wetten zoodanig nader

worde geregeld, dat er mogelijkheid besta de bepalingen van het art. na te komen. Wanneer men toch het gevoelen huldigt van den Raad van State, moet het dan niet zonderling schijnen dat de ambtenaar, die de arrestatie bevolen heeft, wel aan den plaatselijken regter moet kennis geven van de arrestatie zelve, maar niet van de plaats waar de gevangene wordt bewaard? en wanneer dit een geheim blijft, hoe kunnen dan de regtbanken hare verpligting gestand doen en zorgen voor de stiptelijke nakoming van het artikel? De bestaande wetgeving schijnt ook van het gevoelen te zijn uitgegaan, dat men geen inbreuk op de Grondwet maakt, door nadere bepalingen op te nemen, welke hare uitvoering bevorderen, en, hoewel het Wetboek van Strv. het niet even uitdrukkelijk als het ontwerp van 1863 verklaart, uit de vergelijking van eenige zijner artikels blijkt toch ten duidelijkste dat ook hij den politiek gearresteerde nergens dan in een gevangenis wil doen plaatsnemen.

Art. 417 zegt: „Elk, die een bevel van voorloopige aanhouding, een bevel van gevangenneming, of een arrest of vonnis van veroordeeling ten uitvoer legt, moet bij de overlevering van den persoon aan den cipier, door dezen op deszelfs registers doen inschrijven” enz. — Hier wordt dus het overleveren aan den cipier voor elk als een noodwendig gevolg der aanhouding voorgesteld.

Dit wordt nog versterkt door art. 425, bepalende dat: „Een ieder die kennis draagt dat iemand gevangen gehouden wordt in eene plaats die niet wettig bestemd is om tot gevangenis te dienen, is gehouden daarvan kennis te geven aan den officier van justitie

bij de arrondissements-regtbank, of aan den procureur-generaal bij het provinciaal gerechtshof", welke ambtenaren dan verplicht zijn zich terstond naar die plaats te begeven en den gevangen gehouden persoon in vrijheid te doen stellen, of, zoo er eene wettige reden van aanhouding gegeven wordt, denzelve dadelijk voor den bevoegden regter te doen brengen ¹⁾. — Ons zijn hier dus slechts twee wegen opengelaten: de gevangene wordt terstond, of in vrijheid gesteld, of voor den regter gebragt, *tertium non datur*; wat zal nu het gevolg zijn indien, volgens het gevoelen van den Raad van State, de politieke magt den gearresteerde ook op andere plaatsen kan doen verblijven dan in eene gevangenis? zij behoeft hem eerst na drie dagen aan den regter over te leveren; inmiddels evenwel komt de officier van justitie tusschenbeiden, daar de aangehoudene op eene plaats is, niet wettig tot gevangenis bestemd, en levert hem, daar hij op wettig bevel is gearresteerd, terstond aan den regter over; wij hebben hier dan een strijd waarin geen uitweg gelaten is; het Wetboek van Strafvordering is niet te rijmen met de Grondwet, tenzij men, met den heer Mackay, aanneme dat de Grondwet toelaat „dat de wet bepalingen inhoude, waarbij de vrijheid van het politiek gezag in zoo ver beperkt worde, dat de regterlijke magt aan hare verplichtingen behoorlijk kan voldoen." En dit aan te nemen strookt, geloof ik, geheel met den aard eener Grondwet, die slechts in grove trekken de verhouding tusschen de verschillende magten in den Staat kan schetsen, ten einde deze later door wetten worde uitgewerkt.

1) Art. 426 Strafv.

Ik geloof op deze gronden dat wij gerustelijk aan kunnen nemen, dat het politiek gezag den gearresteerde alleen in de gevangenis kan doen verblijven. Met opzel heb ik eenigen tijd bij dit punt stil gestaan, daar hierin de grondslag ligt van alle bepalingen, welke strekken om het politiek gezag binnen de grenzen van zijne magt te doen blijven. Op dien grondslag voortbouwende, meen ik aan te kunnen toonen, dat de persoonlijke vrijheid genoegzaam beschermd is tegen langduriger arrestatie, dan de Grondwet toelaat.

Zoodra de gearresteerde in de gevangenis wordt gebracht, zal de cipier dit in de registers moeten inschrijven. — Volgens art. 418 Strv. toch wordt een cipier die iemand in de gevangenis inneemt, zonder het bevel daartoe in zijne registers in te schrijven, ter zake van willekeurige gevangenhouding vervolgd; uit deze bepaling volgt, dat men ook in politiek arrest een schriftelijk bevel moet uitvaardigen, waardoor steeds kan blijken of de arrestatie van de bevoegde magt uitgaat; ten andere blijkt uit deze inschrijving steeds de dag der opname in de gevangenis en dus de tijd, waarop de gearresteerde aan den regter zal moeten worden overgeleverd. De cipier zal voorts gehouden zijn van zoodanige opname onmiddelijk kennis te geven aan het provinciaal gerechtshof en aan de arrondissementen-regtbank ¹⁾, waardoor de opname steeds bekend zal worden, ook al verzuimt de politieke magt hare verpligting tot kennisgeving.

Het waken tegen misbruiken is opgedragen aan de regtbanken, elk in haar ressort ²⁾. Deze zullen de

1) Art. 422 Strafv.

2) Art. 152 Grondwet.

gevangenissen van tijd tot tijd door Commissarissen uit haar midden doen bezigtigen, ten einde te waken dat de beklaagden behoorlijk van de veroordeelden worden afgezonderd, dat de registers behoorlijk worden gehouden, dat geene personen zich in de gevangenissen bevinden, die niet in de registers zijn ingeschreven; dat geene gevangenen buiten toegang gehouden worden, zonder dat daartoe een bevel verleend zij en dat de, op politiek gezag, aangehouden en binnen den behoorlijken tijd aan den regter worden overgcleverd ¹⁾. Mocht uit zoodanig onderzoek of van elders blijken dat het politiek gezag zijne magt is te buiten gegaan, dan zal het hof of de regtbank, na verhoor van den procureur-generaal of van den officier van justitie bevelen, dat de gearresteerde worde in vrijheid gesteld ²⁾.

Of de gevangene steeds zal moeten in vrijheid gesteld worden, dan wel of dit alleen het geval zal zijn wanneer geene redenen tot gevangenhouding aanwezig zijn, kan eene betwiste vraag opleveren; de laatste onderstelling geloof ik dat rationeler is, daar hij, die om wettige redenen behoort in hechtenis te blijven, niet door een verzuim of misslag van de regering zijne vrijheid kan verdiend hebben; met het oog evenwel op de geschiedenis van dit art. moet ik tot een ander besluit komen, en het eerste gevoelen als dat van den Wetgever aannemen: in het ontwerp van 1828 luidde het art.: „Indien het politiek gezag niet heeft nagekomen de verplichtingen, welke bij het voornoemd art. der Grondwet zijn voorgeschreven, zal het hof, na verhoor van

1) Art. 421 Strafv.

2) Art. 423 Strafv.

den procureur-generaal, uitspraak doen, zooals bevonden zal worden te behooren." — Bij het onderzoek merkte de 4de afd. aan „quand l'autorité publique qui a ordonné l'arrestation ne remplit pas les devoirs que la loi fondamentale lui prescrit, l'habitant du Royaume arrêté doit être mis en liberté sur-le-champ." Ook de 6de afd. was van hetzelfde gevoelen, waar zij zeide: „La section estime qu'il faut établir d'une manière positive que si la personne arrêtée n'est pas livrée au juge du lieu dans les trois jours, la cour devra d'office ordonner sa mise en liberté." — Het gevolg van deze aanmerkingen was dat het art. werd veranderd in den vorm, dien het nu heeft; 1) waaruit men kan afleiden dat de bedoeling is dat hij, die dus te lang gearresteerd is, in elk geval moet in vrijheid gesteld worden. De ambtenaar, die in zoodanig geval de gevangenneming gelast heeft, zal, zoo daartoe gronden zijn, wegens onwettige gevangenhouding kunnen vervolgd worden.

De hier aangehaalde bepalingen geloof ik dat werkelijk doeltreffend zijn om een ongeoorloofden duur der gevangenschap te keeren. Over dezen duur zelf evenwel kan nog verschil van gevoelen bestaan; art. 152 bepaalt dat de regering haren gevangene slechts drie dagen mag houden; maar nu doet zich de vraag op: Wanneer de gearresteerde gedurende drie dagen gevangen is gehouden, welke regelen moeten dan omtrent hem in acht genomen worden? De bepalingen hieromtrent zijn weder zeer schraal; wel zegt de Grondwet dat de politieke magt den gearresteerde aan den plaatselijken

1) Voorduin. Geschiedenis van het Wetboek van Strafv. ad art. 423.

regter moet overleveren, maar het art. der Strafvordering, dat deze bepaling moet uitwerken, brengt ons weinig verder: „Indien het politiek gezag, zegt art. 424, voldaan heeft aan het voorschrift van art. 167 (152) der Grondwet, zal ten aanzien van den gearresteerde gehandeld worden overeenkomstig de bepalingen van dit wetboek.” Het viel zeker moeilijk aan den Wetgever, om onbepaalder te spreken en ons minder op de hoogte te brengen van hetgeen nu met den gevangene gedaan moet worden.

Het ontwerp van 1863 is hieromtrent duidelijker en bepaalde: 1) „Binnen drie dagen na de opneming in de gevangenis kan de officier, in de gevallen waarin, volgens art. 29 Tit. II., voorloopige in-hechtenisstelling is toegelaten, tegen den aangehoudene, na hem verhoord te hebben, een bevel van voorloopige aanhouding verleenen, of bij de regtbank een bevel van gevangenneming vorderen, verder daaromtrent handelende als bij den VI^{den} titel is voorgeschreven. — Onverminderd het bepaalde bij art. 33 Tit. II. is de aangehoudene bovendien van regtswege vrij, wanneer hem niet binnen drie dagen na de opneming in de gevangenis een bevel, als bij het voorgaand art. bedoeld, is beteekend.” — De Raad van State had evenwel ook hier tegen overwegende bezwaren, daar, zijns inziens, de wet den termijn, binnen welken de officier van justitie tegen hem een bevel van voorloopige aanhouding kan uitvaardigen, niet mag doen loopen van de opneming in de gevangenis, maar slechts van de overlevering aan den plaatselijken regter of van den termijn binnen welken

1) 13de tit. art. 39 en 40.

die overlevering moest geschied zijn. Ook tegen het van regtswege ontslaan van den gevangene, wanneer hem niet binnen drie dagen na de opneming in de gevangenis een regterlijk bevel is beteekend, verzette het Collegie zich sterk.

Door onze tegenwoordige bepaling schijnt bedoeld te worden op Art. 83 Strv.: „Zoodra de officier van justitie voldoende aanwijzing van een gepleegd misdrijf en van den persoon, die zich daaraan schuldig heeft gemaakt, verkregen heeft, hetzij na betrapping op heeter daad, hetzij na het voorloopig onderzoek, bij den vorigen titel behandeld, hetzij eindelijk uit de ingewonnen processen-verbaal of andere bewijsmiddelen, is die ambtenaar verplicht zijn requisitoir, benevens de stukken, ten spoedigste aan de arrondissements-regtbank aan te bieden, en naar den aard der zake, te verzoeken, dat tegen den beklaagde worde verleend eene dagvaarding in persoon of een bevel van gevangenneming of, indien de beklaagde zich reeds voorloopig, overeenkomstig vroegere bepalingen, in hechtenis mogt bevinden, een bevel van gevangenhouding. — De rechtbank uit drie leden zamengesteld zal hierop, in raadkamer vergaderd, beschikken.”

Maar nu blijft de vraag: moct de officier steeds een requisitoir aan de rechtbank aanbieden of moet hij dit alleen doen zoodra hij voldoende aanwijzing verkregen heeft van een gepleegd misdrijf en dat de persoon, die zich in hechtenis bevindt, zich daaraan heeft schuldig gemaakt, en kan hij, zoodra hij geene genoegzame gronden tot het vragen van regtsingang vindt, den arrestant op vrije voeten doen stellen? Deze laatste meening houd ik voor de ware. Zoodra de gearres-

teerde aan den regter is overgeleverd, komt hij geheel in den toestand van den voorloopig gearresteerde, waarvan prof. de Bosch-Kemper zegt ¹⁾: „Is een beklagde door den hulp-officier, of wel door den officier van justitie zelve, op eenen wettigen grond aangehouden; doch blijkt het daarna, dat hij onschuldig is, of wel, dat er geene reden tot verdere gevangenhouding bestaat, dan zoude kunnen worden aangevoerd dat de officier van justitie niet bevoegd is den aangehoudene in vrijheid te stellen, omdat inderdaad reeds een onderzoek is begonnen, en dit onderzoek alleen door eene regterlijke uitspraak kan geindigd worden. Doch men bedenke hierbij, dat het onderzoek slechts voorloopig begonnen is, en dat de zaak bij de regterlijke magt nog niet aanhangende is gemaakt; en daar nu het voorloopig onderzoek buiten de regtbank omgaat, schijnt mij de officier van justitie ook bevoegd te zijn, zonder vonnis, binnen de zes dagen na de aanhouding, eene beklagde op vrije voeten te stellen, al ware zelfs het bevel van voorloopige aanhouding door den regter-commissaris verleend geworden, aan wien echter in dat geval kennis der invrijheidstelling zoude behooren te worden gegeven.”

Ik geloof dit te meer met het oog op art. 77 al. 2 Strv.: de regtbank behoeft eerst na zes dagen uitspraak te doen; moest nu steeds het lot van den politiek-gearresteerde door de regtbank beslist worden, dan zou het gevolg zijn, dat de politieke magt niet alleen gedurende drie dagen iemand van zijne vrijheid kon beroo-

1) Prof. de Bosch-Kemper. Wetboek van Strafvordering. D. II blz. 24.

ven, maar dat zij hem werkelijk eene detentie van negen dagen zou opleggen, waaraan derhalve ook hij kan onderworpen worden, tegen wien niet de minste aanleiding van vervolging bestaat. Dit strijdt met de bedoeling der Grondwet, en breidt de magt van het politick gezag op eene wijze uit, nimmer door haar bedoeld; veelor strekken alle bepalingen, zoo der Grondwet als van het Wetboek van Strafvordering, om deze magt binnen naauwe grenzen te besluiten en zorgen zij, naar ik 'geloof, op geheel voldoende wijze, dat de berooving niet verder worde uitgestrekt dan art. 152 der Grondwet dit toelaat.

Besluit.

Uit hetgeen reeds gezegd is blijkt dat wij het geen verlies zouden achten, wanneer art. 152 uit de Grondwet verwijderd werd; schoon wij overtuigd zijn dat er sedert de omwentelingen der laatste eeuw meer kwaad gesticht is, door te weinig magt aan de regering toe te staan, dan door haar, met ruimere bevoegdheid om nuttig te zijn, ook een ruimer veld voor misbruik te verleenen, gelooven wij echter niet, dat dit de ware weg is om haar aanzien te verhoogen. Wij ontveinzen ons echter niet dat er veel voor de instelling te zeggen is. Te regt gevierde schrijvers hebben hare verdediging op zich genomen, en, waar hun naam reeds groot gewigt in de schaal legt, wordt dit nog verhoogd door de gronden die zij bijbragten om het nut van politieke arrestatie te betoogen. Een onpartijdig onderzoek vordert dat wij ook hun gevoelen mededeelen, hetgeen wij wel het best zullen doen door een paar aanhalingen uit hunne geschrif-

ten, ten einde niet, door verandering van woorden, onwillekeurig verandering van zaken te weeg te brengen.

Waar wij van schrijvers van naam spreken, dienen wij in de eerste plaats Montesquieu te noemen: „Si la puissance législative, zegt hij, ¹⁾ se croyait en danger par quelque conjuration secrète contre l'Etat ou quelque intelligence avec les ennemis du dehors, elle pourrait, pour un tems court et limité, permettre à la puissance exécutive de faire arrêter les citoyens suspects, qui ne perdraient leur liberté pour un tems que pour la conserver pour toujours.” Wij moeten evenwel doen opmerken dat de instelling hier door Montesquieu goedgekeurd, verschilt van die welke bij ons bestaat, en meer het karakter draagt van die wetten van 1817 en 1820, welke wij in ons overzicht der Fransche geschiedenis hebben leeren kennen. — Van daar zal de aanhaling van meer gewigt zijn, welke wij aan de handleiding tot de kennis van het Nederlandsche Staatsregt en Staatsbestuur door prof. de Bosch Komper wenschen te ontleenen, daar deze juist ons art. 152 besprekende, zegt ²⁾: „Bij strafregtspleging kan alleen bij eene aangevangene poging, bij policie-regt kan alleen bij dadelijke rustverstoring eene inhechtenisneming plaats vinden; bij de kennis die men draagt van misdadige voornemens kan het somtijds, om politieke redenen nuttig zijn dat in buitengewone gevallen zelfs aanvang van de poging worde voorkomen en de verdachte worde aangehouden, voor dat hij gehandeld heeft.

„De magt tot zulk een præventiven maatregel kan

1) Montesquieu, de l'Esprit des lois. Livre XI. Chap. VI.

2) Blz. 110.

voorzeker een gevaarlijk wapen zijn in de handen van een willekeurig Gouvernement om de vrijheid te onderdrukken, maar ook tevens eene nuttige bevoegdheid in de hand van eene nationale regering om eene antinationale beweging te voorkomen en een opgewonden dwaas te verhinderen zich zelve in het ongeluk te storten. Het middel ligt zoo zeer in den aard van het regt van zelfverdediging, dat het overal zal worden aangewend waar de noodzakelijkheid daarvan stellig blijkt. In plaats van dat middel derhalve geheel uit te sluiten, is het beter het te regelen en te beperken.”

De schrijver wiens gevoelen wij nu mede willen deelen, is misschien minder algemeen bekend, maar toch was de Franschman Gisquet een allezins bevoegd beoordeelaar van de werking der policie op politiek gebied, hoezeer hij als oud *préfet de police* op een niet geheel onzijdig standpunt stond.

„Un gouvernement, zegt hij ¹⁾, avec la mission de protéger les citoyens et les propriétés, de maintenir l'ordre et la tranquillité publique, a le droit de veiller à sa conservation; c'est même un devoir par le nombre immense des intérêts, liés à son existence. — Ce point établi, il en découle la faculté pour le gouvernement de se préserver des dangers qui peuvent le menacer. Les lois punissent plus sévèrement que les autres crimes, les attentats dirigés contre le chef de l'Etat. Pourquoi? parceque l'attaquer c'est mettre en péril, non pas seulement les jours d'un homme, mais encore les in-

1) Mémoires de Gisquet, ancien préfet de police, écrits par lui même. Tome II. pg. 60 volg.

térêts les plus chers du pays, dont cet homme est le représentant. — Quel que soit son titre, lorsqu'il a pour adhérents la majorité des citoyens, c'est qu'il réunit les conditions nécessaires à leur bien-être, qu'il satisfait à la plus grande somme des besoins publics. Dans ce cas, vouloir le renverser pour y substituer un autre ordre de choses et d'autres institutions, n'est-ce pas méconnaître les vœux du pays? N'est-ce pas l'acte d'une minorité, qui se révolte contre une majorité et qui veut par la violence et le crime imposer au grand nombre le joug du petit nombre? N'est-ce pas aussi compromettre les populations, qui appuient de leur suffrage et de leur concours le pouvoir existant? Dès lors ce même pouvoir, quand il agit dans la vue de sa conservation, soutient une cause, qui n'est pas seulement la sienne, mais la cause de la nation.

„Si l'on ne conteste point la justesse de ces réflexions, on conviendra qu'un gouvernement, constitué dans les conditions ci-dessus, ne fait qu'une chose juste et conforme à l'intérêt général, quand il a recours aux précautions qui doivent écarter les dangers. Voudrait-on que le chef d'un état restât opposé sans défense aux coups de ses ennemis? Voudrait-on que les lois, qui protègent tous les individus, toutes les propriétés, qui punissent les moindres actes attentatoires aux droits et à la liberté des autres, déniassent au premier citoyen de la nation le droit de veiller à sa propre conservation? Voudrait-on, lorsque la majorité des habitants a constitué un ordre politique, qu'elle n'eût pas la faculté de défendre son oeuvre? Eh bien, quels moyens doit-on employer pour atteindre ce but? Il faut, ou que

le chef de l'Etat, comme les despotes de l'Orient, s'enferme dans des murs impénétrables, qu'il vive dans l'isolement de ses sujets; ou bien il faut, si ce prince veut intervenir dans l'administration de toutes les branches du service public, se mettre chaque jour en contact avec ses concitoyens; il faut, dis-je, qu'à défaut de murailles et de baïonnettes, il ait pour veiller sur lui, pour découvrir les mauvais desseins de tous les ennemis de son pouvoir, une administration vigilante, habile à pénétrer, à déjouer les complots et à faire punir les coupables."

Het zonderling dilemma, waarin Gisquet den Vorst plaatst, om, of zich binnen de muren van zijn paleis op te sluiten, of zich door eene magtige policie te doen omringen, kenschetst hem als Franschman, die inderdaad geene andere uitkomst schijnt te weten om zijn soeverein zekerheid te geven; had Gisquet ons vaderland nader gekend, hij had geweten dat er een derde middel is, dat den Vorst oneindig meer waarborgen oplevert dan muren of policie, de liefde namelijk van zijne onderdanen.

Terwijl wij hier woorden aanhaalden van zoo krachtige voorstanders van politieke arrestatie, hebben andere regtsgeleerden zich evenzeer beijverd haar te bestrijden, werd reeds in het voorstel van 1844 voorgeslagen art. 168 te doen vervallen, vond het bij de voorstellers groote afkeuring en op hun voorbeeld bij de Commissie van 17 Maart 1848 en zeide nog onlangs de heer Mackay: 1)
„De ondergeteekende beschouwt de grondwettige be-

1) Afzonderlijk advies van den Vice-President, gevoegd bij het advies van den Raad van State van den 3^{en} Aug. 1863.

voegdheid van het politiek gezag als buitengemeen, buitengewoon, ja abnormaal.”

Reeds dit verschil van gevoelen toont hoeveel voor, hoeveel tegen de instelling te zeggen is; laat ons ten einde regelmatig dit te kunnen overwegen, de regering op twee verschillende standpunten plaatsen, waartoe ons aanleiding wordt gegeven door de woorden van de Bosch Kemper, zoo even aangehaald; dat de magt eene nuttige bevoegdheid in de handen van eene nationale regering kan zijn, om eene antinationale beweging te voorkomen en een opgewonden dwaas te verhinderen zich zelf in het ongeluk te storten.

Wat dit tweede punt betreft, wij hebben hiervan, nog niet zoo lang geleden, in ons vaderland een voorbeeld gehad. Bij gelegenheid dat de Koning een bezoek bragt aan de hoofdstad, was aldaar iemand die, in hoogst opgewonden toestand, misschien wel eenigzins aan verstandsverbijstering lijdend, hoog opgaf dat nu de tijd gekomen was om de republiek af te kondigen, dat Oranje nu afstand moest doen van zijne te lang genotene magt. Hoezeer de man door dit verward geschreeuw niet veel kans had eene Staatsomwenteling te weeg te brengen, achtte de regering het nuttig hem een paar dagen in arrest te doen nemen, ten einde de rust in de stad niet te verstoren en den opgewonden schreeuwer niet te doen vallen onder de gestrengte artikelen van den C. P. Voorzeker juich ik deze daad toe en acht ik het een schoon begrip van de regering om vaderlijk met hare onderdanen om te gaan en hen te beletten zich zelf ongelukkig te maken. — Maar toch geloof ik dat het beter ware zoodanige maatregelen aan de politie, desnoods met eenige

uitbreiding harer magt, over te laten; uit den aard harer betrekking meer met de individuën bekend, kan de politie beter de drijfveren beoordeelen, beter de juist vereischte mate van gestrengheid aanwenden; wanneer zij goed aan hare roeping beantwoordt, is het juist hare taak te weten waar men met gepaste gestrengheid moet handelen, en waar zij meer welwillend, door zachte maatregelen de burgers als het ware tegen zich zelf moet beschermen. Een groot voordeel dat men erlangen zoude door de politie de lofwaardige handelingen te zien plegen, als wij zoo even van de regering mededeelden, is gelegen in de ontevredenheid welke bij het volk het gebruik maken van art. 152 steeds zal verwekken; bij de schier onbeperkte en, in vele opzigten, gelukkige vrijheid welke de dagbladen hebben om regerings-daden af te keuren, ziet men er steeds die, dezo vrijheid misbruikende, alle middelen schijnen te willen aangrijpen om eene regering van eene andere politieke kleur bij de burgers verdacht te maken. Eene gelegenheid als die welke eene politieke arrestatie oplevert, zelfs al ware zij aangewend om den gearresteerde voor grooter rampen te behoeden, zullen zij niet ongebruikt laten, maar het gebeurde met de zwartste kleuren aan de natie afschilderen.

Maar kan de magt aan het politiek gezag toegekend, nuttig werken tot stuiting van eene antinationale beweging? Wij hebben reeds aangetoond dat, naar onze meening, de bestaande wetgeving hiertoe voldoende zoude zijn, ook al misten wij art. 152 der Grondwet.

Men heeft dikwerf, ter verdediging der politieke arrestatie, het voorbeeld van Engeland ingeroepen, een land welks gehechtheid aan zijne vrijheid spreekwoor-

delijk is en waar men toch in hagchelijke omstandigheden niet schroomt, eene bijna onbepaalde magt aan de regering te verleenen. De schorsing evenwel der *Habeas Corpus* acte draagt een geheel ander karakter dan art. 152 bij ons, hoezeer in 1828 door eenige leden der 1ste afd. der Staten Generaal, de heeren de Secus e. a. eene nota werd ingediend, strekkende om de gelijkheid aan te toonen tusschen de instelling in Engeland en bij ons 1).

Wanneer daar de magt tot arresteren eenmaal aan de regering is verleend, is zij wel tijdelijk, maar ook vrij uitgebreid. Zij heeft echter dit bezwaar dat, bij spoed vereischende zaken, niet met die snelheid kan worden te werk gegaan, welke de voorstanders van politieke arrestatie als een harer grootste voordeelen beschouwen. En toch geloof ik dat zoodanig systeem verre de voorkeur verdient boven dat van voortdurende en uiterst beperkte magt, welke men in ons land huldigt.

Beiden geloof ik evenzeer nadeelig, zoowel de voortdurende, als, zoo die werkelijk noodig is, de al te beperkte magt. — Wij hebben betoogd hoe, met het oog op onze Staatsregeling, het gevaar niet groot is van de politieke arrestatie hier tot tyranieke willekeur te zien overslaan; maar toch moct het nadeelig werken dat de regering voortdurend in staat is op het gebied des regters te treden, en de zoo noodige afscheiding tusschen deze twee magten in den Staat te overschrijden 2).

1) Voorduin. Geschiedenis van het Wetboek van Strafvordering. pg. 601.

2) Jules Simon. La liberté T. II. p. 325. „Rien n'est plus opposé d'essence que le pouvoir exécutif, auquel est remis le gouvernement de toutes les forces sociales, et le pouvoir judiciaire, qui n'agit jamais, et qui ne fait que qualifier. Le pouvoir exécutif représente

Wel is waar is het beter eene zamenspanning te voorkomen dan te straffen; wel bevatten de woorden waarheid door Mauguin, na het April-oproer in de Fransche kamer uitgesproken ¹⁾. „Lorsque la police attend que les conspirations soient portées sur la place publique, déjà le mal est immense, les intérêts sont sacrifiés, le commerce est dans l'inquiétude, les transactions s'arrêtent: bien plus, alors il faut prendre les armes; mais on ne se présente pas avec les armes sans en souffrir soi-même. Alors arrive le deuil des familles, alors les cités sont détruites, alors l'innocent périt.” — Maar juist die bezorgdheid om in enkele gevallen te voorkomen, zal zoo ligt leiden tot diepraeventive policie, welke gesprekken afluistert, gemocderen wil doordringen en welke, zoo als de Bosch-Kemper het zoo juist uitdrukt ²⁾, behoort tot de meest hatelijke vormen, waarin gedachtenvrijheid onderdrukt wordt. Wij kennen zoodanige policie te zeer uit het naburige Frankrijk, om die voor ons land te be-geeren.

Maar ook de al te beperkte magt geloof ik dat een gebrek is, hoezeer ik erken dat, bij het voortduren daarvan, uitbreiding gevaarlijk zoude zijn. — Men heeft tot verdediging van ons art. aangevoerd: dat het middel zoo zeer in den aard van het regt van zelfverdediging van elk staatsgezag ligt, dat het overal zal worden aangewend, waar de noodzakelijkheid daar-

la force progressive de la loi, dont le pouvoir judiciaire est la force conservatrice. Le pouvoir exécutif doit s'inspirer des sentimens de la nation, et le pouvoir judiciaire doit décider avec une impassibilité absolue.”

1) Gisquet t. a. p. T. III. pg. 366.

2) Prof. de Bosch-Kemper. Staatsregt blz. 133.

van stellig blijkt; dat het derhalve, in plaats van dat middel geheel uit te sluiten, beter is het te regelen en te beperken. Maar zal men, waar de tijden zoo hagchelijk zijn, dat de regering uit zelfverdediging het geheele verbod van arrestatie schendt, er nog niet veel eer toe gebragt worden de grenzen te overschrijden, die haar gesteld zijn, vooral waar die grenzen zoo naauw zijn, dat zij in zoo gevaarlijke omstandigheden geen werkelijk afdoend nut kunnen aanbrengen? — Is zij daarentegen zoo naauwgezet dat zij zich binnen de grenzen van hare bevoegdheid houden wil, zal zij dan bij staatsstormen, als waarvan wij spreken, hare magt durven gebruiken? zal zij, ten einde gedurende drie dagen een burger in arrest te houden, de verbittering durven trotseren, die het middel steeds verwekt?

Is dan in tijden van werkelijk groot gevaar art. 152 krachteloos, wij hebben vroeger trachten aan te toonen dat het bij minder ernstige omstandigheden overbodig is. Waartoe anders zal het dan dienen, dan om jegens de regering den haat van het volk gaande te maken, dat niet immer in staat is de ware beweegredenen te billijken, maar waar daarentegen de gedachte dat het onderdrukt wordt steeds, hoe ten onregte ook, gereeden ingang vindt?

Deze reden is het voornamelijk welke mij afkeerig maakt van politieke arrestatie; het nadeel daardoor aan de burgers toegebragt, zal niet zoo groot zijn, waar zoo vele voorzorgen zijn genomen om de magt binnen hare grenzen te beperken, waar eene geheele Grondwet zich ten doel stelt hunne vrijheden te bevestigen; maar het nadeel voor de regering zelve, zal onherstelbaar wezen, als zij het vertrouwen van de burgers en met dit, hare

zedelijke kracht verliest. — Mogt men evenwel huiverig zijn die magt geheel aan de regering te ontnemen, wij gelooven dat dan het systeem verkieslijk ware, om wanneer zulks noodig werd geoordeeld door eene wet voor een beperkten tijd eene ruimere magt in hare handen te geven; de Volks-vertegenwoordiging wist dan aan welke personen zij die toevertrouwde, en de regering kon dan met een gezag optreden, aan den ernst der tijden geëvenredigd. Wij gelooven echter dat zoodanig systeem, in sommige andere landen misschien noodzakelijk, overbodig is bij ons, waar de kenmerkende Volksaard gehechtheid ademt aan het Vorstelijk Stamhuis, aan zijne vrije instellingen en tegelijk afkeer van alle woelingen; daarom ten slotte zouden wij het toejuichen wanneer, door de verwijdering van artikel 152 uit de Grondwet, de arrestatie op politiek gezag wierd afgeschaft en de afscheiding tusschen de politieke en de regterlijke magt wierd voltooid.

STELLINGEN.

I.

Errare videtur Theophilus ad § 1 Inst. de obl. quae ex delicto, dicens: *περὶ νομῆν δὲ ἕτε τὸ δοῦν ἐπὶ τῷ νέμεσθαι ὡς ἐνέχυρον ἢ ὡς δεπόσιτον νέμομαι ὡς δεσπότης.* (In possessione, si quod datum est possidendum tanquam pignus vel tanquam depositum, possideo ut dominus.)

II.

Non facio cum Cl. Windscheid § 453, conditione furtiva teneri eum, cujus ope et consilio furtum factum est.

III.

Qui creditori creditoris sui solvit liberetur.

IV.

Vreemdelingen worden hier te lande, ook wat hunne persoonlijke bekwaamheid betreft, door de Nederlandsche wet geregeerd.

V.

De gebruiker mag de volgens art. 868, B. W. getrokken vruchten vervreemden.

VI.

Ten onregte zegt men dat art. 941 B. W. niet op schenkingen toepasselijk kan zijn.

VII.

Het bewijs door getuigen is niet toegelaten om het daarzijn eener verbindtenis aan te toonen, van welker voorwerp de waarde onbepaald is.

VII.

De beperking in art. 80 K. door het woord *als zoodanig* is af te keuren en zeer te billijken is de bepaling in de Fransche wet van 23 Mei 1863: "Tout commissionnaire a privilège sur la valeur des marchandises à lui expédiées, déposées, ou consignées, par le fait seul de l'expédition du dépôt ou de la consignation pour tous les prêts, avances ou payements faits par lui, soit avant la réception des marchandises, soit pendant le temps qu'elles sont en sa possession."

IX.

De levering van cognoscementen en pakhuiscedullen bevat geene traditio symbolica.

X.

De gewezen koopman kan failliet worden verklaard, wanneer hij heeft opgehouden te betalen toen hij nog koopman was.

XI.

De vreemdeling, eischer, die wegens het niet stellen der *cautio judicatum solvi* van de instantie vervallen verklaard is, kan voor de geregtskosten gegijzeld worden.

XI.

Af te keuren is de bepaling van den C. P. volgens welke de giftmenger en de brandstichter, schoon zij de nadeelige gevolgen regttijdig hebben gekeerd, de volle straf ondergaan.

XIII.

De vervalsching van spoorwegkaartjes valt niet onder art. 147 C. P.

XIV.

Zelfs binnenbraak bevat nog geen begin van uitvoering van diefstal.

XV.

In art. 238 C. P. bevatten de woorden *délit de police* goenszins policie-overtredingen, gelijk Rauter beweert.

XVI.

Het in Engeland aangenomen beginsel is af te keuren, dat, wanneer de beschuldigde *guilty* pleit, alle onderzoek der jury is uitgesloten.

XVII.

De ruimere erkenning der exterritorialiteit bij het oorlogdan bij het koopvaardijchip is geheel willekeurig.

XVIII.

Het zoude wenschelijk zijn de belastingen op de in- en uitgaande regten door andere te zoeken te vervangen.

XIX.

Het stelsel van exploitatie van spoorwegen door den Staat is te verkiezen boven die door bijzondere maatschappijen.

XX.

De haat van het volk tegen de opkoopers van graan berust op eene dwaling.

DRUKFOUTEN.

Blz.	38	regel	1	b.	staat : boven,	lees : boden.		
"	52	—	3	-	—	biet,	—	biedt.
"	101	—	10	-	—	1828,	—	1820.
"	125	—	5	o	—	liberetur,	—	libcratur.
"	126	—	11	b	—	VII,	—	VIII.
"	126	—	16	-	—	le,	—	de.
"	127	—	5	-	—	XI,	—	XII.

